

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VIII. évfolyam 6. szám, 2013. június

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

A Tolnay Klári emlékház Mohorán (részlet a kiállítás anyagából)

Tartalom:

3. o.: Sintér éjszakák; (Ketykó István verse)
- 4.-21. o.: Lengyel menekültek a Börzsöny környékén; (dr Koczó József képes helytörténeti írása)
- 22.-23. o.: Egy városszéli történet; Álom a sztárral; (Kiss-Simon Miklós írásai)
- 24.-29. o.: Börzsönyi impressziók: Levy – Bihari Puhl Levente – tájfestészetéről; (Vasvári Zoltán írása képekkel)
- 30.-32. o.: Elvesztett remény; (Kő-Szabó Imre írása)
33. o.: Szentlélek szirmok; (Farmosi László verse)
- 34.-42. o.: Emlékezések és vallomások I. : Emlékeim Szombathy Viktorról; (Csáky Károly képes visszaemlékezése)
43. o.: Politikai haláltánc; Pokoli élmény; (Vasi Ferenc Zoltán versei)
- 44.-46. o.: Koppantó; Apa, férj, férfi; Vetekvők; Így változnak a dolgok; (Bozgor Elian írásai)
47. o.: Madáritató; Egy régimódi ablaktáblára; Széttört tükrök; (Börzsönyi Erika versei)
- 48.-51. o.: Ki ette meg a kiflit?; (Kovács T. István írása)
- 52.-53. o.: Láthatlan; hullámtörő; (Székács László versei)
54. o.: Valahol, valahogy; Utcakép, koldussal; (Végh Tamás versei)
55. o.: Ha én sóska volnék; (Szűk Balázs neoduhaj nagyvárosi népdala)
- 55.-61. o.: A barackba zárt szellem: Holt Költők Társulata, interjúk holt írókkal I. rész; (Kerekes Tamás sorozata)
62. o.: Egy alexandriai pálmaligethez; (B. Tóth Klára képverse)
63. o.: Senkiföldjén nő a fű; (H. Túri Klára verse)
64. o.: Vigasz; (Dobrosi Andrea verse)
65. o.: Kronosz pajzsa; (Elbert Anita verse)
66. o.: Börzsönyvidéki szél; (Hörömpő Gergely verse)
67. o.: Hervadás; Inkább kokettálj!; Kaleidoszkóp; Ki számított rá?; (Horváth Ödön versei)
- 68.-73. o.: Bemutatjuk: Pongrácz Ágnes költőné és a mohorai Tolnay Klári Emlékház; (Képes bemutatkozó)
74. o.: Öröklét; (Csáky Károly verse)
- 75.-77. o.: Különleges olvasmányaim: A kuruc-kor Vácott és környékén; (Kovács T. István írása)
- 78.-79. o.: júniusban; gyökerek; (Pongrácz Ágnes versei)
- 80.-86. o.: Zseni alulnézetben; (Pribojszky Mátyás írása)
- 87.-89. o.: Köszöntő: Németh Péter Mikola 60 ; (Karaffa Gyula köszöntője)
- 90.-93. o.: Könyvajánló;
- 94.-99. o.: Beszámolók;
- 100.-102. o.: Programajánló;
- 103.-106. o.: Tájékoztatók;
107. o.: Impresszum;

E havi számunk egyéb bőséges képanyaga miatt a konkrét képzőművészeti bemutatkozás elmaradt. A Szerk.

KETYKÓ ISTVÁN

Sintér éjszakák

*Most, amikor lehullanak a fák a levelekről,
és visszafelé röppennek a magasba a lelőtt madarak
mint gázzal töltött ballonok;
amikor tótágast állnak a tornyok a levegőben,
magukra húzzák levedlett bőrüket a gyíkok,
két ág között ugrás közben megkövesednek a mókusok;
ebben a szép tavaszi össze-visszaságban
mondjam azt, hogy pipacsok nyílnak arcomon,
és növekednek testemben halomszámra a virágok...?
Így harmincon felül már szoknyám gyűrődéseit
kinevetnék az orgonák, ha nem élnél velem,
és befognának magányos kóborlásaim alatt
a sintér éjszakák...*

Vácrátót , 1982. május 28.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Lengyel menekültek a Börzsöny környékén

Ritkaságszámba megy országok, népek között az a példaértékű kapcsolat, egymás jóban-rosszban megsegítése, amely a magyar-lengyel, lengyel-magyar barátságot jellemzi.

Ennek egyik példája a jövő esztendő jubileumi eseménye: 75 éve fogadta be Magyarország a hazájukra nyugatról és keletről támadó ellenség elől a Kárpát-medencében menedéket lelt lengyel katonákat és családtagjaikat. Környékünkön leginkább az államhatár megváltozása következtében üressé vált határórlaktanyák biztosították a menekültek elhelyezését.

Az Ipoly mentén és Párkány környékén működő civil szervezetek az évforduló alkalmából a menekültügy helyi emlékeinek összegyűjtését, bemutatását, és a menekülteket befogadó településeken emléktáblák elhelyezését kezdeményezik. Jó, ha tudjuk: az egykori események résztvevőinek, szemtanúinak egy része még köztünk él!

A 100 esztendő Jan Stolarski köszöntése

Varsóban a Korotyńskiego utcában lakik Jan Stolarski, a Lengyel–Magyar Baráti Társaságok Föderációjának elnöke. Néhány év óta egyedül, mivel elhunyt felesége, a vámosmikolai származású Vajsz Mária. Azóta lánya, fia és unokái gondozzák. Stolarski úr június 11-én töltötte be életének századik évét. Küzdelmes életútja több szálon kötődik Magyarországhoz.

Történelmi tanulmányainkból ismeretes, hogy a második világháború 1939. szeptember 1-jén a náci Németország Lengyelország elleni támadásával vette kezdetét. Ugyanakkor az csak az elmúlt évtizedekben vált tananyagká, hogy szeptember 17-én a sztálini Szovjetunió Vörös Hadserege – a néhány héttel korábban kötött, és évtizedeken át eltitkolt – német-szovjet megemeltámadási szerződés titkos záradéka alapján ugyancsak megtámadta a szövetségesi által is magára hagyott lengyeleket. A túlerővel szemben kilátástalan küzdelem alatt, majd az összeomlás után lengyel katonák és civilek tízezrei érkeztek Magyarországra. Teleki Pál kormánya ugyanis befogadta, s a nemzetközi egyezmények alapján internálta a menekülteket.

Az 1913. június 11-én Skierniewice városban (Varsó megye) született Jan Stolarski negyedszázada így emlékezett Magyarországra kerüléséről: „... a háború kezdetekor katonaként szolgáltam Przemyszlben. Az ottani ötödik gyalogezredben voltam karpaszományos tizedes. Ebből már következtethet arra, hogy harcolva jutottunk el a lengyel-magyar határra. . . El sem tudom mondani, milyen nehéz volt az a pillanat, amikor a határról visszafordultunk hazánk irányába. A búcsú mindig nehéz, de akkor valami szinte satuként szorította a szívünket. Nem tudtuk, mikor láthatjuk újra a lengyel földet, s azt sem, visszatérünk-e egyáltalán.”

Az Alsó-Ipoly völgyében az üresen álló határórlaktanyákban létesítettek befogadó táborokat. Katonai tábor működött Szobon, Letkésen, Drégelypalánkon, Ipolyszalkán, Ipolypásztón, Ipolybélen, Ipolyságon, Tesmagon, Ipolyhídvégen. A vámosmikolai megnyitására szeptember utolsó hetében került sor. Polgári menekülteket fogadott be Szob, Helemba, Leléd és Ipolyság.

Ismerkedjünk meg kicsit bővebben a Mikolára került lengyelek sorsával! Az internáló tábor életéről a hiteles szemtanú, az események részese, a tábor egykori tolmácsának jóvoltából tudjuk, hogy 1939. szeptember 25-én közel ötszáz lengyel katona – köztük Stanisław Maczek ezredes gépesített lovasdandárjának motorizált százada – érkezett Vámosmikolára. Szállásukat a laktanyában és a közeli tornacsarnokban alakították ki. A tábor lakóinak élelmezésébe a helyi lakosok is besegítettek, majd a kialakult rend szerint a tisztek a községben étkeztek, a sorállomány számára a tábori konyha biztosított ellátást.

A lengyelekkel tábori pap is jött. Vasárnaponként a helyi római katolikus templomban 9 órakor került sor lengyel misére, melyeket a helyi lakosok is látogattak.

Néhány alegység elkerült Vámosmikoláról, a kezdeti magas létszám így csökkent. A tisztek, tiszthelyettesek családtagjaikkal együtt kiköltözhettek a faluban kiadott szobákba, a sorállományhoz tartozók pedig a helybeli gazdáknál vállaltak munkát.

A mikolai házigazdákhöz került menekült családok meghitt fogadtatásban, jó ellátásban részesültek. Egy gyermekáldásról is tudunk: itt született *Radek*, akit 1940. február 27-én Mulik György András néven anyakönyveztek a római katolikus plébánián. Édesapja fél évvel fia világra jövele után Jugoszlávián keresztül a Franciaországban szervezett lengyel légióba igyekezett. Családját többé nem látta, sorsában a mikolai tábor több tisztje osztozott.

1941 augusztusában a tiszti tábort feloszlatták, lakóit különböző táborokba irányították. A tábor egy hét alatt szinte elnéptelenedett. Elterjedt a hír, hogy az új lakók zsidó származású lengyelek - tisztek, sorkatonák és családtagjaik -, akik addig Magyarország különböző katonai és civil táborában éltek. A helyben maradt lakók attól tartottak, hogy gettóvá változtatják az internáló tábort. Szerencsére ez nem következett be, de a megérkezett internáltak személyes holmijának átkutatása, a térképek, távcsövek, fényképezőgépek elkobzása nyugtalansággal töltötte el a tábor régi és új lakóit. Az élet egyelőre a régi mederben folyt: a tisztek kíséret nélkül mehettek ki a faluba, a sorkatonák munkát vállalhattak. Több mint tíz fő a falusi gazdaságokban dolgozott, néhányan a helyi pékeknél, egy fő a cipésszövetkezetben. Ludwig Weisbain fogtechnikus fogászati rendelőt nyitott, a helyi lakosoknak csak az anyagköltséget kellett megtéríteniük. Szombatonként a tábor lakói átvonultak a község zsinagógájába. 1942-ben néhány tiszt Budapestre távozott, de jöttek is néhányan. A létszám így változatlan maradt: 96 tiszt (ebből 30 orvos!), 6 zászlós, 116 sorkatona és 8 családtag. 1943-ban és 1944-ben önként vonult be a táborba néhány zsidó származású lengyel civil menekült. Hárman végleg Vámosmikolán maradtak: Rósenbaum Izsák főhadnagy, dr. Kaltman Henrik orvos hadnagy és Kostenbaum Susman Meilach törzsörmester a helyi zsidó temetőben nyugszanak.

Magyarország német megszállását követően szigorúan korlátozták a táborlakók kijárását. A nyilas hatalomátvétel után, amikor már nyilvánvalóvá vált a tábor felszámolása, Steinchorn Lajos helyi pék segítségével - a korábban nála dolgozó - Werner Sándor és két társa megszökött a táborból. Shlomo Werner a háború után Ausztráliában telepedett le. 1990-ben Balassagyarmaton kereste fel a szökését elősegítő pékmester nevelt lányát, Varjú Ilonát. Herczberg Leopold a cipész Vámosmikolán telepedett meg, itt alapított családot.

Stolarski zászlós gyorsan megtanult magyarul, és a menekülttábor magyar parancsnoksága valamint a lengyel katonák közötti tolmács szerepét töltötte.

1941 tavaszán nagy árvíz sújtotta a Tisza mentét. Az árvízkárosultak javára a mikolai lengyel internáltak 236 pengő 16 fillér összegű pénzdományt utaltak. Ennek fedezetét a június 7-én rendezett lengyel dalestély bevételéből teremtették elő. A hangverseny karmestere *Szmyd József*, bevezetőt *Stolarski János* tartott.

Az egész háborút Vámosmikolán élte át, bár 1944-ben máshol is megfordult. Nyáron ugyanis elrendelték a zsidó származású internáltak elkülönítését, majd a németek katonai szemlét tartottak. Ezt követően engedéllyel elhagyta a tábort, civil ruhát vásárolt magának. 1940-től jegyese Vajsz Mária, egy helyi gazda leánya. 1944 őszén az esztergomi bazilikában titokban összeházasodtak. Nagybörzsönyben és Szobon családoknál lakott, a fontharcok alatt bujkált, a szovjet csapatok bevonulása Esztergomban érte.

A Magyar Külügyminisztérium 1945. március 27-én keltezett igazolásával áprilisban érkezett haza szüleihez Piotrkówba. Feleségét később vitte Lengyelországba. Családjával előbb Varsóban telepedett le, itt fejezte be közgazdasági tanulmányait. A Nehézipari Minisztériumban kapott munkát. 1956-ban Piotrkówba helyezték egy új gyár építéséhez. Bányagépek exportjával foglalkozott.

A '70-es években bekapcsolódott a lengyel-magyar társadalmi mozgalom megteremtésébe. Évtizedeken át fáradhatatlanul tevékenykedett a Magyarország és Lengyelország közötti kapcsolatok és együttműködés erősítéséért, a hagyományos lengyel-magyar barátság megszilárdításáért. 1973 után lengyel-magyar baráti körök és társaságok egész sorának megalakulását kezdeményezte Lengyelország-szerte (Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Radomsko).

1981-ben megalakult a Lengyel-Magyar Baráti Társaságok Föderációja, melynek 1983 óta elnöke, s tovább ápolta Magyarországgal a kapcsolatot. A föderáció kezdeményezésére, illetve aktív részvételével több magyar-lengyel emlékhelyre állítottak emléktáblát, Varsóban négy utca kapott magyar személyről elnevezést. Az elnök úr részt vett Esterházy János bronz mellszobrának a varsói Ursynów kerületben lévő

Gielniowói Boldog László-templom mellett történt 2011 júniusi leleplezésénél is.

1989. szeptember 17-én a Bem József Lengyel Kulturális Egyesület emléktáblát helyezett el Vámosmikolán az egykori menekülttábor épületének falán. Az emléktábla-állítás után kezdődött el a tábor történetének feldolgozása, ismertetése főleg az iskolás korosztályok körében. A helyi hagyományápolást az idősek otthonának vezetése Kovács Péter igazgatóval, a községi önkormányzat valamint az általános iskola teremtette meg.

Az agyonhallgatott menekültbefogadás csendjének megtörésében is szerepe volt Jan Stolarskinak. Vámosmikolával való kapcsolatához természetesen a folyamatosan ápolts család kötelek is hozzájárultak.

1997-ben kezdeményezésére a vámosmikolai iskola felvette a kapcsolatot Jodłowa líceumával. Ennek köszönhetően a mikolai iskolából négy alkalommal mintegy 60 tanuló vehetett részt dél-lengyelországi cseretáborozáson. A diákok megismerkedhettek Dél-Lengyelország természeti szépségeivel, történelmi, kulturális és egyházi emlékeivel (Tarnów, Krakkó, Wieliczka, Łańcut, Krynica) s élvezték lengyel házigazdák vendégszeretétét. A kisdiakoknak lehetőségük adódott arra is, hogy eljutva Auschwitzba, leróják kegyeletüket a községből elhurcolt, és tűzhalálba küldött zsidó lakosok, köztük a négyesztendős Stöckl Zsuzsika emléke előtt. A lengyel fiatalok a Börzsöny-vidék egyházi és történelmi emlékhelyeit (Márianosztra, Drégelyvár, Nógrád), valamint Esztergom, Visegrád, Budapest, Eger, Hollókő és Ipolytarnóc látnivalóit tekintették meg.

A lengyelek és a mikolaiak együttélésének feldolgozását leginkább egy helyi kamaszlány emlékeinek az események után mintegy fél évszázaddal történő papírra vetése segítette elő.

A mikolai menekülttábor emlékeinek lengyelországi közzétételét Stolarski a szöveg lengyelre fordításával és kiadásával segítette: Ilony Varjú – Olexa Józsefné: *Polski obóz w Vámosmikola (1939–1944)*, Warszawa, 1997. A könyvecske magyar nyelven *Menekülttábor a laktanyában. Emlékezések a vámosmikolai lengyel tábor életéről 1939–1944* címmel Balassagyarmaton jelent meg 1998-ban.

Jan Stolarski szerkesztője és a vámosmikolai táborról szóló egyik írás szerzője a *Menekült-rapszódia – Lengyelek Magyarországon, 1939-1945* című kötet lengyel kiadásának (Warszawa, 1999), melynek magyar fordítása Budapesten 2000-ben jelent meg.

A lengyel menekültek magyarországi befogadása hálájának jeleként készült el a Lengyel Kápolna a budapesti Gellérthegy Sziklatemplomban. A Lengyel Kápolna megteremtéséhez jelentős mértékben hozzájárult a Jan Stolarski által vezetett föderáció is. Közéleti tevékenységéért több magyar és lengyel elismerésben, kitüntetésben részesült.

2000-ben a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetést kapta a köztársasági elnöktől. Ugyancsak abban az évben a magyarországi lengyelek érdekében kifejtett tevékenységéért Szent László-díjban részesült.

2003-ban a Lengyel Köztársaság elnöke részesítette feleségével együtt emlékéremben Jan Stolarskit, 90. születésnapja alkalmából. Megkapta a Lengyel Köztársaság Feltámadásának Érdemrend Középkeresztje kitüntetést is.

Legutóbb nemzeti ünnepünk alkalmából, közelgő 100. születésnapja tiszteletére Vámosmikola Község Önkormányzatának Képviselő-testülete Magyarország és Lengyelország közötti kapcsolatok és együttműködés erősítéséért, a lengyel-magyar barátság megszilárdításáért, Vámosmikola község történetének, emlékeinek közkinccsé tételéért, a település hírnevének erősítésében kifejtett tevékenységéért díszpolgári címet adományozott Jan Stolarskinak. Június 18-án a varsói magyar nagykövetségen családtagjai, rokonai, ismerősei, barátai körében szép ünnepség keretében köszöntötték az immár 101. esztendejébe lépő köztisztviselőnek örvendő veteránt.

A menekültek viszontagságos sorsa tovább él az alsó-Ipoly-völgyi települések idős lakóinak emlékezetében. Az önkormányzatok, iskolák, civil szervezetek a hagyományápolás, az átörökítés részesei. Közös felelősségük, hogy a felnövekvő nemzedékek, a fiatalok, a diákok ismerjék, és helyi tartalommal, tapasztalatokkal is megtölthessék a régi közmondást: *Polak, Wegier, dwa bratanki, i do szabli, i do szklanki – Lengyel, magyar – két jó barát, együtt harcol, s issza borát.*

Irodalom

Buza Péter: Lengyel, magyar – két jóbarát. In A kalapdoboz. Budapest – Balatonfenyves – Vámosmikola – Párkány, 2009. 158-170.

Koczó József: Lengyel zsidók a vámosmikolai menekülttáborban. In Vámosmikola zsidóságának száz esztendeje. Vámosmikola, 2007 (második, javított és bővített kiadás). 71-77.

Laczkó András: Menekülés a jövőért. Lengyel sorsok Magyarországon 1939–1945. Boglárlelle, 1989.

Grzegorz Łubczyk: Három nemzet elfeledett hőse: Henryk Sławik. Fordította: Szenyán Erzsébet. Budapest, 2009.

Köszönet Dominika Łubczykknak adatközléséért.

Wspomnienia Polskich Uchodźców na Węgrzech w latach 1939-1945. Warszawa, 1999. Obóz Vámosmikola, 257-283. Magyar kiadás: Menekült-rapszódia. Lengyelek Magyarországon 1939 – 1945. Emlékiratok a bujdosás éveiből. A lengyel eredetit szerkesztette: Jan Stolarski. A magyar kiadást szerkesztette és gondozta: Szenyán Erzsébet. Bevezető és zárótanulmány: Grzegorz Łubczyk. Budapest, 2000. A vámosmikolai tábor 264-287.

Varjú Ilona: Polski obóz w Vámosmikola (1939 – 1944). Warszawa, 1997.

Varjú Ilona: Menekülttábor a laktanyában. Emlékezések a vámosmikolai lengyel tábor életéről 1939 – 1944. Balassagyarmat, 1998.

Képek a vámosmikolai lengyel menekülttáborból és emlékének ápolásából

1989. szeptember 17-én a Bem József Lengyel Kulturális Egyesület emléktáblát helyezett el Vámosmikolán az egykori menekülttábor épületének, a Fővárosi Önkormányzat Vámosmikolai Idősek Otthonának falán. A megelőző évtizedekben nem sok szó esett arról, hogy a második világháború éveiben miként alakultak a magyar-lengyel kapcsolatok. Így arról is legfeljebb családi, baráti körben esett szó, hogy Mikolán 1939 és 1944 között több mint ötszáz lengyel menekült fordult meg, akiket a község lakói nagy-nagy szeretettel fogadtak, segítettek, támogattak. Az emléktábla-állítás után kezdődött el a tábor történetének feldolgozása, ismertetése főleg az iskolás korosztályok körében. A helyi hagyományápolást az idősek otthonának vezetése Kovács Péter igazgatóval, a községi önkormányzat valamint az általános iskola teremtette meg. 1997 és 2005 között Jan Stolarskinak, a tábor egykori tolmácsának köszönhetően egy lengyelországi liceummal (Jodłowa) is kapcsolatot, cseretáborozást tartott a mikolai iskola.

Emléktábla Vámosmikolán

A lengyel menekülttábor magyar tisztikara (ifj. Olexa J. gyűjteményéből)

Thuránszky Ernő táborparancsnok, 1942. V. 17. (Híró gyűjtemény)

Ahogy a lengyel karikaturista látta a parancsnokot (Henryk Minc rajza)

Szatmáry István lengyel pedagógus tisztekkel, 1940-es évek e. (Sz. I. gy.)

Lengyel katonák a kastélyban, 1940. II. 18. (Sz. I. gy.)

1944. június 24-én
Veszélák János
Az ember legkedvesebb jószága az
nyelvi és a valódi barát
A valódi barátság mindig és minden
időre emlékeztet, és minden
személyt, aki megismeri, megismeri
Veszélák János, 1944. június 24-én
Veszélák János, 1944. június 24-én

Lengyel tiszttel dr. Veszélák Jánossal

Az avatáson résztvevők csoportja, 1989. IX. 17.

A tábor egykori tolmácsa Jan Stolarski 2009-ben

Zenaon Tarnowski lengyel konzul emlékbeszéde, 1996

Lengyelek a mikolai templomban, 1999

Grzegorz Lubczyk Lengyelország nagykövete

Az emléktábla előtt

Mikolaiak a lengyel nagykövetségen

A tábor egykori főépülete 2009-ben

A tábor mai helyszíne

Korhú egyenruhában

A résztvevők egy csoportja

Az emlékező diákok

Jan Stolarski a 2009. évi falunapon

Kirándulás a Jodlowa környékén, 1999.

A húszéves helytörténeti szakkör emlékülésén, Jan Stolarski és

dr. Koczó József

Visegrádon 2000-ben lengyel és ipolyszakállosi fiatalokkal

KISS - SIMON MIKLÓS

Egy városszéli történet

Amikor a város szélén lévő buszmegállóhoz érek, távolodóban otthonomtól vagy útban hazafelé, mindig megelevenednek bennem azok a régi emlékek.

Erdélyben történt. Már az idejét sem tudom, mikor. Még egy másik korban. Egy másik világban. Barátaimmal Vásárhelyen vendégeskedtünk. És egyszer csak elfogyott a bor. Márpedig bor nélkül mihez kezd a férfiember? Vendéglátónknak a közelben volt egy pincéje. Így hát felkerekedtünk. Pótolni a hiányzó nedűt. Öten voltunk. Fiatalok, vidámak és részegek. Beültünk a jó öreg Ladámba, és irány a Szőlő-hegy. Harsány nevetés kíséretében folyton ugrattuk egymást.

Ő – az a kislány – a városszélén állt. Egy buszmegállóban.

Mindig bajban vagyok, ha az emberek korát kell megbecsülnöm. Ez még inkább érvényes gyermekek esetében. Csak tippelni tudtam, de aligha lehetett több 4 évesnél. Különös látványt nyújtott. Egyedül állt ott. És stoppolt. Igen. Minden kétséget kizáróan autóstoppos volt. Jobb kezét oldalra tartva, le-s fel mozgatva megállásra próbálta rábíni az elhaladó autókat. Lévén nyár és meleg, enyhén szólva is fura volt az öltözéke. A lába rongyokba bugyolálva, felsőteste keresztirányban átkötve barna gyapjúkendővel, a fején valami sapka féle, mely alól csak a pofija és szemei látszódtak ki. A többiek mindebből semmit sem vettek észre. Mivel nem minden nap lát az ember fia óvodáskorú autóstoppost, próbáltam felhívni rá a figyelmüket, de a hangulatuk nem volt alkalmas lírai élmények befogadására.

- Mit foglalkozol ezzel a kis bocskorossal! - hurrogtak le.

- Igyál inkább! - tereltek az általuk helyesnek vélt irányba.

Egy pillanatra megfordult a fejemben, hogy meg kellene állni és megtudakolni az úticélját, de az előbbi reakciók belém folytatták a szándékot.

Hamarosan a pincékhez értünk, ahol megfedkeztem a kislányról és minden másról is. Néhány órát Álomországban töltöttünk. Hordók és üveghegyek társaságában. A hangulat a tetőfokára hágott. Így aztán amikor visszafele tartottunk a városba, meglepődve láttam, hogy Ő – még mindig ott áll. Jobb keze ugyanúgy kinyújtva, le-s fel jár. Ám történt egy megdöbbentő változás. A kicsiny kéz nem tenyerét kitérítve integetett, hanem ökölbe szorítva, középső ujjával felfelé. A félreérthetetlen „nemzetközi” jelet mutatta minden elhaladó autós felé. Azt gondoltam, a tetemes mennyiségű nedűnek köszönhetően: rosszul látok. Azonban a gyerek felé áradó túlkölés, kiabálás meggyőztek. Nem. Nem tévedek. Ez az, aminek látszik. Ez a gyerek beint nekünk. Beint minden erre haladónak és beint az egész világnak.

A többiek jót nevettek a dolgon, és nem álltak be a gyalázkodók táborába. Elhangzott néhány – „Igyál velünk kislány” - üveglóbálás kíséretében. Megremegtette bensőmet egy kényszerítő érzés- „meg kellene állnom” - de a növekvő forgalom gyorsan tovább sodort. Hamarosan megérkeztünk vendéglátónk házához. Segítettem becipelni a demizsonokat. Nóta és kacaj szállt a környező világba. A részegség fokozódott. Fél óra elteltével azonban nem volt maradásom. Egyszerre csak a kocsiban találtam magam, és már robogtam is a jól ismert helyszín felé.

Ma sem tudom mi készítettett vissza. Kíváncsiság? Szánalom? Düh? Valami ellenállhatatlan erő mágnesként vonzott. Azt hiszem én szerettem volna az az autós lenni, aki megáll. Talán haza akartam vinni. Talán csak meg akartam kérdezni tőle, mi történt. Nem tudom.

Ahogy közeledtem, villogó fényeket láttam az ismerős helyen. Egy mentő és rendőrautók állták el az utat. A kocsisor lassan araszolt előre. A rendőrök hol egyik, hol másik irányból engedték a forgalmat. Amikor a helyszínre értem, megláttam a letakart testet. Rongyokba bugyolált kicsi lábak lógtak ki a fekete kupac alól. Szerettem volna megtudni mi történt, de a rendőrök láttán megijedtem, jobbnak láttam minden feltűnést kerülni, így hát tovább hajtottam.

Ahogy közeledtem a szállásunkhoz, már messziről meghallottam a nótaszót. A többiek észre sem vették távozásomat. Csak intettek, hogy üljek melléjük és nótázzak velük. Előtte muszáj volt innom. Öntöttem magamba a bort megállás nélkül. A fiúk tapsolni kezdtek teljesítményem láttán és – hopp, hopp, hopp-kiáltásokkal biztattak az üveg egyhúztomban történő kiürítésére. Ezután torkomszakadtából énekeltem.

Álom a sztárral

Különös álomból ébredtem. Valószerű és valószerűtlen oly szinten keveredett benne, hogy képtelen voltam eldönteni, melyik hatás az erősebb. Az érzések és érzetek annyira valószerűek voltak, mint az életben. Az illatok, szagok, színek, hangok, fények, árnyak és árnyékok azért voltak „csak” életszerűek, mert mégis csak egy álom volt.

A történet maga viszont teljességgel valószerűtlen volt. Egy labdarúgó mérkőzés szünetében a kulisszák mögé keveredtem. Én!! Ez azért képtelenség, mert sosem járok ilyen eseményre. Tv-ben is ritkán nézek bele egy focimeccsbe. Nem nagyon érdekel ez a játék.

Szóval, most mégis csak ott voltam, még hozzá benne a közepében. A játékosok szokatlan módon töltötték a pihenőt. Nem egy öltözőben ültek, ahol az edzőjük tanácsokkal látta el őket, a gyúró kezelésbe vette a fáradt izmokat, az ajtón kívül pedig várakozás, teljes nyüzsgés lett volna. Nem. A két csapat tagjai a stadionon kívül egy parkban ücsörögtek. Egyesek a járda melletti fűben ültek, mások sétáltak, vagy csak álltak stoplis cipőjükben, és gyerekekkel, fiatal rajongókkal beszéltek meg a félidőben történeteket.

Én véletlenül kerültem közéjük, nem is tudom hogyan, honnan. Szakmai stábnak, fotósoknak nyoma sem volt. Velem kezdetben nem törődtek, de miután leültem éppen vele, a legnagyobb sztárral szemben, mintha mindig is a különös esemény résztvevője lettem volna.

Ő pedig minden átmenet nélkül hozzám kezdett beszélni, mintha én is csak egy rajongó gyerek volnék. Ő, a jelenkor egyik világsztárja velem osztotta meg a gondolatait, egy magyar gyerekekkel. És magyarul beszélt, a legtisztább magyarsággal, hiszen értettem.

Körülöttünk hasonlóan beszélgettek a focisták a gyerekekhez, de mégsem volt zshivaj, zszibongás, csődület. Semmi negatív. Teljesen emberi volt a légkör. Sőt, baráti, gyermeki.

-Tudod, - szólt hozzám - már nincs mit mondanom nekik, - Nem mondta, kiknek, csak ahogyan hangsúlyozta azt a „nekik” –et, felnőtt értelmekkel és tapasztalatommal (nem az álmom gyermekeként) tudtam, azokról beszél, akik folyton zaklatják örökös kíváncsiságukkal, s nem órá – az emberre – fókuszálnak, hanem belőle valami olyanra, amire véleményük szerint az olvasóiknak kíváncsiknak kellene lenniük.

-Képzeld! – folytatta barátságosan. – Tegnap is egy bemutatón vettem részt. Ne vedd nagyképűségnek, gyakran, sajnos túl gyakran kell eleget tennem olyan felkéréseknek, amit nem szeretnék. Egy sapkának is én vagyok a reklámarca.

Persze, tudom róla, versengnek kegyeiért a neves cégek, hogy a termékeiket reklámozza.

-Szóval, megkértek, mondjak valami megnyitó-félét. Hát jó, beleegyeztem, bár nem szeretem már az ilyet. Egész éjjel beszédet írtam. Aztán másnap elmondtam.

„Szeretném, ha ez a termék, ez a sapka közelebb hozná egymáshoz az embereket. Nem egy letűnt kor és elferdült eszme újjáéledő szimbólumba lenne, hanem a megbékélés, megbocsátás jele. Annak a jele, hogy a Világ megváltozott. És a dolgok igenis változhatnak jó irányba. Hinnünk kell ebben. A rossz jóra fordulhat, ha tanulunk belőle.”

-Ekkor valaki közbeszólt, és – mintha semmit nem hallott volna, abból beszélek – azt mondta: „Hiszen ez a sapka a múlt negatív szimbóluma. Hogyan adhatja hozzá a nevét? „

-Érted?? – kérdezte tőlem. –Szóval, ezért nem beszélek már hozzájuk. Ezekbe mélyen be van vésődve ez a magatartás. Időpocsékolás leállni velük.

A szünet a végéhez közeledett, a focisták készülődtek vissza a stadionba. Nekem rendkívül jól esett a közvetlensége, (barátsága), ezért úgy éreztem, mondanom szükséges valamit. Már indulóban volt, egy másik gyerek vállán nyugodott a keze barátságosan, amikor megszólítottam.

-Tudod, amiről beszélél, nem bevésődés, csupán bemaródás. De rosszabb, mint gondold. A vésés komoly dolog. Tudatos, nagy szakmai tudást igénylő tevékenység. Ez viszont csupán lúg vagy sav, amely megmarja az anyagot. Csak felületi sérülést okoz, mégis reménytelenebb. Mert ez már a Marók Világa, nem a Vésnököké.

Mosolyogva nézett rám. Tudta, hogy tudom, miről beszélt az előbb. Megértettük egymást. Mielőtt elindult, összeütöttük az öklünket.

VASVÁRI ZOLTÁN

Börzsönyi impressziók

Levy – Bihari Puhl Levente - tájfestészetéről

(1)

Jelen írásomban a kiváló siófoki festő, Levy – Bihari Puhl Levente – alkotásain kísérelem meg bemutatni, milyen utak létezhetnek a XXI. század első évtizedeiben a magyar tájfestészet számára, hogy továbbra is művészetként tekinthessünk rá.

Levy 1957-ben született Székesfehérvárott. Gyermekkorától Siófokon él, és ott alkot. A művészetek -különösen a képzőművészet- kisgyermek korától fogva érdekelték, izgatták nyiladozó értelmét.

A festészet alapjait, a modellrajzot, az anatómiát Daday Kálmán festőművésznél, Rudnay Gyula tanítványánál tanulta. Daday Muzsinszky Nagy Endrével az 1955-től működő Siófoki Képzőművészeti Szabadiskola alapítója, művésztanára volt.

Mesterének tekinti Wessely Tibor művészpédagógust, a Képcsarnok Vállalat egykori művészeti mentorát. Ő számos fiatal, pályakezdő művészt indított el a festészet útján. Maga igazából nem volt festő, de ismerte a festészet minden mesterfogását, rejtélyét, a legapróbb részletekig. És tudását, ízlését rendkívüli pedagógiai érzéssel volt képes közvetíteni tanítványainak. Igazából ő vezette be Levyt a klasszikus festészet rejtelmeibe – melyet mindig is keresett, és el akart sajátítani. Napjainkig Levy tökélyre fejlesztette festői technikáját.

(2)

Az európai tájfestészetet a reneszánsz szülte meg. Az objektív rögzítésre törekvő németalföldi festészet – az első tulajdonképpeni tájfestészet – a látványban minél gazdagabb, hegyes-völgyes, fákkal és állatokkal tarka tájakat szerette. Alkotói számára csak a pozitív, megfogható anyagbeli gazdagság volt a fontos. A XVIII. század francia tájfestői az irodalmi szempontból hatáson csoportosított, úgynevezett „*heroikus*” tájakat kedvelték. A későbbi akadémikus festészet is a romantikus, hegyekben, fáokban és vízesésekben bővelkedő, irodalmi értelemben „*szép*” tájakat kereste.

Id. Markó Károly saját korában világszínvonalú és világszerte elismert, csodált tájképei tele vannak mitológiai és vallásos jelenetekkel. A művész és alkotásainak kortárs szemlélője számára a természet tájként való virtuóz megfestése fontos körülmény volt, a kép befogadójától méltán érdemelte ki a csodálatot, de a tájba helyezett szüzsé volt az igazi *közlemény*. Minden bizonnyal a kortárs szemlélő jobban, pontosabban ismerte a megjelenített szüzséket, kódolta a képi elemeket, mint a klasszikus görög-római műveltséggel már csak szerényen, alig, vagy sehogy sem rendelkező mai utódai.

Az impresszionisták voltak az elsők, akiket a halványabb szépségű tájak is megihlették. Az impresszionizmus új, más tájszemléletet és abból következő tájfestészetet hozott létre: a színek és fények, és azok tárgyakra, az alkotóra és a befogadóra gyakorolt benyomásai, „*impressziói*” álltak érdeklődése homlokterében. Ezzel megszűnt a „*festői*” és „*festőietlen*” táj fogalma; festőivé lett minden, amiben a művész a maga szándékai és kifejezésmódja számára alkalmas tárgyat látott.

Az impresszionistákkal ellentétben a realizmus követői a pillanatnyi jelenségekkel, a felszín tünékenységével szemben a valóság lényeges elemeit kívánták hangsúlyozni. A lényegi összefüggések sűrített kidomborítása céljából elkerülték a véletlenszerű elemeket, és mondanivalójukat tömörítették. A tájfestésben részletmentesen, összefogott ecsetkezeléssel, nagy egységekben adták vissza az eléjük táruló valóságot, és törekvésük volt a belső lényeg érzékeltetése is.

A megfestett természet tájként való értelmezése mindig is fontos művészetfilozófiai problémák elé állította mind a festőket, mind a befogadó közönséget.

Egyvalamit azonban biztosan állíthatunk. A tájfestészet művelői – zsenik és kismesterek – különböző korstílusok és izmusok követői egyaránt arra az alapvető filozófiai, művészetfilozófiai kérdésre reflektáltak

mindig is művészetük esztétikai fegyvertárával, hogy miként válik az ember ottlétével a természet tájjá – bármit is jelentsen ez a fogalom.

(3)

Levy festészetének mindig is egyik meghatározó része volt a tájfestészet. A táj mint művészi téma a nemzetközi és hazai picturában egyaránt nagy hagyományokkal rendelkezik. Csodálatos mesterek remekművei fémjelzik a történetét.

Levy sokat tanult a nagy elődöktől. Tájfestészetében ott van előképként id. Markó Károly, Mészöly Géza, Egry József, az impresszionisták és a nagybányaiak egyaránt. De Levy nem epigon. A XX. század végén, a XXI. század hajnalán összetéveszthetetlen, egyéni és egyedi tájfestészetet volt képes létrehozni.

Mi jellemzi Levy tájképeit? Az alap természetesen a mesterség, a technika, az olajfestés műhelyitkainak fölényesen biztos ismerete és gyakorlata. A lenyűgöző mesterségbeli tudás azonban még nem feltétlenül teremt művészetet is. Levy tájfestészete viszont valóban magasrendű művészet. Művészet, mert Levy nemcsak szemlélője a tájnak, nemcsak vizuális leképzője, de valódi köze is van megfestett tájaihoz. Levy tájai mindig lelki tájak is.

Bár Levy Siófokon, a nagy tó mellett él, mégsem csak balatoni festő. Festészetében a magyar táj a művész szemérmes vallomása is a szűkebb pátriáról, a hazáról. A hazaszeretett egyszerűségében szívszorítóan megható festői megfogalmazása. Nem a lokálpatrióta néha megmosolyogtató dicsekvése, hanem a lélek mélyéről föltörő, őszinte és tiszta érzések kifejeződése, amelyek kikerülhetetlenül megérintik a kép szemlélőjét. Az örök szerelem, a balatoni táj mellett állandóan járja az országot és festi tájait, amelyek megérintik és alkotásra inspirálják. Sorozatokban mutatja be az Őrséget, a vasi, zalai tájakat, a Duna és a Tisza mentét, az Alföldet és hegyvidékeinket. Ezek közé tartoznak börsönyi festményei is. A tájat minden év- és napszakban megfesti. Mennyire sokatmondóan nyugtalanító, hogy ezeken a képeken nem szerepel egyetlen ember sem! A természeti táj fenséges ereje lenyűgözi a művészt. Így valóban csak az a festő képes látni és láttatni a *tájat*, aki megértette a természet isteni lényegét.

(4)

Napjainkban lehet *szép* tájakat festeni, de ezek az *alkotások* valószínűleg nem lesznek többek, mint a kereskedelmi festészet tucat termékei. Lehetnek akár magasfokú szakmai virtuozitással előadott termékek is, mégis megmaradnak *termék*nek, nem válhatnak művészetté, mert hiányozni fog belőlük az a filozófiai viszonyulás téma – szüzséről esetükben ne is beszéljünk! – és formai megvalósulás között, az a sajátos eszmei kapcsolat, amit – hogy irodalmi példával világítsuk meg, mire is gondolunk – Petrarca is keresett egy más viszonyrendszerben: turisztika és természetfilozófia, ad absurdum: Istenkeresés, a Mont Ventoux megmászásakor.

Levy tájfestészete, mint ezt börsönyi képei is bizonyítják, eljutott arra a szintre, ahol a természet tájjá változik, konkrét és lelki tájakká egyaránt.

Költészet ez, a képzőművészet nyelvén előadva.

Ki volt az, aki példát adhatott Levynek mindehhez az *irodalmi* költészetben?

*Itt-ott kedvetlen, lompos, sárga lomb
tollázkodik és hosszan elborong.*

(József Attila: *Ősz*)

És a végső konklúzió:

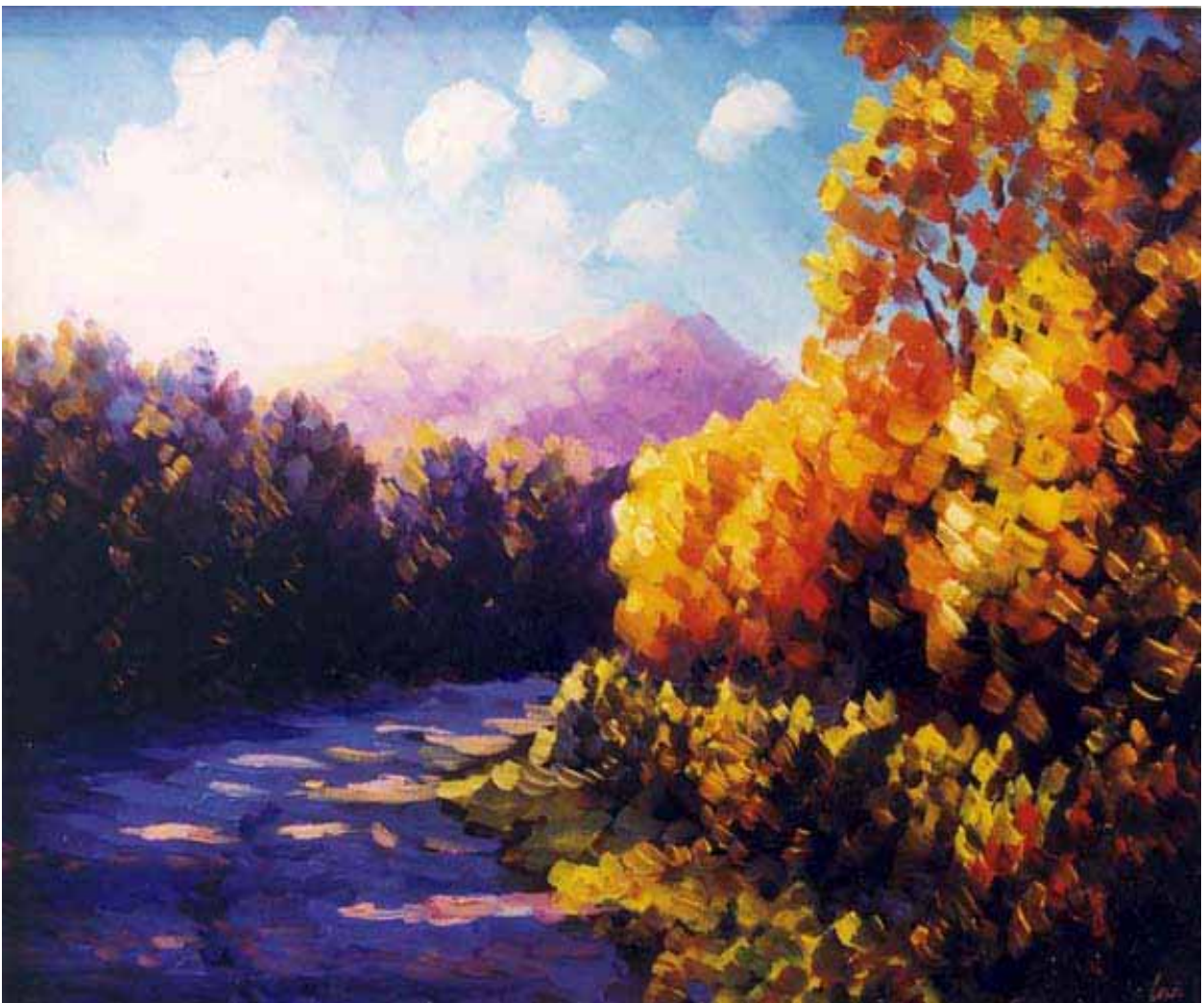
*Légy egy fűszálon a pici él
S nagyobb leszel a világ tengelyénél.*

(József Attila: *Nem én kiáltok*)

Levy művészetében megérintette a *világ tengelyét*.

Dombok között (olaj, farost, 20x60,99)

Börzsönyi impressziók (olaj, vászon, 40x50)

Hóolvadás (olaj, fa, 30x60,03)

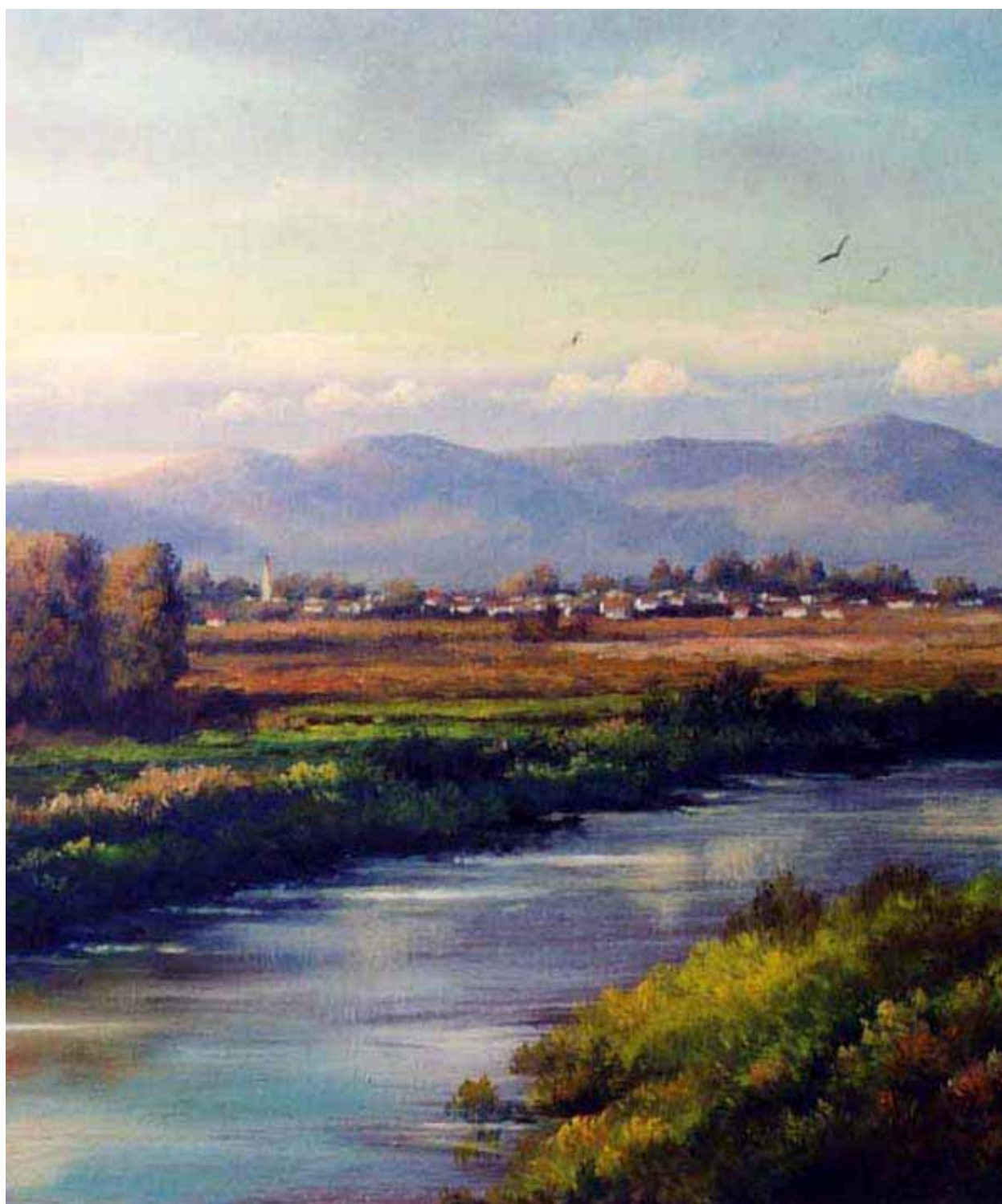
Napkelte a hegyekben (olaj, farost, 40x60,05)

Napsütés októberben (olaj, fa, 30x60,03)

Őszi táj

Napsütés októberben (részlet)

KŐ-SZABÓ IMRE

Elveszett remény

A negyvennyolc éves Tóth Sándor kálváriája pontosan egy éve kezdődött. Lehetne ez az évforduló mondjuk a számvetés ideje, ahogy azonban az ember belegondol, akkor ez egy kegyetlen vesszőfutás volt inkább. Ott kezdődött, hogy ez a szőke, jóképű, magas, még fiatalembernek számító szobafestő, az utcán találta magát. Egyik percről a másikra. Érettségi után tanulta ki a szakmáját. Állítólag a tapétázási munkában volt kiváló. Ezt értette a legjobban, szerette is csinálni. Nem kocsμάzott, nem az a fajta volt. Mindig tisztán járt, szépen vasalt ingekben, tiszta nadrágban és fényesre kefélt cipőben a vasárnapi focimeccsre. Nagyszájú szurkoló volt, ha Tóth Sanyi biztatásként bekiabált a pályára, a lelátók minden szegletében hallották a hangját. Mindenki tudta, hogy jelen van. Munkája során nem volt ilyen hangos, úgy látszik itt működött nála a szelep, ahol a felgyülemlett gőzt kiengedte. Felesége a Juli, szép, melles, negyvenkét éves asszony. Ahol laktak, ott a telepi ABC-ben dolgozott, mint bolti eladó. Egy gyerekük volt csak, a Zoli. Ő már megnősült, egy távolabbi faluban laknak, sofőr egy kereskedelmi cégnél. Két gyerekük van, még iskolások, az unokák a nagypapa kedvencei.

Tehát eltelt egy év, Tóth Sándor, ha eléje tennék az egy évvel ezelőtti fényképét, biztosan megkérdezné: - Ki ez az ember? Nem ismerne magára! Egy évvel ezelőtt itt kezdődött minden, ebben a Gömbölyűnek nevezett kocsmában. Valamikor Gomba volt a neve, legalább is így ismerték városszerte. Egy nagy kör alakú épület, körben ablakkal. A teteje pedig fekete palával volt befedve, egy mókás ács gombaszerű tetőt szerkesztett az épületre, innen a neve. De utána csak Gömbölyűnek ismerte mindenki. Bent középen a söntés, egy körpulttal. Teljes egészében körbe lehetett ülni. A csapos a kör közepén sasszézott egész nap, a sörcsapok, a boros tégelyek, a töményt rejtegető üvegek között, hogy kedvébe járjon a vendégeknek. Így volt ez egy évvel ezelőtt is, mikor Tóth Sándor belépett ide, hogy hirtelen jött bánatára bocsánatot keressen. Sört rendelt és kért hozzá egy feles jó szagút is, hogy hatásosabb legyen a zsibbadás. Kerekes Péterrel, ezzel a negyvenéves, örökös segédmunkással próbálta megosztani gondolatait.

- Nem gondoltam volna, hogy ilyen szar alak ez a Jocó. A Jocó a főnököm volt vagy öt évig. Ő nem más, csak egy vállalkozó. Nem volt semmi baj köztünk. A múltkor mondta egyik reggel, hogy nincs annyi meló, mint szokott lenni. Valamit át kell szervezni. Gondoltam, szervezd aranyom, csak rendben legyen minden! És lám, másnap azt mondja nekem: - Sándor barátom, holnaptól meg kell válnunk egymástól! Még, hogy barátom? Barát az ilyen ember? Kérdem én tőled? Válaszolj rá őszintén!

Kerekes Péter csak szótlanul bámult Sándor arcába. Az elfogyasztott sör már megtette álmosító hatását. Nagyokat és laposakat pislogott. Tóth Sándor csak nézte, elnyújtott szótlan nézéssel Kerekest, majd megszólalt:

- Tudom, neked mindegy, nem a te bajod, az enyém. Gondolod, majd lesz valahogy! Ez igaz, de mit szól ehhez az én szép feleségem, a Julika? Mert ugye az komoly asszony! Nem tűri a lazaságot! Most, hogy munkanélküli maradtam, mehetek a fenébe. . .

Ez volt annak az ominózus évnek az első napja. Amikor Tóth Sándor munkanélküli a Gömbölyűben befejezte az első felháborodásában jogos kitérését, szép lassan hazament. Lassan, mert szokatlan volt számára az ilyen jellegű feltöltés és vigyázni kellett minden lépésére. Az asszony ugyan nem tört ki üdviválgásba. Próbálta megérteni ezt a szörnyű sérelmet, meg kissé elázott férjecskejét. Nem volt szócsata, nyugtatta, hogy majd talál másik munkát, hiszen ismerik. Csak a reményt nem szabad elveszteni. Meg sajnálta is Tóth Sándort, a férjét, akivel eddig megértek együtt huszonnégy évet.

Aludtak rá egy éjszakát. Másnap Tóth Sándor fejfájással ébredt, zúgott minden körülötte. Pár napot pihent, aztán nekiindult, hogy újból munkát keressen. Járt a várost, beszélt pár haverjával, de semmi. Ígéret az volt, mondták, menjen be valamelyik nap délután a Gömbölyűbe, ott majd beszélgetnek. Már szinte rendszeresen bejárt a kerek épületbe. Várakozott, beszélgetett, sörözgetett. Így teltek a napok. Jelentkezett a munkaügyi központban is. Nem sok jóval biztatták, azt mondták neki, képezze át magát egy másik szakmára, hátha akkor jobb lesz a helyzet. Egy idő után már ebben sem bízott.

- Most mondd meg nekem, kedves Kerekes Péter, mit tegyek? – kérdezte barátját egy jó hónap után. Ekkor is a Gömbölyűben állt a kör alakú pultnál és várta három sör és két feles után, hátha a szerencse éppen erre jár. – Megy az idő, fogy a pénz! Ez a konkrétum, nincs más! Egy festő nem talál munkát! Emlékszem, régen a gyárkapura volt kiírva, miben van felvétel. Most meg? Még gyár sincs! Kapu van, de az is le van rogyanva, csak a szél csapkodja, ide-oda!

Megkapta az első munkanélküli segílyt. A postás hozta, a kapuban találkozott vele. Kezébe számolta a pénzt, az apróból akart adni neki, de a postás visszautasította: - Kell az neked, az utolsó fillérig! – mondta és felpattant táskákkal vétezt biciklijére, és elhajtott.

Tóth Sándor ott állt letaglózva, megsértve és egy kicsit megalázva. Tőle már a postás sem fogadja el a borraalót? – Ki vagyok én? Egy senki? Egy szarházi? Így mérgelődött, amint ballagott fel a harmadik emeleti lakásukba. Alig találta meg a kulcsot, a bal zsebében szokta tenni, de ott nem volt. Már kezdett pánikba esni, hogy nem mehet haza, amikor a farzsebében tapintotta meg. Belépett a lakásba, az asszony sehol. Aztán ugrott be: - Persze dolgozik! Neki legalább van munkája! – legyintett és fáradtságtól, meg az elfogyasztott söröktől, úgy ruhástól ledőlt a heverőre.

Ajtó csapódásra ébredt, hirtelen nem tudta hol van. Később eszmélt, hogy már este van és megjött az asszony. Ott állt vele szemben, a szoba ajtajában. Nagyon mérgesnek látszott. Sándor érezte, itt most baj lesz. Tudta: - a part is ott szakad, ahol a leggyengébb! Juli, a felesége letette a szatyrokat és nekirontott.

- Mit képzelsz te? Egész nap a kocsmában lógsz, és nem mégy semmire? – mondta az asszony, és ilyen felháborodott arcát még nem látta sohasem. Úgy érezte, itt a vég, legalább is rosszul érintette ez a korholás. – Cefreszagod van! – folytatta az asszony és az ablakhoz ment, hogy kinyissa. – Büdös vagy, az ember gyomra felfordul. Tóth Sándor mondani akart valamit, de az asszony megelőzte: - Takarodj a fürdőbe, tedd rendbe magad! Kiment a fürdőbe, és arra gondolt, itt vége van mindennek! Hová jutott?

Szótlanul vacsoráztak és Tóth Sándor úgy gondolta, jobb, ha lefekszik, így legalább az asszony abbahagyja a korholást. Feküdt az ágyban, nem jött álom a szemére. Arra gondolt: - Valamit tenni kell! Ez így nem mehet tovább! Tudta, ez a fajta elhatározás, meg a körülmények nem hoznak semmi jót. Álmodott valamit, amint felébredt, mindjárt el is felejtette. – Még az álmok is elfutnak tőlem! – jegyezte meg, ahogy borotválkozott. Nézte kissé megfakult és megvékonyodott arcát. – Hol van az a karakán srác, aki voltam pár évvel ezelőtt? Erre a kérdésre azonban nem tudott válaszolni. Inkább elindult, hogy a sokadik napon újból megkísértse elfutó szerencsáját.

Ez a nap azért más lett. Bejött a Gömbölyűbe egy öreg nyugdíjas férfi, akivel beszédbe elegyedett. Kiderült, hogy tanárember, keres egy tapétázni tudó mestert, mert szeretné egy kicsit rendbe tenni öreg lakását. Ő már tudta, ha valamit az ember el akar intézni, azt mindig a kocsmában kell keresni. . .

- A nád se zörög szél nélkül! – mondta az öreg tanárembernek Tóth Sándor, és arra gondolt dobogó szívvel, talán lesz egy kis meló. Finoman vázolta, hogy ő tud tapétázni, ez a szakmája. Meg is egyeztek, hogy azonnal megnézi a lakást. Így is történt. Létre is jött az üzlet, holnap kezdi a melót.

Este elújságolta Julikának, a feleségének. Az asszony látszatra örült is, legalább nem a kocsmában fog lógni, hasznosan elfoglalja magát. Tóth Sándor reggel izgatottan készült. Összeszedte szerszámait, meg a tapétázáshoz szükséges állványát, és felcihelődött, elindult melózni. Három napig járt az öreg tanáremberhez. Két szobát kellett tapétázni és a mellékhelyiségeket pedig kifesteni. Ahogy dolgozott, úgy gondolta, most mestermunkát csinál, megmutatja, milyen ez a szakma és hogyan kell szépen dolgozni.

Aztán amikor végzett, nem csak a tanár úr volt elégedett, hanem ő maga is. A pénzt gondosan eltette, fogta szerszámait és elbúcsúzott. Útja a Gömbölyű felé vezetett. Vacillált, hogy most bemenjen, vagy sem? Úgy döntött, nem! Megy haza, lássa az asszony, hogy ha meló lenne mindig, akkor rendben is jönnének a dolgok.

Így bandukolt, amikor a semmiből előtöppant Kerekes Péter, a haverja. – Hová, hová? – kérdezte lelkendezve. – Már vártunk, pár napja felénk se néztél! – neheztelt egy kicsit. – Melóztam! – szögezte le Tóth Sándor, és elégedett mosoly futott át az arcán. – Az jó! – mondta Kerekes Péter. – Gyere, gurítsunk le valamit! – tette még hozzá, és elvette egyik táskáját. – Nem! – válaszolt határozottan Tóth Sándor. – Nem lehet most! Megyek haza, majd máskor! – háritotta el az invitálást, de azért érezte, jó lenne egy korsó sört meginni. Viaskodott önmagával, akarta is, meg nem is. A Gömbölyű egyre közelebb került hozzájuk. Ez abban a vacillálásban úgy tűnt, mintha a dolgok fordítva történének. Nem ők mennek arra,

hanem az ivó jön feljűk, egyre közelebb, szinte kikerűlhetetlenű. Egyszer aztán akaratumon kívűl, ott álltak a Gűmbűlyű ajtajában. Innen már csak egy mozdulat, és bent vannak. A mozdulatra már nem emlékezett, de arra világosan, hogy a sűrűs korsű fűlűt fogja és a hideg ital jűlesű őrűzűssel csordogál át a gigáján.

Ez az este is a melű ellenere a semmibe vėgzűdűtt. Tűth Sándor űgy őrűzete, minden a rėgi, pėnze is van, fizetett a haveroknak. Jűttek, mentek a vendėgek, az idű kűzelgett a zárűrűhoz, amikor kűt nű betevűdt az ivűba. Nem voltak szűpsűgkirűlynűk, talán mėg mostani alakjűkkel, felcicomázott ruhájűkkel a kifutű kűzelėbe sem mehetnėnek. De itt kűlűnűs figyelem szegűdűtt rűjuk, mert a sok fėrfi kűzűtű ők ketteen voltak műsneműek. Azt mondjűk, a pėnznek nincs szaga, a kűt nű szimata kitűnű volt, mert Tűth Sándorėhoz csapűdtek. Ment az őrűcelűdűs, a sikamlűs megjegyzűsek sora, kűzben cserelűdtek a poharak. A hangulat fokozűdűtt. Az alacsonyabbik nű Tűth Sanyi nyakába csimpaszkodott, amikor kinyűlt az ajtű. Ott állt a maga valűsűgában Julika, Tűth Sándor felesėge, és intett a kezėvel.

Az intűsre olyan csend tűmadt, hogy a legkisebb rezzenűst is hallani lehetett. Senki sem mert mozdulni, olyan volt a kėp, mint a moziban, amikor a vűsznűn megáll a vetűtűs, minden kimerevedett. Aztán becsapűdűtt az ajtű, az asszony eltűnt.

Tűth Sándor a hirtelen jűtt tűrtűntekre egy pillanatra megszeppent. A nyakába kapaszkodű nűt eltolta magától. Felállt, hogy induljon, mert az elű reagálás ezt diktálta szűmára. – Csak nem szaladsz utána? – kėrűdte valaki magabiztosan. – Majd otthon megtalűlod! – tette hozzű Kerekes Pėter és felemelte poharát. – Igyűnk! – indűtvűnyozta. Erre, mint egy vezűnyszűra, űjbűl a rėgi, hangos ivűvű vűlt a Gűmbűlyű.

Most már nem volt mese, zárűrűig maradtak. Nehűz lėptekkel cipelte tűskájűt és állvűnyűt hazafelė. Sokszor meg kellett állnia, mert a lėpűsek sora nem akart passzolni. Felbotorkűlt az emeletre, kűzben a lėpcsűhűzi villany is elaludt. Alig talűlta a kapcsolűt, hogy űjbűl vilűgossűg legyen. A lakűs ajtűja elűtt megdűbbentű kėp fogadta. Egy nagy bűrűnd állt az ajtű elűtt, mellette cipűi és tűbb ruhűja rűdobva. Tudta, itt valami tűrtűnt, de hirtelen nem tudta felfogni, hogy mi? Csengetett. Semmi vűlasz. űjbűl megnyomta a csengűt, kűzben a kulcsot szerette volna beilleszteni a zárba. Nem ment, mert a műsik kulcs belűlrűl benne volt a zárban.

Tűth Sándor leűlt a lėpcsűre, bűmul a semmibe. Elűszűr a bezűrt ajtűt nėzte, arra az űt elzűrva. Aztán a lefelė vivű lėpcsűre tėvedt tekintete, arra lehet menni. űgy őrűzte nincs ereje semmire, kűzben a lėpcsűhűzi villany is elaludt, csak az űtlűthatatlan sűtűtsűg maradt, tartűsan.

FARMOSI LÁSZLÓ

Szentlélek szirmok

Égbe szökken emberöltők óta
Kettős kereszt Arany csonka tornya

Dobó ledönthetetlen bástyája
Ady borongó Barla diákja

Huszt megoltalmazó szirt fala
Dévény kapuján túli éjszaka

Petőfi igéi griff-madarasok
Fejéregyház síkon irgalmasok

Esztergom Balassa sziluettje
Harang bérc súly félholdas seregre

Buda buzogány árny boltívben
Orgonás dóm palást forrásvízben

Pankasz faeresze Alpok perem
Vizsoly Bibliás sóhaj csendeken

Liszt-gyapot malmok a Séden
Kicsi kő corpus Margit kezében

Gellért kápolna hegy-szegélye
Boldogasszonyunk fátyol fehérre

Pannonhalma gyönyörű egész
Tihany echója fény tündériség

Koronák fészke szél-selymú Pozsony
Hunyadi hollói ég-pajzsokon

Sziget Zrinyit ellepő lángja
Szondi élő erdő szarkofágja

Csönd csonttorony mit Babits rakott
Patak tükrében Orion ragyog

Öskü öle Bakony rejtélye
Janus Sophiane kör-szentélye

Rákóczi márvány mélyítő lelke
Erzsébet áldó rózsáiba rejtve

Szent László hermája Nap álom
Duna-ág kereszt víz-oltáron

Kárpátok tisztása a Hargitán
Elpusztíthatatlan ima nyomán

Szentlélek szirmok anyaföldben
Mindig megszülető jó időben

1997-2013 . Ígéret hava Órbottyán

CSÁKY KÁROLY

Emlékezések és vallomások (Barátok, íróársak, akik már elmentek)

Emlékeim Szombathy Viktorról

Hálás vagyok a sorsnak, hogy életem folyamán sok kiváló emberrel megismerkedhettem. Olyanokkal, akiktől lehetett bőven tanulni: ismereteket, bölcsességet és emberséget egyaránt. A hosszú éveken keresztül ápolt kapcsolatok a tudományoszerzést tekintve felértek egy egyetemmel, humánus oldalukat illetően pedig egy örök életre erőforrásul szolgálnak.

Atyai barátaim közt tarthattam számon a száz éve született Szombathy Viktort, Mikszáth Rimaszombatból indult nagy és méltó örökösét, a jó öreg palócot. Hisz Viktor bátyám már 77. évében járt, amikor megismerkedtem vele. A szikár és ürge, idősen is kedélyes hangulatú és anekdotázgató, fáradhatatlan országjárót Zólyomi Jóska barátom, a balassagyarmati *Palóc Múzeum* akkori igazgatója hozta el az Ipolyon túlrá. 1979. szeptember 19-ét írtunk akkor, s munkahelyemen, az ipolybalogi iskolában találkoztunk először. A palóc mivoltára haláláig büszke író, a „*Pósa-had és a többi gömöri hadak*” rokona az Ipoly mentén is nyomban fel tudta oldani az első találkozás okozta feszültséget. Az is igaz, hogy hogy mindjárt találtunk témát, hisz én már akkor, fiatal tanárként kacérkodtam a néprajzzal és a honismerettel, olvastam Viktor bátyám vármondáit, stb. Így azonnal fel is kerestük a község királykoronás templomát, s a másik jó öreg, Montskó esperes urat. A rövid, de tartalmas együttlét záróakkordjaként előhúztam az akkor még egyetlen Szombathy-könyvemet, a *Zöld hegyek balladáját*. A regényt a *Kazinczy Könyv- és Lapkiadó Szövetkezet* jelentetett meg 1935-ben Tornalján. Meg is lepődött a szerző, s tüstént dedikálta könyvét, emígyen: „*Csáky Károlynak szeretettel ezt a régi megtalált könyvet, első regényemet! Ipolybalog, 1979. IX. 19. Szombathy Viktor.*”

Élve az alkalommal, Viktor bátyámat meghívtam az akkor igencsak jól működő *Honti Közművelődési Klubba*, Ipolyságra. Kíváncsi voltam a nagy öreg reagálására, meg arra, lesz-e ebből a találkozásból egyáltalán kapcsolat. Lett bizony, de még milyen! Meglepődtem az író fiatalembert is meghazudtoló teherbírásán. Hisz teli volt tervvel: regényeket, cikkeket, könyvismertetésekét írt, levelezett, telefonált, érdeklődött minden iránt. Reagált mindarra, amit látott-hallott és olvasott.

Kapcsolatunk haláláig, 1987 augusztusáig tartott. Többször jártam nála Budán, a Magyar Jakobinusok terén lévő otthonában. Ott, ahol *Herman Ottó* is lakott, s ahonnan a Vérmezőre látott az ember. Az utolsó találkozás sajnos örökre elmaradt, amit sokáig nem tudtam megbocsátani magamnak. Július elején telefonáltam neki, hogy felkeresem, s elbeszélgetünk felvidéki tevékenységéről. Valahogy nem mentem azokban a napokban, s ő ment el - örökre. Talán azt hittem, Viktor bácsinak még sok-sok éve van hátra, nem mehet el, hisz teendői is bokrosak. Nem is hagyta el magát egykönnyen: tolókcocsijával (jobb és bal lábát fokozatosan amputálták) is naponta az íróasztalhoz „gurult”, hogy hírt adjon jelenlétéről a világnak, hogy okítson önismeretre és hazaszeretetre, hogy fáradt, de jóságos szívét mindenki előtt kitarja, tapasztalatait átadja.

Nyolc évig tartó kapcsolatunk alatt tájainkon is találkoztunk. Különös öröm számomra, hogy a *Szlovenszói Magyar Kultúregyesület* főtítkárá, a *Jókai Egyesület Múzeumi Osztályának* igazgatóját, számos, két háború közti magyar folyóiratunk, újságunk munkatársát az átkos korszakban elsőként hívtam meg a Felvidékre, hogy aztán sorra járja a jól működő Csemadok-klubokat. 1980-ban *Ipolyságon* többek közt ezeket mondta klubunkban: „*Ha most visszanezék az életemre, akkor azt mondom, hogy én nem dolgoztam, hanem játszottam, a magam passzióiból éltem.*” A munka tehát nem teher, hanem

élvezet volt számára. Ez volt az ő életkedvének és kiegyensúlyozottságának titka. Amit tudott, látott és tapasztalt, mindig élvezettel, frissességgel és csodálatra méltó gyorsasággal adta át másoknak.

Ipolysági estjéről a Hétben számoltam be annak idején, amit ő nyomban megköszönt, s annak is igen örült, hogy a *Száll a rege várról várra* címmel megjelentetett könyvéről (valamint több más művéről is) ismertetőt írtam. Egyébként közel negyven levelet, lapot és több dedikációt őrzök tőle. Rendkívüli levélíró volt. Figyelme szinte mindenre kiterjedt. Olykor jószádékúan figyelmeztetett bizonyos tévedésekre, készségesen adott tanácsot, nyújtott segítséget. Összeismertetett például *Ruffy Péterrel*, *László Gyulával*; írt a *Sarló* és *Fábry Zoltán* tévedéseiről, *Csontos Vilmos* prózai önéletrajzáról, a szlovákiai magyar lapok nyelvi és tartalmi sivárságáról, szerkesztőségeink gyakori közömbösségéről, a *Madách Kiadóval* formálódó kapcsolatairól, stb.

Szombathy Viktor mintha újra fel akarta volna fedezni tájainkat. Pedig annyi mindent tudott múltunkról. De ennek folytatása is érdekelte őt. 1983 után így kerestem fel vele újra *Lévát*, elmentünk a *Zselízi Napokra*, elzarándokolt *Szklabonyára* és *Alsósztrégovára*, *Ipolyvarbóra*, *Kékkőbe*, *Érsekújvárba*, szülővárosába, *Rimaszombatba*, stb. S szerette volna még látni *Bozókot*, *Palástot*, *Csábrágot* is. Aztán a fiatalokat sem hagyta ki. Könyvei tucatját dedikálta Ipolybalogon, Ipolyvarbón, Ipolyságon és máshol. Szinte minden diákhoz volt egy-egy szava, s mindenkinek hosszan, szellemesen dedikált. Féltettük is, hogy ebbe rokkann bele. Szeretettel őrzöm Viktor bátyám könyveit, amelyeket ismeretségünk után helyeztem könyvtáramba. Ilyen többek közt a *Csirregi-cserregi ország* (1983), a Rákóczi-szabadságharc selmeci eseményeit és izgalmas történeteit felelevenítő regénye; *A pénzhamisítók* (1984), a régészetből merítkező könyve; *A félhold vándora* (1986); az *Északi hegyek ölelésében* című szép útikönyv (1984). Természetesen ott sorakoznak polcaimon a további értékes kiadványok is: a *Nógrádi útikalauz* (1976), *A magyar régészet regénye* (1976), a *Régészeti barangolások Magyarországon* (1978), az *Óshazától a Kárpátokig* (1985), *Szlovákiai utazások* vagy az Ausztria-könyve.

Halála évében vettem kézbe a balassagyarmati *Honismereti Híradó* egyik számát, amelybe - mint a *Honismereti Kör* tiszteletbeli tagja - az alábbi megható sorokat írta: „*Talán meg sem érdemeltem, hogy az Önök tiszteletéből lettem tagja a Honismereti Körnek, mely összejöveteleire, mai állapotomban elmenni már nem tudok, de ígérem, hogy míg forgathatom a tollat, azaz verhetem ezeket a kis billentyűket, Balassagyarmat, a Ipoly, a Cserhát lehellete sohasem engedi elfeledtetni velem sem Nógrádot, sem Balassgyarmatot, sem azt a tájat, amely a gyarmati Ipoly-híd után következik. Számomra ma is egy az egész, és ha egyebet nem tehetvén, írhatok valamit Gyarmatról, a Balassákról és a szívem szerint való palócaimról, hitemre mondom, mindig megteszem, ahogy eddig is igyekeztem szerény tehetségem szerint megcselekedni*”.

Viktor bácsi immár egy negyedszázada az égi mezőkről figyel és őrzi ezt a földi tájat, a jó palócok és tót atyafiak vidékét. Szelleme, úgy gondolom, hogy politikánál és úri huncutságnál biztosabb kapaszkodója az itt maradt nyájnak. Hogy békében is megmaradhassunk egymás mellett, önmagunkat fel nem adva, másokat el nem tiporva.

Levelek Szombathy Viktortól

1.

Budapest, 1979. XII. 10.

Kedves Károlyom!

Hogy régés könyvem mikor jelenik meg, arra én lennék a legkíváncsibb. Tiszta rejtély a Madách, dodonai feleleteket kapogatok. (Még szerződése sem sincs.) Ha tehát a könyvem január 18-ra megjelenik, amit kétek, akkor tudok róla beszélni, ha esetleg nem jelenik meg, akkor utazásokról, útkönyvekről, a két háború közötti szlovenszkói életről lehet beszélni - (meg is kérdezem, dr. Farkas István íróhoz és dr. Salkovszky Jenő ügyvédhez miként viszonyul most Ipolyság?). Tudok beszélni magyar régészetről, őstörténetről, mert ilyen könyveket is szerkesztetek, belefoglalva a palócok ködös származását. Majd megmondjátok, s az időbeli terjedelmet is.

Ruffy Péterrel nagyon jóban vagyok - katonatársak is voltunk -, s írtam is már neki májusi meneteléről, de telefonon is beszéllek vele. Írjatok neki egész bátran!

Köszönöm szépen a Honti Napokra, a gyűjteményekre vonatkozó szíves értesítéset, fel tudom használni.

Kellemes karácsonyt, jó vakációt, gond nélküli boldog évet kíván Neked és Hozzáátartozóidnak, az iskolának: Szombathy Viktor

2.

Bp, 1979. XII. 20.

Kedves Károly!

Lám, neveddel ismét találkoztam a Hét-beli szép versed kapcsán. Azonközben elküldtem neked a Honismeret 1979/4. számát, hátha nem küldik el. Örülök, hogy Salkovszkyné él, meg fogom látogatni, nagy örömmel, bár azt hiszem, csak egyszer, vagy kétszer találkoztunk. Ipolyságon Farkas Pista volt a „nyüzsgő”, mindamellet örök harcos és sértődékeny.

Ruffy Péterrel szót értettem. Szívesen elmegy előadást tartani, mert szeret benneteket Szlovenszkón, s mert úgy tartja: „mindent le szoktam mást mondani, de ezt nem lehet, főként nem szabad. Nekik már csak mi maradtunk meg” (...)

Kellemes Ünnepeket, boldog, sikeres újévet. Szeretettel: Viktor.

3.

Budán, Váramban, ebéd után, vasárnap, 1980. IV. 13.

Kedves Karcsikám,

elsősorban is, nagyon köszönöm, hogy olyan szépen írtál ipolysági ottlétemről, Sándor Karcsi nehezményezte is, hogy nem jeleztem neki előre, átjött volna. Lehet, hogy ezek után Lévára és Losoncra is átmegegyek, ugyanilyen céllal. Reklámot csináltál, végül divatba jövök. (...)

Édesanyádnak komoly baja volt? Sikerült meggyógyulnia? Ág Tibor balladagyűjteményét

Rimaszombatban megvettem, mert ott van pénzem. A Rozmaringkoszorúról a Honismeretbe kell írnom, a Magyar Nemzetbe is fogok róla írni, mondta Ruffy Péter. Kíváncsi vagyok, Péter hogy fog „sikerülni” nálatok.

Csontos Vilmos örökké el van keseredve, mintegy negyven éve mellőzve érzi magát. Mégis azt látom, hogy azért sikerülnek a dolgai, hóna alá is nyúlnak, találkozókon is részt vesz. Magyaráztam is neki, hogy ne búslakodjon annyit, elfutott felettünk az idő, jogos, hogy a fiatalok, tehetségesek, újak jöjjenek helyettünk. Amennyit el tudott érni, nagyon szépen elérte.

Visszaemlékezéskötetének kibővítését javallottam neki, azaz a kötet második részét elnagyolta, s kívánatos lenne, hogy ugyanolyan szépen, tartalmasan írja meg a második szakaszát is, ahogyan az első szakaszt megírta”. (...) Kár, hogy az újbarsi Veres Vilmossal - amíg élt - nem tudtam szót ejteni, örökösei pedig nem adják át a kéziratát, hogy lehessen belőlük valamit csinálni. Nagyon szépen művelte a folklórhagyomány írásbeli megőrzését. Azért egyszer Palástra s Gyügyre, meg Korponára mégiscsak elmegyek, elmegyünk. Tán még a bozóki várba is. Nagyon köszönöm a palásti katalógust. (...)

Kézcsók, üdvözlettel, Édesanyádnak jó egészséget, szeretettel mindkettőnk részéről: Szombathy Viktor

4.

Bpest, 1980. VIII. 20.

Kedves Károlyom!

Nagyon szépen, hálásan köszönöm azokat a szép sorokat, amiket a Hét-be könyvemről írtál; igen jól esett. Ahogy mondani szokták: „magam is igyekeztem”. Sajnos, 14 vár regéje megmaradt, túlságosan sok lett volna már a könyvbe, s nem tudok velük mit csinálni. A Madách nem adja ki őket, felajánlottam a Hét-nek, a Nő-nek, de - szokás szerint - nem is válaszoltak. Ennek már hat hete. Így aztán 14 várral vállamon roskadozom. (...)

Szeretettel a viszontlátásig: Szombathy Viktor.

5.

Budán, 1981.05.03.

Kedves Károlyunk!

Igazán nagyon szép, tartalmas írásod volt a honti igricekről szóló. Ki is vágtam a Hét-ből és elküldtem annak, akit mindmáig legjobban érdekel: Szokoly Alajos lányának, Erzsébetnek, aki nem más, mint a Verebély-tajnai valamikori földbirtokosnak, gróf Révay Istvánnak felesége. Révayval régi jó barátságban vagyunk, most is levelezünk. 1950 után New Yorkba ment, néhány éve visszajött, s Bécsben lakik. (...) Gondolom, nálatok sincsen forróbb május, mint nálunk! Kertünkben lefagyott a dió éppúgy, mint a muskátli is. Cidrizünk. Fejem fáj. Ami tőled kezembe jut, mind elolvasom. Gratulálok, nagyon örülök. Kézcsókkal, szeretettel ölellek, jó munkát, sok szép cikket és verset kívánok. Sz. Viktor

6.

Bp.81.08.06.

Kedves Karcsikám!

Hát én erőst dicsérem azt a balogi találkozást: nagyon kedves barátságokat kötöttem, Újvárbán is, Lévában is, Ipolyvarbón is, Himmler Gyurkával is, Nagycsalomján is, Ipolyságon Veletek! Végül gyógyőrű csokorra nemesedtetek az én szüemben! (...)

Szokoly Alajosék utódai (Révay Istvánné, Erzsébet) és maga Révay is nagyon köszönik a cikket, Révaynak külön öröm: jóval elmúlt 80 éves, betegeskedett is Korneuburgban, Bécs mellett, ahol az amerikai hazaköltözés után laknak - az ilyen újságcikkek visszamenően az időben öntenek erőt beléjük. Örülnek, ha utólag is „emberszámba” veszik őket s nem gyalázzák a múltjukat. Hát, sem Szokoly, sem Révay ezt meg sem érdemelné. (...)

Igen, voltunk Kékkőn öt napig. Részben egy kis friss hegyi levegőért, részben, hogy unokám, a 8 éves, lásson világot, és majdan el tudja helyezni emlékeiben Mikszáth, Madách, Balassi urakat, Korponát és a várakat. Hogy helyes történelmi s földrajzi szemlélete legyen. Tetszett is neki, főleg a vár és a knédli.

Sajnálom, hogy nem találkoztunk, de illetlenség lett volna Benneteket odahívni. (...) A kékkői levéltárat egy hihetetlenül zord és lelketlen Cerberus őrzi, mint valami régi gróf úr vad janitorja. (...)

Feleséggel együtt sok szeretettel üdvözlünk sz az egész családot beleértve, tisztelettel: Szombathy Viktor

7.

Budán, 1982.1.11.

Kedves Károlyom!

(...) nagyon sajnálom, hogy mostanában nem jöhettek át. Úgy látszik, erősen meg lettek támadva a határmenti piacok. Tudom a rimaszombati rokonoktól, hogy csak Ózdon, Tarjánban, Miskolcon tudnak bevásárolni. Hát ennyire jutottunk...(...)

Révay István Magyarhonban akar temetkezni, a feleségének szülei mellé, nyilván nem hiszi, hogy Tajnán helyet kapna. Érzelmi kérdés. Nagyon jó, hogy mással foglalkozol történelmileg, mint a Sarló. Már a fülem cimpáján jön ki az agyongyötört Sarló, különösen azért, mert nem úgy volt ám, ahogy utólag állítják a népek és a sameszek. Nem volt annak - Fábry Zoltánnak sem - olyan jelentősége, ahogy azt most, utólag szertnék látni. Nem a Sarló volt a magyar közélet Szlovenszón, Fábry is csak kis körben hatott. Az igazság egészen más volt. De arról most nem szoknak beszélni. Én írnék memoárokat, de lapjaitok nem mernék közölni, mert csak egy vonalra vannak beállítva s beállítatva. Punctum. Sapienti sat. Éljen a brindza!

László Gyuszinak átszólok, nagyon jóban vagyunk, hiszen a 4-ik régészeti könyvet szerkesztjük. (Ha ugyan itthon van.) Szívesen és jól beszél - ha engedik. Üdv. Viktor.

8.

Budán, Esső után Napsütésben, MCMLXXXII. Ianuariusának Végseő napján

Dear Charles!

(...) Leveled másik kérését - szóljak érdeketekben László Gyulának - csak úgy tudtam megoldani, hogy levelet írtam neki a Vas megyei Zsennye községben lévő várkastélyba, amely a Művészeti Alap alkotóháza. Gyuszi oda szeret járnai telente és fest, rajzol, lévén kitűnő rajzoló is. A kastély igen szép, ódon épület, én mindig kísérteteket látok a lépcsőfordulóiban, mintha a Pendragon Legenda díszlete között járnék. (...) Bajom van nekem is László Gyula hiányával, egy régészeti sorozat 4. kötetét csinálnók, de igen nehezen megy. (...)

Köszönöm a lapkivágatokat. Örvendve olvaslak sűrűn a Hét-ben, legutóbb a Bartók honti gyűjtéséről. Ennekem Bartókné Pásztory Ditta volt gyermekkori pajtásom, azaz táncórai lovagjai voltunk. Csinos, huncut kislány volt. Édesapja s mamája tanította meg zongorázni: édesapja fizikatanárom s apám alsó-partnere volt Rimaszombatban, az 1910-es években, illetve nekem 1919-ben. Harctéri betegségben korán elhalt a tanár úr. (...) Tisztelettel: Viktor.

9.

Budán, Várunkban, 83.01.20.

Milý Přátele!

(...) Most szedem össze a múlt őszi Hét-eket (...), olvasom az egyikben, hogy írtál egyszer a szlovákiai magyar járási újságok úgynevezett „magyar irodalmi” rovatáról. Amelyeket ugyanis semmisnek, értéktelennek nyilvánítottál. (...) Ezer százalékban igazad van. Én pocsékabb, kezdetlegesebb újságokat alig láttam, mint ezek a járási magyar újságok. Amelyek általában csak fordítások, még fordításoknak is nyeresek. (...) Legtöbbször a magam rimaszombati Gemerét látom, s azt hiszem, mind között mégis ez a legpocsékabb. Nemcsak irodalmi rovat szempontjából, hanem minden szempontból. Ami pedig a fordítások magyartalanságát illeti, nos azért negatív akadémiai díjat kaphatnának Lőrincze Lajostól. Voltam olyan bátor és botor, hogy ingyen, bérmentve, egy-egy cikket ajánlottam fel ennek a szülőföldem- újságnak, de annyira hatókrök még az elemi udvariasságban is, hogy még csak nem is válaszoltak. Talán a nevemet sem szabad ott leírni. (...) Familiáris szeretettel, üdvözléssel, jókívánatokkal: csütörtökön egy szombati ember, Viktor

10.

Bpest, 1984. XI. 20.

Kedves Karcsikám!

Veres János, a költő, Rimaszombatból máris elköldte azt a gyönyörű méltatást, amit a könyvemről írtál. Szinte szégyellem magam, olyan megható és olyan szép. Nagyon köszönöm Neked, ebben az én nagy bajomban különösen jól esett. Most én

bizony már nemigen fogok csavaroghatni, mert 14-szeri kórházban levés után egy hónapja amputálták a jobb lábamat. Érszükület.

Itt ülök a toloszékben, és mozgalmas múltamról gondolkodom, aminek jövője most már nem lesz. Mankózni tanulok, áldott jó feleségem segítségével, aki nélkül én most ember sem lennék. (...)

Érdeklődéssel olvastam, amit Fónod Zoltán a Szemlében írt rólunk, az első republika íróiról. Általában igaza van, de minden hasonló írásból is kisugárzik, hogy a tanulmányt másodkézből vették, nem voltak jelen, és általában véve nem az a teljes igazság, amit az utódok rólunk leírnak, avagy le sem írnak. Érdekes, hogy még mindig Fábry Zoltán révületben él az utód-kritikusi gárda, őt idézi, rá hivatkozik, holott Fábry Zoli jelentősége és visszhangja sokkal kisebb volt 1920-1938 között, mint ahogy ma emlegetni szokás, vátesznek mondva őt. A mi szlovenszói magyar életünket nem tudják az utódok hüen lefesteni. (...) Szeretettel ölel: Viktor bátyád

11.

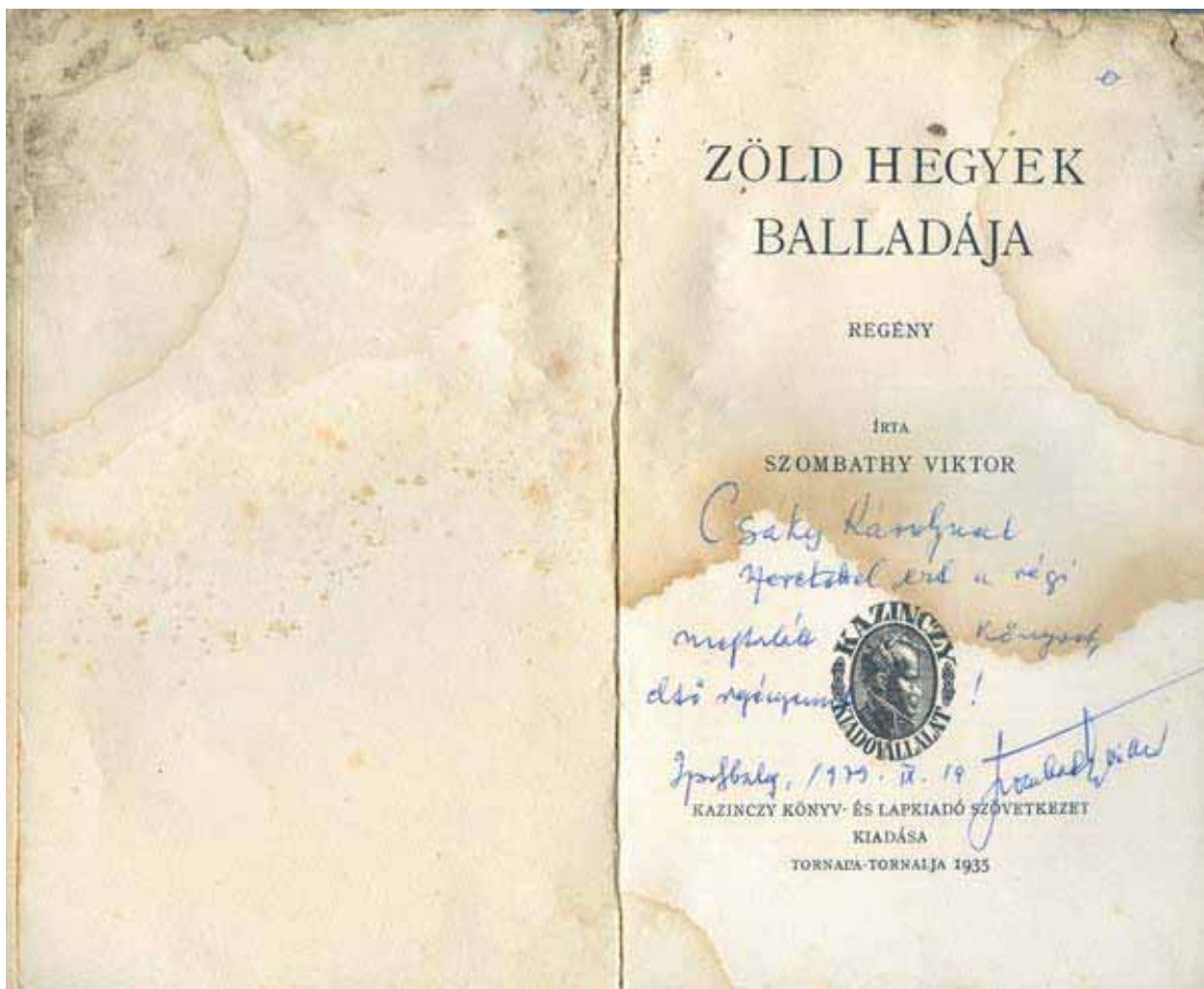
Budapest, 1985. XII. 1.

Kedves Károlyom!

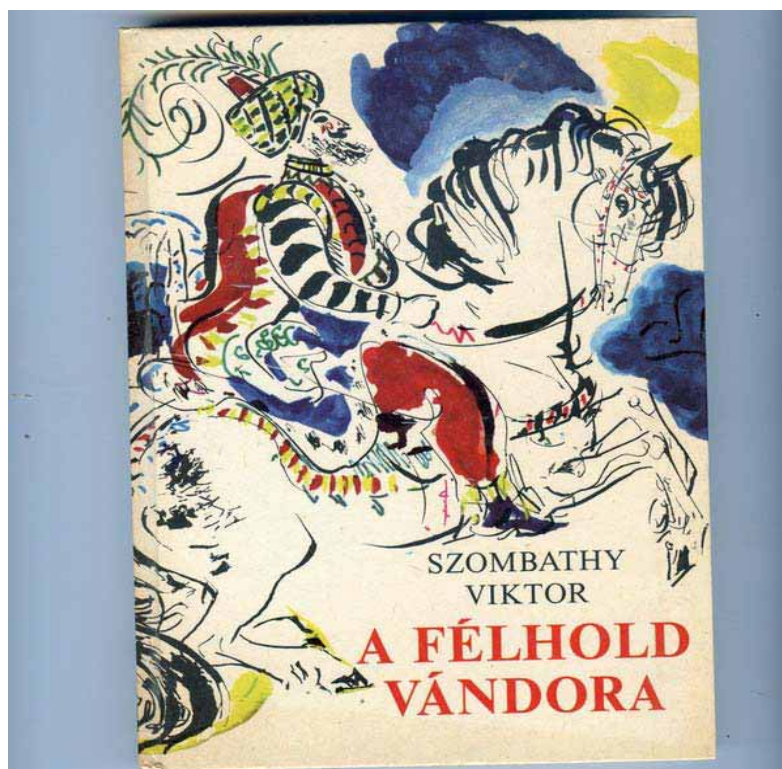
(...) Könyved, a „hontyi” nagyon érdekes, számomra különösen, gratulálok hozzá. Szeretnék róla írni, ha megbeszélhetem valamely szerkesztővel. Nem folytatod? (...) Az lenne az indítványom, folytasd ezt a könyvet! Van még Hontban számodra legalább három kötetre való! Sok szeretet, kézcsók, ölelés: Sz. Viktor bátyád.

Az író szellemes dedikációja az Ausztria című könyvében

Első szlovenszkói regények egy megkopott példánya

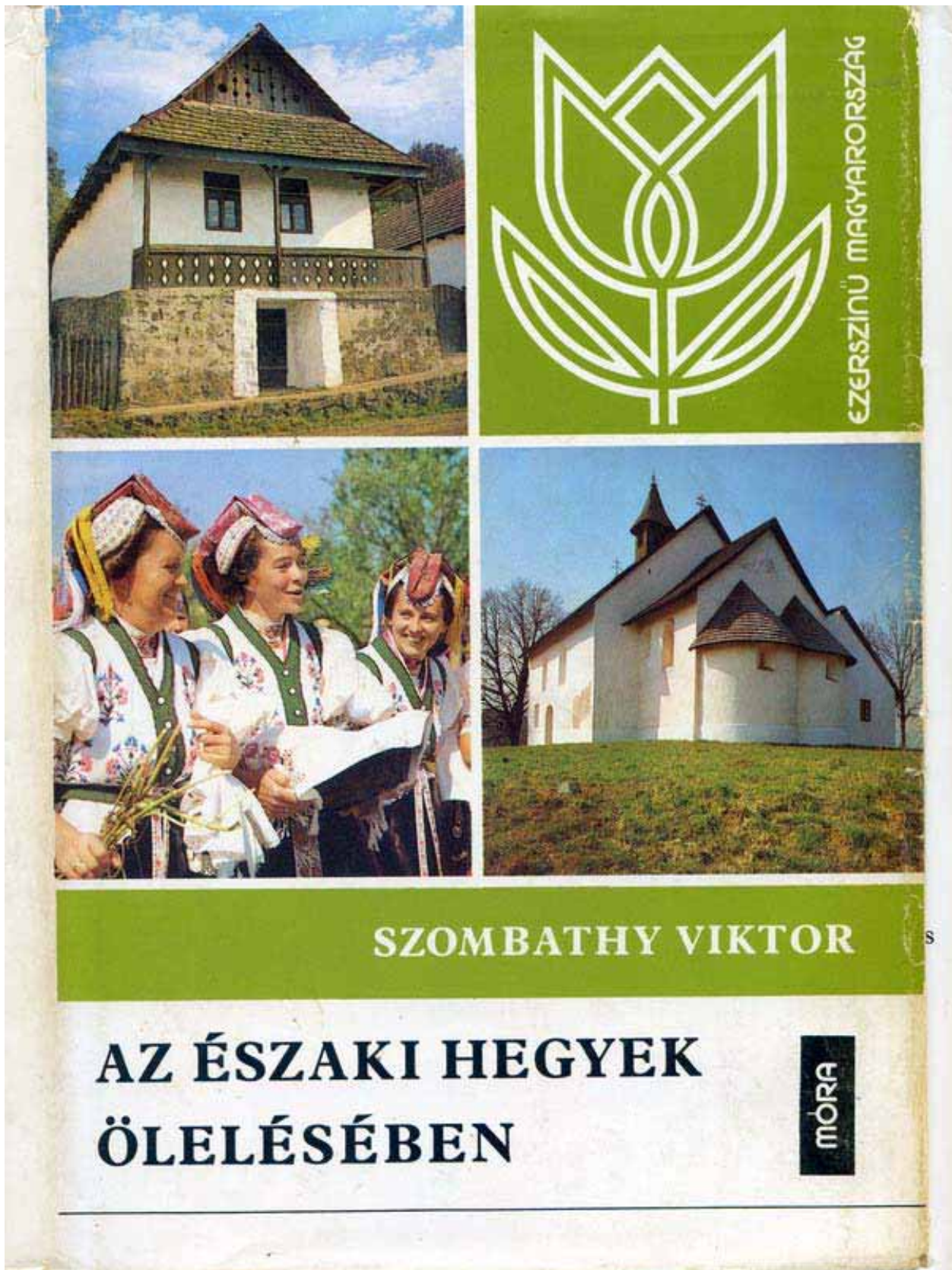

A török kort idéző kötetének 2. kiadása

Szombathy Viktor

Szombathy Viktor 1984-ben megjelent kötete

VASI FERENC ZOLTÁN

versei

POLITIKAI HALÁLTÁNC

Poroszkál hat vándor
át a rekettyésen,
az egyik kelekótya,
a másik hézagos,
a harmadik haragos,
negyedikje homályos,
ötödikje tályogos,
hatodikként a sánta
belegyalogol a sárba —
S ki lesz a hetedik?
Ötöld ki tenmagad.
Mindenkinek halálútja –
a rekettyés megszaggat.

POKOLÉLMÉNY

Szivárványról zuhantomban
'pokol-éjjel'
belülről rothadó emberekkel
találkoztam —
vérük szurok volt,
szájuk
gennyet rózsállott,
és
eltűnt ideikbe plántálódtak
a borzadályok.
Kezüik dzsungeléből majmok
terjesztették a vírust,
de fogaikat szilánkokra
harapta a Hold
'sehol és semmikor' –
a mindenttűrő éghatáron
szivárványról zuhantomban
kilenc imát kiabálok, -
ezer nyelven énekel(1)ek
a mocskába visszahulló Halálról.

BOZGOR ELIAN

Koppantó

*Lehetőleg 101 éven aluliknak (s csakis ez aggok felügyelő (!)) oly
gyerek-adta felügyeletre (amiknek), akiknek
életkora nem is több mint 7)*

Egyetemnek tartva – Széchenyi-tér felől menet – egy este ezt a (sic!) *falirást* olvashatta kalandos halandó:
Puszi mindenkinek! (majdnem...)

Másnap – falszomszédban nyíló kis cukrászbolt fölött ott is tündöködni már, ígyen, s ez: Puszi – (majdnem)
mindenkinek!

Vajon mit szólnának haladó vásárlók (vendégek) – s nem kevésbé dekadens hatóságok – mondjuk ehhez
a felíráshoz (s ugyan hányan emelintenek is ezt vállalatuk cégtáblájára!?): hogy aszongya: “Puncit –
mindenkinek!”

Alighanem nagybűnbe menne, ha szerző kopirajtba venné szerény-képzeltű találmányát. Annál is inkább,
hiszen akadhatnak szépszám olyak, akik erre így replikáznának:

“Csak egyet?! És ha én *többet* akarok?!”

S kivált így: “És ha én *mást* akarok?!...”

Hát, igen.

Milyen nemnehéz is (túlzott-mód) rászedni az izlésnek prófétaságát (soha-volt demokráciáját?): az unalom
tanításának népharagjával: pl. a Nagylélek kívánatlan tolongására.

Bármit is jelentsen ez.

Apa, férj, férfi

(gyógymódi)

Tudod, pajtás, nem könnyű... nem lakodalmas menet az én életem!

Aztán, mért nem az? És... kié az..., kié lenne olyan?

De az enyém... csupa csőd...

Nofene.

Már második éve, hogy munkanélküli vagyok; nem látom el családomat. Milyen apa az ilyen!?

Hát,... hát, ami igaz, igaz...

Nincsen szeretóm... nem hajkurászok néniket. Milyen férfi az ilyen!?

(- - -)

Szerethet ilyen apucit a feleség?! Szerethetnek ilyet... a gyerekek?!

(- - -)

A többi meg csőstül jön... Az egész família gyűlöl engem!

Ugyan már. Azért ez túlzás... Legalább sejtéd, hogy mihez kezdesz? Mit fogsz csinálni...?

Na, hallod!

Talán, bizony, perre mentek?

Megőrültél?! *Haza* megyek... A Vén Molyrágta Denevért... feldobom az első vonatra, eléggé nálunk
felejtette magát... csörgőcsont... Csörgőkígyója! Még itt a végén elszik nekem a szép barlangi élettől!...
Asszonyoknak pedig szemébe mondom, hogy egy... dagadt mangalicacikány... A kölyköket meg kiosztom,
ha ugrálnak. Aztán jövök; te csak maradj..., hallod?! *Én fizetek!*

(El; bizonytalan léptekkel...)

Vetekvők

Hesshess!
Hess, hess?!
Igen, kisanyám, jól hallottad. Hesshesshess!
Mit jelentsen ez! (*Harmadikhoz. Aki eléggé bágyatag figyeli a lányokat...*) Te ezt hagyod?!
Azt jelenti, hogy kondulj le róla!
Mi-i??
Hogy menj a francba; kopj le róla! Nem világos?!
Hiszen rajta se vagyok...
Na, anyuskám, ide bagózz!... rajta se vagy! Nagyon is rajta vagy, drágaságom. Hát, igazán nem látod, hogy már fél órája a Magasságossal cimborál?
?
I-igen, igen; az eget forszírozza-fikszeli! te pedig nyomod neki..., csak nyomod; be nem áll a szógyár!
Tényleg nem látod, hogy nagyon is rajta vagy?!
???
Mikor vagy te *rajta valakin*, ha ekkor se vagy rajta!? Atyamariskám!... ez a buxa tiszta kirakat!
Te is ezt mondod? (*Harmadikhoz, aki talán? már alszik....*)
Igen, ő is ezt mondja...! Persze, hogy ezt mondja. Kondulj le róla, húzz a sivatagba..., szívódj fel! Szünj meg! Na, szevasz...

Így változnak a dolgok

(tündöklet)

*A tartós világbékéről beszél, ugye?
Hó-ogyne! A Glóbuszról, ... a vagdalthús-konzervről beszélek...
(Szkeptikosz, a hellén)*

Halló! Tanácsháza?
Nem, kérem... nem az.
Hogyhogy *nem az*? Van itt nálam egy telefonszám,... papír... rajta az, hogy „tanácsháza”.
Mondtam már, hogy nem az!
De kisasszony!... Akkor minek nevezik magukat!?
Önkormányzatnak hívnak bennünket.
Tanács-mányzat?!
Nem, kérem,... ön-kor-mány-zat. Érti, ugye? Mint... volán,... kormány...
Tudta, hogy ezelőtt annak hívták magukat?
Nem,... nem tudtam.
Akkor tudná nekem adni a tanácselnök-elvtársat?
Tessék kicsit várni.
Köszönöm...
Halló! A tanácselnök beszél... Kihez van szerencsénk?
Egy városi polgárhoz,... aki nagyon csodálkozik azon, hogy ebben a városban még van tanácselnök.
Én *polgármester* vagyok...
Jellemző. Hogy maguk össze-vissza hívják magukat! Majd akkor jelentkezzen, ha tanácselnök-elvtársnak szólítják!
Hiszen annak szólítanak!

Tényle-eg?! Igazán örülök neki. Jó egészséget, polgármester-úr!
Magának is. Miben segíthetünk? Mit óhajt?
Igazából,... nem is tudom. Talán az érdekelt volna,... igen; ha kinéz az ablakon..., esik ott, maguknál?
Várjon csak,... nem esik. De borús. Mért kérdi?, maga hol van?
Itt vagyok a szomszédban..., a Kolont-utcában.
Ja, értem... Na, és ott süt a Nap?
Nem, kérem, itt sem süt a Nap... de úgy hallom, hogy hozzák az ebédemet a nyugdíjasnapköziből.
Kopogtatnak... Azért nagyon jó volt polgármester-úrral eszmét cserélni, hát nem? Viszonthallásra. Majd jelentkezem.
Alig várom. Viszontlátásra!
(Hívó leteszi. Másik is leteszi.
Ez,... szép és tanulságos példája annak, hogy embertársaknak miként lehet találkozniok még zordon történelmi időkben is.)

A szerző *Piszkozati (vegyes) füzetek*-jei közül

BÖRZSÖNYI ERIKA

versei

Madáritató

Szinte látom, hogy
ott remeg a cseppnyi
vízcsepp a csap és
a parányi madár
csőre közt: nézd a
képet, és ott a csoda
tekintetedet
felitta a képbe dermedt
pillanat...

Egy régimódi ablaktáblára

Stekovics Gáspár képe nyomán

Ablak a világra, átjáró múlt és jelen
között egy régi ablaktábla.
Szinte hallom az újságpapírral
tisztított üveg sikoltását,
kezemben érzem a sarkokban
megbújó kis koszfoltokat
csuszatóló kéz zsibbadását.
Bent meleg, kint a hó
kettő között pára és jégvirág:
Tél.

Száttört tükrök

Álmaim sosemvolt hintaágya
ring a szélben, vele
repülök én is az éjben.
Még visszatart
megfogyatkozott reményeim
színes szövedéke.
Sosemvolt hitvesem számomra
most csak egy megfoghatatlan
ígéret. Nem hajt a vágy ereje
engem, csak lököd előre
tétova léptem. Velem marad
örökre a száttört tükrök képe,
eltékozolt remények menedéke.

KOVÁCS T. ISTVÁN

Ki ette meg, a kiflit?

Éppen az ágyakat igazgattuk reggelizésből visszatérve, mert a körletbe úgymond berepült a gólya. Két napos kopasz kiskatonák voltunk. Most ismertük meg ezt a madarat, ami itt, az otthoni fészkelőktől eltérően, a berendezések össze-vissza borogatásának a jelképe. Akkor mutatkozik meg előttünk, ha a kisebb-nagyobb parancsnokoknak nem tetszik a szobarend. Az pedig sokszor nem tetszik majd, ahogy az öreg, azaz a másodéves katonák jósolták nekünk, mert a századunkat laktanyaszerte csak villámszázadként emlegették. Petrusján hadnagy, a koránál idősebbnek látszó, már kissé pocakosodó, túlzottan katonás és szigorú ember volt, akinek a századánál mindent gyorsan, pontosan kellett teljesíteni, vagyis cikázni, mint a villám.

Később mi is megtapasztalhattuk ezt. Pláne, mikor velünk együtt jött ki a gyakorlótérre. Ő persze mindig a járdaszélen haladt. Onnan kiáltotta felénk a kocsiútra, hogy -Notát! Olyankor a menet élén haladó tizedesek egyike mindjárt rákezdte a „*Diák kislány, napkelet hajnalán...*”- kezdetű nótát, de ha nem volt jó az összhangzás, vagy a hátsó sorokban menetelők nem, vagy hamisan énekeltek, akkor a - Nota állj!-parancs süvített felénk a járdáról. Rögtön ezután az következett, hogy Futás és mi zihálva futottunk, egészen a távoli gyakorlótérig. Az utca kövezetén mint a puskaropogás kopogtak a szöges talpú vászoncsizmák, csúszkált rajtuk a hátizsák, oldalunkat verte a gázálarac, meg a gyalogsági ásó. Közben erősen markoltuk a puská szíját, hogy a fegyver le ne essen a vállunkról, ami pláne akkor volt veszélyes, ha feltűzött szuronnyal kellett rohannunk, feltételezve, hogy Tito-banda szivárgott be a határon át, s azt most le kell küzdenünk.

A gyakorlótéri megérkezéskor teljes felszereléssel fel kellett mászni egy eléggé meredek kőfalra, majd onnan leugrani. Ezt a kőfalat az árvíz ellen építtette egykor a város. Nyugodtabb pillanatainkban azon gondolkoztunk; Vajon hogy lehetne ennyi kolonc terhével bármiféle csatát megnyerni egy huszadik századi háborúban?

Az a gólyadulás tehát, még az első napokban történt, amikor Petrusján küldte ránk azt az átkozott madarat, amely miatt most kapkodva próbáltunk rendet csinálni, miközben a fejünk fölött a tizedesek ordítottak, hogy igyekezzünk már. Mert azonnal jelenteni kell, hogy a század az ő parancsára a folyosón felsorakozott.

A villámszázad parancsnoka akkor ismerkedett az újoncokkal. Mindenkitől megkérdezte, hogy mi a civil foglalkozása. Feri barátom, aki odahaza a kémények nagy tiszteletnek örvendő tisztogatója volt, a tizedesek füle hallatára közölte, hogy ő kéményseprő. Ennek következményeként a tizedesek csak Kotró néven szólították minden alkalommal. Ferkó különben nem volt túl közlékeny természetű, de most abban a reményben, hogy hátha kell egy ember a katonazenekarba is, elmondta, hogy szereti a zenét, zongorázni is tud és ha leszerel, a karmesterséget akarja kitanulni.

-Karmester? Na, ez az! -kapott a szón Petrusján. -Ez kell nekünk. A szakaszában maga lesz a karmester -jelentette ki. Vagyis az irányzó. A sudár termetű Feri aztán két évig minden kivonuláskor cipelhette a vállán a nyolc kiló negyven deka súlyú golyószórót, amivel átlós irányban tüzelnek a rohamozó ellenségre.

Mi ketten, Balog Bence barátommal később egy kis időre jobban jártunk a foglalkozásunk közlésével, mert az ezredben kőműveseket kerestek. A főépületben válaszfállal kellett kettéosztani egy nagyobb termet, amiből később őrszoba lett. Annak a tiszthelyettesnek nagy T.betű díszlett a vállapján, hozzá dupla ezüstcsíkkal, aki elmondta, hogy mit kell csinálnunk, s hol találunk homokot, meg meszet.

-Téglát? -nézett ránk csodálkozva, mintha az nem is kellene a fal felépítéséhez.

-Hát, azt szerezzenek.-mondta.

-Igen, de szerszám is kellene Főtörzs elvtárs!-próbálkozott Bence, mire a tiszthelyettes kiigazította.

-Főtörzsőrmester elvtárs jelentem! Így kell mondani. Értik?

-Jelentem Fándli, kanál, kalapács, símító-próbálkozott még Bence.

-Tán én szerezzek maguk helyett?-kérdezte szigorú hangon a főtörzs, amiből megértettük, hogy szerszámot is nekünk kell szereznünk.

-Na, mi aztán jól benne vagyunk a Szaharában-aggodalmaskodtam én, de Bence, akit később úgy ismertem meg, mint aki minden helyzetből ki tudja vágni magát, s vele ezért én is sokszor jól jártam, azt mondta:

-Gyere velem.

Egy teljes napig kószáltunk a laktanya udvarán, míg összegyűjtöttünk annyi fél, meg negyedés téglát és pár darab egészét, hogy elég lett a fal felhúzásához. Persze, csak élfallal, amit a kőművesek hatos falnak neveznek, az élére állított téglá 6 centiméter szélessége miatt. Az öregebbek mondták még kant falnak is, német szóval kifejezve. Szerencsére széles, kétszárnyú ajtót kellett beállítani, ami ott volt előkészítve, s így azzal is kevesebb téglá kellett a falhoz. Fándli helyett a szakácsoktól szereztünk két merőkanalat, ócska fazékban kevertük a maltert, kalapács helyett találtunk egy fejszét. Ezekkel a készségekkel próbáltunk dolgozni.

-Nem kell sietnünk -mondta Bence. Addig sem Petrusján parancsára szaladgálunk, amíg itt vagyunk.

A munka különben sem haladt. Amit a vállalatnál ketten fél nap alatt megcsinálhattunk volna, itt napokig eltartott és nem csak azért, mert így akartuk. A falazáshoz való anyag még csak megfelelt valamennyire. Ám, amikor a vakoláshoz láttunk hozzá, a szemetes, apró kavicsokkal vegyült, mésszel kevert bányahomok sehogy sem akart megállni a falon. Az a művelet inkább a tapasztásra hasonlított. Azt pedig egy kőműves mindig is rangon aluli, megalázó munkának tekintette. Gyalulatlan kerítésdeszkát használtunk símítóknak.

-Nem baj. Majd a meszeléssel minden gidret-gödröt, foltot eltüntethetünk.-biztatott Bence.

-Na, hogy haladnak?-érdeklődött a harmadik napon a főtörzsőrmester, de mikor az anyagra kezdtünk panaszkodni, szó nélkül otthagyt bennünket. Mi pedig, még az ötödik napon is csak ebédidőben csatlakoztunk az étkezdébe vonuló szakaszunkoz és este mentünk vissza a körletbe.

Egyszer azonban csak el kellett készülni azzal a munkával. A főhadnagy meg volt elégedve. Petrusjának megköszönte, hogy a százada kiségitette őt, mi meg ismét rohangászhattunk a városon át a gyakorlótérig. Tanulhattuk, hogy kell a csapott célgömbbel célozni, készülhettünk az éleslövészetre, amiről egyetlen újonc sem maradhat le.

Na de, addig még ismét várt ránk egy kis fegyverszünet.

-Vannak maguk közt szobafestők? -kérdezte egy összevont szemle alkalmával a zászlóaljparancsnok.

-Lépjünk ki! -bökött meg Bence.

-Ne marhulj-súgtam neki. Én nem vagyok szobafestő.

-Ne pofázz, lépj ki!

-További vitatkozásra időm sem maradt, mert a százados már ott állt előttünk.

-Maguk azok?-nézett ránk.

-Jelen!-húzta ki magát Bence.

-Vezesse oda őket-utasította az egyik tisztjét a zászlóaljparancsnok és nemsokára egy nagy épületben találtuk magunkat, ahol az ő irodáját kellett kifesteni. A fehér mészhhez okkersárga színezőanyagot szerzett valahonnét. Minden mást úgy kellett beszereznünk, mint annak előtte, a falazáskor.

-Hát, itt leégünk és ráfizetünk. Minden kitudódik -aggódtam.

-Ne majrézz! -kiáltott rám Bence. Az építkezéseken eleget láthattad, hogy dolgoznak a festők. Itt ez a papírvágó kés, ezzel először kapard le a régi festéket ott, ahol felhólyagosodott. Aztán tiszta vízzel mosd le a falat. A többit addig is bízd rám.

Ezzel is eltelt egy nap. A másikon Bence bekeverte az anyagot, és nekiláttunk a festésnek.

Tanuló korodban te is meszeltél felvonulási épületeket. Vagy nem?-nézett rám biztatólag.

-De igen.

-Na, akkor csináld ugyanúgy. Korongcsettellel sajnos nem szolgálhatok. Nekem itt van ez a használt ruhakefe, neked meg a parfis. Szép óvatosan, csináljuk. Láss hozzá!

Festőtanuló lettem hát, Bence keze alatt. Úgy látszott, hogy ő mindenhez ért.

Megmutatta azt is, hogyan kell száraz festékporos zsinórral kijelölni a fal felső szegélyét határoló csíkot. Amit aztán egy kis ecsettel, vonalzó mellett húzott meg olyan szép egyenesen, hogy amikor a százados meglátta a szinte teljesen megújult irodáját, összecsapta a kezét: -Nahát, katonák! Maguk igazán ügyes fickók. Hát ha még mintákat is tudtak volna valahogy varázsolni a falra! -töprengett a lehetőségen.

-Meg lehetne csinálni, ha volna hozzá henger- mutatkozott készségesnek Bence.

-Hengert, hengert! -Honnan vegyek én maguknak hengert?-vont vállat erre a százados, és otthagyt bennünket.

-Te! Ennél be kéne vágódnunk. Ki tudja, később mire lesz az nekünk jó- tanakodott hangosan a cimborám, s egyszerre csak kipattant a fejéből a nagy ötlet.

-Megvan! -kiáltotta diadalmasan.

-Mi van meg? -néztem rá csodálkozva.

-Hát, a tintásüveg- mondta és odalépett a szoba közepére húzott íróasztalhoz.

-Mit akarsz azzal a tintásüveggel?

-Mit- mit? Hát kivenni a dugóját. Azzal majd egyenesen távolságra, apró kis pontocskákat pötyentünk, pittyentünk. Mintha kis virágbimbók sorakoznának a falon. He-he he.

-Na, Te aztán!

-Na, én aztán-újjongott a jó ötlet miatt, majd elsietett vahová, én meg ott álltam tanácstalanul, mert a falfestéssel már kész voltunk. Valóban csak a mintákkal lehetne feltenni a koronát erre az alkotásra. Na de, hova tűnt már ez, nyugtalankodtam, míg végül jó másfél óra múlva előkerült egy zacskónyi sötét színű porral.

-Ez lesz a minták színező anyaga- mondta, és már el is kezdte keverni az anyagot. Amikor azzal elkészült, a dugót óvatosan belemártotta a festékbe és a falhoz nyomta.

-Na, tessék!-mutatta a próba eredményét-csak ülj le és bámuld meg, hogy mit tud Benedek mester-nevetett huncutul és mintha egy valódi hengerrel készítette volna, úgy sorakoztak a falon a hatpontos, kis barna minták. Meg kell hagyni, még jól is mutattak. Olyannyira, hogy amikor a százados meglátta, a többi tisztet is odahívta megmutatni, hogy milyen szép lett az ő irodája. Ez a bemutató is a mi javunkra vált, mert más tisztek is azt akarták, hogy nekik is fessük ki az irodájukat. Úgyhogy hetekig dolgoztunk mindenféle irodákban, Bence új szabadalmát alkalmazva. Közben egyenként, már a szükséges, valódi szerszámokat is beszerezgetve a munkához, a laktanya félreeső zugaiból, ahol mindenféle kidobált eszközöket lehetett találni.

Lett volna még akár egy egész szolgálati időre való munka is, ha Petrusján hadnagy elvtársnak eszébe nem jut, hogy közeleg a katonai eskü ideje, és mi még alig vettünk részt a megelőző kiképzésben. A lőkiképzéről nem is beszélve. Na és mi lesz, ha az első lövészetén rossz eredményt érünk el? Aggodalmát jelentette is a zászlóaljparancsnoknak, aki belátta, hogy mégis inkább katonáknak soroztak be minket, mint laktanya karbantartóknak. Ezért aztán a villámszárad parancsnoka ránk is uszította a rangjuk bűvöletében élő tizedeseit, hogy pótolassák be velünk mindazt, amiből eddig kimaradtunk.

Ezek a fiúk, akik a civil életükben tisztas mesterségek folytatói voltak, vagy még szakmájuk sem volt, most ösztönösen élvezték, hogy ők, akiknek otthon a főnökeik parancsoltak, itt most dirigálhatnak. Két kis aranycsikkal a vállukon most nem gondoltak arra, hogy a következő év őszétől ismét a régi életükbe csöppennek vissza. A hatalom édes, és aki nem tér észre, az beleszeret, élvezi, amíg csak lehet. Elvégre akármilyen kiskakas, mindaddig kukorékolhat, míg pörkölt nem lesz belőle. Ezeknek is tetszett, hogy egyetlen vezényszavukra futunk, mint az idomított kiskutyák. Ha azt kiáltották, hogy repülő, akkor hanyattvágódtunk és lőszer nélküli fegyverrel csattogtatva a felettünk szálló felhőkre céloztunk. Gázlarcot húztunk a fejünkre, gázlepelben, gázharisnyában keltünk át a szintén képzeletbeli fertőzött terepen, mögöttünk a tizedes elvti állandó ösztökélésével, hogy : -Fusson katona! Különben úgy megzavarom magát, hogy elhagyja a... Hetekig gyakoroltuk a jobbra át, balra át, hátra arc vezényszavak végrehajtását, amit egy értelmes ember két óra alatt megtanulhat. Na, szóval... Időnként gyarlóvá tud válni az ember.

Az úgynevezett alakíztatást például még fegyvelmezési módszerként is alkalmazták. Ilyen volt a vityázsmenet

is. Azt egyszer kollektív vattatásként is el kellett viselnünk, mikor a szakaszunk volt a soros krumplipucoló a konyhán.

A másnapi főzéshez való burgonya hámozása takarodó utánig is eltartott. Este 11 órakor kaptuk a vezényszót, hogy az épület előtt sorakozó. Na, mostmár mehetünk aludni-gondoltuk. A tizedes épp a Lépés indulj-vezényszót kezdte volna kiadni, amikor kivágódott a konyha ajtaja és a szakács zihálva jelentette, hogy elveszett egy kifli. A frissen kisült, reggelire valót ugyanis épp a távozásunk idején számolták át, s akkor vetődött ránk a gyanú, hogy valaki elcsent és megevett egyet belőle.

-Ki volt az? -kérdezte hangosan a tizedes.

Nem akadt jelentkező.

-Na, majd megmondják azt maguk-jelentette ki fenyegető hangon, aztán vigyázzt-vezényelt. -Díszlépés! Menet indulj!-kiáltotta és az éjszaka csendjét a mi lépéseink zaja verte fel a laktanya udvarán.

-Szakasz állj!-hangzott az új vezényszó.

-Ki ette meg a kiflit?

Csend.

-Szakasz vigyázz! Díszmenet . Lépés indulj!

A kis aranycsíkos jó negyed óra után ismét álljt vezényelt.

-Ki ette meg a kiflit?

-Válasz most sem hangzott.

-Díszlépés indulj!

-A fene a belit annak, aki miatt ezt csinálják velünk-morogta az orra alá az egyik katona, de ha tudta volna, ki a tettes, akkor sem árulta volna el. Ilyet egy kiskatona nem tehet meg a másikkal.

Akkor már éjfél felé járt az idő, mikor egy főhadnagyi vállap tűnt fel a géppuskás század első emeleti ablakában.

-Miféle baromság zajlik ott?-kérdezte felindultan.

-Jelentem, elveszett egy kifli-kiáltotta vissza a tizedes.

-Marhák! Majd holnap megkeresik. Két percen belül takarodó! Oszoltasson!-kiáltotta vissza a főhadnagy. Másnap teljes meglepetésünkre, a reggelinél dupla adag kakaót kapott a szakaszunk, mert a konyhán közben kiderült, hogy szakácsok elszámolták magukat. Reggelre stimmel a kifliszám. Úgy gondolták, hogy az előző esti viszontagságokért kárpótolniuk kell bennünket. Különben el is tánygáltuk volna őket, ha kimaradáskor találkoznunk velük a városban.

Jó néhány év eltelt már a leszerelés után, amikor Pesten, civil emberként, szabálytalanul keltem át az úttesten.

Éles sípszóval parancsolt magához a dobogón álló rendőr.

-Közlekedni is én tanítalak?-szólított meg nevetve Bence. Akkor már törzsőrmester volt.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

versei

Látatlan

szalon-nám nyers, nyárs-polgár-pukk,
gerezdjeim álcázza

az eső varrja cserepesre repedezett
agyagvontukat, varjából világok nyílnak,
virágokká, bomlásunkból, szemzettek

fél szegen fél-sz-egen fél-szeg-regál
a sötét-virág, utált világossá, és hangol
... mis-más képletén

... és te is lógsz, mert, ...te helytelen,
törsz fényre, ... törsz

utálsz, korpásodni röffök közé,
közzé, ha makkolni is lehet a dagonyban

az a lássék, tessék, ki-lincs, -el, csak el,
mint-ha vele ..., őt, ki-számol, visit,
a húnyó

játssz, játssz, ... az egy az egyben

bálványos a nincs-telen, áh, ivarszegett,
sziszegő tő-metszet(t) dics-ők

agyagvontunk fitymál, szikes,
varosodik, ... hol, hol nem

hullámtörő

mende-mondák nyitják
számra szememre
kivetítéseimet
minden este
és minden éjjel
lajtorja úszik elém
túlvége kapura akad
és kinyitja
evilág alvilág másvilág
célfüggvényemmé
fej vagy írás
együtt soha
belső ág bog csücskeimre
a tejből lecsöppent
lángok
a világok
és a hang
de kezéd ujjvégei lássanak
szemeddel hallj
ha tőlem
rémület hitetlenné lökne

a szívhangok kőkoptatottá
mosnak egemre réseket
intés ide onnan
vissza réveteg
közben hullám veri a hídfőt
de a kapuórt fel nem ismerem

minden est éj kísért
szemszám némává tatom
és nesztelen
tíz lábujjam hegyeire állok
perceiket
és magasságom számolom
újra és újra
a döntés előtt s után

a perceim számlálatlanok
és zsugorodok
fel nem érem a titkot

hídavatás helyett
porrá a Nagy Év tördel

VÉGH TAMÁS

versei

Valahol, valahogy

Amikor a fűgák, szimfóniák születtek,
Valahol, valahogy mindig háború dúlt.
A zenékben a két fél egész lett,
Ötvözve a barbárt és a bölcsset,
Építő derűvé oldva a nyomorult borút.
Amikor bennünk a rend lelke lengett,
Akkor mindig gyönyörű versek törtek
Utat az áradó szíveknek. Az ember
Olyankor nem érezte meg, mennyire
Esetleges e kegy, s hogy felette
Folyton az idő tör pálcát konokul.
Magát az Istenhez mérte, kedvére,
Szabadon döntött, s az alázat,
Valahol, valahogy mindig háttérbe
Szorult. Fel sem érhető ésszel,
Legfeljebb sejthető, hogy léte csak
Töredék, s az elkészült nagy művet
Sohasem értheti meg egészen.

Utcakép, koldussal

Nem tudsz róla semmit.
Lehet, hogy tényleg éhes,
Vagy csak utcára lökték
Kis, kopott bögréjével,
A nyomorüzérek.

Ismerős képlet.
Konszolidált elveink
Szerint, ez a kicsiny
Részlet része az egésznek,
Apró pontja e kísérleti térnek,
Kell, hogy ezt megértsed,
Hiszen napról-napra
Itt tart féken az élet.

SZŰK BALÁZS

HA ÉN SÓSKA VOLNÉK...

(Neoduhaj magyar városi népdal)

*Ha én Rózsa volnék,
Olyan szagos lennék,
Hogy az egész világ
Tőlem elhervadnék,
És ha egyszer mégis
Elszállnék az égbe,
Akkor jutna minden
Ember boldog révbe.*

*Ha én Sóska volnék,
Annyira zöld lennék,
Hogy az egész világ
Belőlem legeljék.
Mégkérdéznék tőlem:
Mért álltál a napra,
Mért nem tetted magad
Szépen el holnapra.*

*Ha én Sáska volnék,
Akkorát ugranék,
Hogy az egész világ
Vélem kergetőznék.
Akkor lennék duhaj,
Ha megízlelnének,
S kerülnek gyomrába
Szedett-vedett népnek.*

*Ha én Birka lennék,
Akkorát bégetnék,
Hogy az egész világ
Tőlem beijednék.
És ha egyszer mégis
Sorsom felrugdosna,
Akkor növeszteném
Zöld füvem magosra.*

KEREKES TAMÁS

A barackba zárt szellem

Holt Költők Társulata
interjúk holt írókkal I.rész

Egon Erwin Kisch úgy véli: Dante, aki Vergiliusszal végigjárva a Pokol bugyrait, kifaggatja a bűnös lelkeket, köztük Francesca de Rimit – házasságtörésének történetéről. A sajtótörténet szerint az első interjú

A törvényszéki boncoláson a pulpituson taláros doktorok nézik az előttük feszenegő fiatal kórboncnokot. Első jegyzőkönyve, elnéző mosollyal hallgatják. A fiatalember egyszer csak váratlanul bejelenti:

-A halott négy éve, három hónapja, két hete, nyolc napja, és két órája halt meg.

Az idős szakemberek döbbenetesen egymásra néznek. Aztán a korelnök megköszörüli a torkát és óvatosan megkérdezi:

- Fiatalember. Honnan tudja ezt ilyen pontosan?

- Kérem - morzsolgatja a fiatalember gyűrött zsebkendőjét, és lesüti a szemét - **Bevallotta.**

Ulysess- újratöltve

Hiába gyúrjuk a tőgyemeleg szart ostorra, pattogtatni nem lehet vele. És a belőle csinált vár is hamar ledől. A felszínességet, azt még mi sem mernénk állítani, csak azt mondhatjuk, hogy egy nagy Blöff a Jó Öreg Linkségbe csomagolva, szóval nem azt pengetjük, hogy egy könyv minőségét az olvasottságán lehetne lemérni. Kafka első kötete pl. két példányban kelt el, s egyet nyilván az író vett meg. De egy csöppet mégis elgondolkodtató, ha egy nagyon híres regényt még senki sem olvasott a világon. Az Ulysses talán a terjedelme miatt? Túrót, a Biblia például sokkal hosszabb. Vagy azért, mert összetett? Ez sem áll meg, az Ulyssesnél, mondjuk, még az Eltűnt idő nyomában is többen, pedig. Talán ezzel a túlzásba vitt belső monológgal van a baj. Nem is ő találta fel. Oké, hogy nyomorult Leopold Bloom össze-vissza tekereg Dublinban, hál' istennek, csak egy napig, de ilyen mélységben talán még Muriel Hemingway belső ügyeire sem kíváncsi az ember, nemhogy egy rég halott hirdetési ügynökéire. (Index.hu) És az sem érdekel, hogy Bloom felesége hátulról kúr. Molly akkor sem érdemelt volna többet, ha azt a pózt választotta volna, hogy "hátulról mellbe"

A híres író egy kiscseti szellemidézésen Kerekes Tamás faggatta.

- James! Hát nem tudtad, hogy modern korunk Odüsszeiája úgy kezdődik, hogy "Louis a fűtő elhajózott az Új-Hebridákra? (Rejtő Jenő)

* **Joyce válasza:** Rbrnautzul trenkmotiartudnce oklindrzn reburtzasve.

- James! Miért nincs semmi értelme annak, amit irtál?

* **Joyce:** Ebben az értelmetlen korban miért éppen az író legyen értelmes. Ma, mikor minden a felszín alá rejtőzik, miért éppen az író mutatkozzék meg értelme fényes orcájával. A szónak, különösen az értelmes szónak semmi hitele nincs, az értelem és a szellem a legértéktelebb rongy a vasnak és tűznek új és felülmúlhatatlan hangversenyében.

- James! Rajtad kívül bárki is komolyan vesz?

* **Joyce:** Igen, amikor beleélveztem Molly tojárántottájába, és mikor 12 nő ült egy felolvasóestemen, kiszúrtam, hogy Molly fingott. A humor azzal kezdődik, hogy a Készülő Mű kész mű volt, és nimfákkal elegy mosónőről szólt, heves párbeszédekkel, melyeket inkább érzékelné lehet, mint érteni.

- James! Igaz, hogy az *Ullysses Einstein* szerint tartalmazza a világegyetem matematikai képletét?

* **Joyce:** Bababadalgmimaromkon awnkawnhoooord.

- James! Miért hivatkoztál *Dániel* könyvére?

* **Joyce:** Én csak azt mondtam, hogy menjetek el Ufarszinba, egy wellness szállodába.

- James! Örülsz, hogy újra lefordították a regényt? Most már érthető lesz?

* **Joyce:** Persze. Itt az idő, hogy megajándékozzam a magyar olvasót az epifánia értelmével, ami transzcendens egoizmus látens manifesztációjának kvadratikus ekvivalense.

- James! "Úgy tűnhet, mintha nem tudnánk magyarul" - mondta az egyik magyar fordító. Éppen ezért óvatosan kell bánni ezzel, valamint azzal is, hogy mennyire feleltethető meg egymásnak két nyelv többféle nyelvváltozata. Azaz megteheti-e azt például egy portugál fordító, hogy az ír angol és a brit angol közti különbséget úgy érzékelteti, hogy az ír angolt brazil portugálként fordítja. A válasz egyértelmű nem, hiszen így szennyeződik a szöveg referenciális környezete, téves konnotációk keletkeznek. Te, mit gondolsz erről?

* **Joyce:** Én a regény megírása után sosem jártam többé Írországon.

- James! Örülsz, hogy Japánban megjelenik a képregényváltozat 14 oldalon?

* **Joyce:** Igen. A Háború és béke is Oroszországról szól.

Rabelais Francois!

-Mit üzen az utókornak?

-A MŰ akkor üt, mint Joe Fraizer és Cassius Clay, ha az író beállt, mint a klinikai halál, és mindegy, hogy angyaltrombitától, vagy faszestől.

- Mester! Igaz, amit Friedell Önről állít?

Szatirikus emberevő volt Rabelais, és mérhetetlen adagokban fogyasztotta a képmutató csuhásokat, steril tudósokat, korrupt hivatalnokokat"-

- Igen, ez szaromániám része.

- Francois! Igaz, hogy elvállaltad a Le Monde gasztroblogger szakértői posztját?

- Igaz: A gasztronómia első igazi kalandja ez. A csúfolódó "francia Homérosz"(ez volnék én) a XVI. század közepén teremtette meg a két nagyevő (Gargantua és Pantagruel) figuráját, s az utókor csak ámul: hogy lehet valaki egy időben művelt humanista és trágár boriszsa, tudós moralista és kicsapongó kujon, elegáns és otromba, akár egy ördögi grimaszokkal és angyali mosolyokkal teli katedrális nagyorgonája.

Az én leleményem Messer Gaster (Bendő Uram), kinek hatalmától hiába is akarnak szabadulni a Gyomorimádók (gastrolátres-ok), rabszolgák maradnak, dolgozni nem akarnak, mindenről csak az evés jut eszükbe, rettegnék attól, hogy lefognak. Az én szüleményem az álszentek álszentje, az önsanyargató böjt jelképe, Húshagyókedd is. "Köpése: articsóka, ha orrát fújja: sós angolna esik ki belőle, üvöltése: kacsá rövid lében, izzadsága: tőkehal friss vajban, böfögése: bődönnyi birsalmasajt, duzzogása: disznóláb zsírban."

Az én hurkaseregemmel száll szembe - derék szakácsai segítségével - Pantagruel. Fegyverük vasnyárs, zsírfogó tál, szénvonó lapát, üst, rostély, piszkavas, serpenyő és mozsártörő. Beszédes nevük van a konyha katonáinak is: Bablevesi, Bornyalka, Karmonádly, Bundáskenyeresi, Pacalnoki, Kövérszéki, Sültrontó, Hurkamester, Serpenyőssi. És ahogy a nemes szakácsok (éppúgy, mint Mátyás idejében magyar sorstársaik)

hetykén és hányavetin mézszárolni kezdik a kövér szafaládék, véres és májas hurkák, húsos pástétomok és kolbászkák seregét, úgy válik világossá, hogy a vaskos gasztronómiai tréfa valójában lázadás a középkori egyház rosszabbik arca, a barbár törvények, az egyetem, az állam öntelt képviselői ellen.

Az Alcofibras Nasier anagrammatikus álnéven kiadott regény teljesen új műfajt hozott a retorikai erő, a nyelvi humor és a kifinomult szellemesség robbanó elegyével. Az érzéki túlzás, a legkülönfélébb szabados, részeges és pimasz vágyakkal játszó komédia olyan művek előhírnökévé teszi Rabelaist a regény történetében, mint a Don Quijote, vagy az Ulysses. Legnagyobb vívmánya talán a szabad szellem, amellyel a földhöz ragadt alpariságot a humanista bölcsesség mindenben kételkedő hangnemével ötvözi.

- Mester! Kire hatott leginkább az utókorban?

- Balzacra(Szamárbőr)

“Adnék pár forintot a matematikusnak, aki egy algebrai egyenlettel bebizonyítaná a pokol létezését.

Földdobott egy pénzdarabot.

- Ha fej, akkor van Isten! - kiáltotta.

- Ne nézd meg! - mondta Raphaël, megragadva a pénzt. - Ki tudja, a véletlennek néha furcsa tréfái vannak.

- Sajnos! - folytatta Émile mókás szomorúsággal. - Nem tudom, hol vessem meg a lábamat a hitetlen geometriája meg a pápa *Pater noster*-ja között. Eh, igyunk!

- Igyál: azt hiszem, ez az isteni butykos jeligéje és Pantagruel végső következtetése.

- A *Pater noster*-nak köszönhetjük a művészetet, műemlékeinket, talán a tudományt - felelte Raphaël -, s ami még nagyobb jótétemény: modern kormányzatunkat is, melyben egy-egy hatalmas társadalmat csodálatos módon ötszáz kiművelt emberfő képvisel, melyben az egymással ellentétes erők közömbösítik egymást, és minden hatalmat a *Civilizáció*-nak biztosítanak, az óriás királynőnek, aki a *Király* helyébe lépett, fölváltotta ezt az ódon és félelmetes figurát, ezt az álvégzetet, melyet az ember teremtett magának, saját maga és az ég közé. Ezekkel a nagyszerű teljesítményekkel szemben az ateizmus pusztá meddő váznak tűnik föl. Mit szólsz hozzá?

- Arra a vértengerre gondolok, amelyet a katolicizmus ontott ki - felelte hidegen Émile. - Ereinket, szívünket ragadta meg, úgy majmolta a vízözönt. Különben mindegy! Minden gondolkodó embernek Krisztus zászlaja alatt kell haladnia. Egyedül csak ő szentesítette a szellem győzelmét az anyag fölött, egyedül ő nyilatkoztatta ki előttünk költői módon azt a közbeeső világot, amely Istentől elválaszt minket.

- Azt hiszed? - kérdezte Raphaël leírhatatlan, ittas mosollyal. - Nos, akkor nehogy kompromittáljuk magunkat, rajta, ürítsük poharunkat *diis ignotis*!

S kiürítették kelyhüket, a tudomány, a széngáz, a párolt illatok, a költészet és a hitetlenség kelyhét.”

- Mester, mi a véleménye a kenderről?

- Orvosságként ajánlom.

Hisz használták korábban fájdalom, rohamok, asztma, izomgörcs, hányinger, álmatlanság, fülfájás, felfúvódás, étvágytalanság, vajúdási fájdalmak, depresszió, menstruációs görcsök, nyálkahártya-gyulladás, szorongás, depresszió ellen.(A reumára gyakorolt hatását máig kutatják.) Halálos túladagolásra utaló bizonyítékok nem léteznek. Afrodiziákimként is emlegetik. Én, Rabelais (könnyed tollú író, és melleleg orvos), kólíka, égési sebek, és köszvény ellen ajánlom.

A Megváglak Produkciós Iroda kérdése:

-Nem fél a pokoltól?

-A pokol csak egy szénégető

- Tom! Figyelj ide. Nincs sok időnk- mondta Rabelais, figyelj:

Voltaire barátja felfedezi a platinát, és behozza Európába a kokaint. Freud jó úton jár ahhoz, hogy közveszélyes legyen, de nyugalom, csak egy másik bolygón van. Azt tudták már egy jó ideje, hogy a Föld gömbölyű, de hogy mennyire, azt még nem. Ennek gyakorlati vonatkozásai voltak, hisz a hajózásban, ha egy fok eltérés van, az befolyásolja, hogy felfedeznek egy szigetet vagy nem, illetve, hogy a hajó a nyílt

óceánon siklik, vagy egyenesen nekirohan a hegyfoknak. 1734-ben a francia akadémia úgy döntött, hogy fényt derít a dolgokra. Két expedíciót terveztek a földgolyó két vidékére, hogy lemérjenek egy-egy fokot. Jelentkezőkben nem volt hiány, amikor kitudódott, hogy a francia tudósok első ízben Dél-Amerikába utazhatnak, mindenki menni akart. A sort egy fiatal matematikus zseni, bizonyos Charles Marie de la Condamine nyitotta meg, akit huszonkilenc éves korában vettek fel a Francia akadémia tagjai közé. Voltaire személyesen is ismerte, és azt mondta róla, hogy „heves kíváncsiság hajtja”. A két férfi hivatalos volt egy vacsorára, ahol tombolát rendeztek, és egymás mellett ültek. Condamine zseniális statisztikus volt, s a szalvétájára firkált egyszerű képletből kiszámította, hogy a szervezők nem nyomtattak elég szelvényt, és elmondta mindezt Voltaire-nek. Ám azt is elmagyarázta, hogy ha valaki az összes szelvényt felvásárolná, akkor busás haszonra tenne szert. Voltaire ivott pár pohárával és úgy döntött, megpróbálja. A vacsora végén fél millió frankot nyert. Összebarátkoztak. Ezután egy királyi audencián Voltaire maga ajánlotta az expedícióra a matematikus barátját. Condamine egy csillagászból, egy matematikusból, egy botanikusból és egy órásmesterből kiváló csapatot állított össze. Az úton két fiatal spanyol tengerésztiszt vigyázta minden lépésüket: arra ügyeltek, hogy a tudományos expedíció ürügyén ne hogy a jövőben francia megszállást előkészítő kémkedés folyjék. A csapat 1734 novemberében érkezett meg Dél-Amerikába. Ez volt az első tudományos expedíció az Újvilágba, és ennek köszönheti a tudomány a kokát. Amint megérkeztek, a csapat kettévált, Condamine gyalog ment. Talált egy kaucsukfából nyerhető rugalmas anyagot, amelyből műszerei számára vízhatlan borítót készített és szintén óriási karriert futott be ez a rugalmas, varázslatos anyag. Később megszületett a világ gumiipara, de a kezében tartott kő nyomán fedezték fel a platinát is. A dzsungelben a mérések nyolc éven át tartottak. A csapat közben lesújtó hírt kapott. Egy másik expedíció sikeres adatokhoz jutott, az útjuk feleslegessé vált. Ráadásul a csapat egyik tagja meghalt maláriában, orvosukat pedig agyonverte a feldühödött tömeg. Egy menedékházban kerestek menedéket. Úgy tűnt, hogy ennél rosszabb helyzetbe már nem kerülhetnek. De hol volt még a vége az útnak? A csapat botanikusa, Joseph de Jussieu, Franciaország legkiválóbb botanikusdinasztiájának tagja, mindvégig őshonos növényfajtákat gyűjtögetett és tárolt, s egy szolga felügyeletére bízta őket. Az évek során hatalmas gyűjteményt halmozott fel új, addig ismeretlen fajokból, s ő nevezhette el volna valamennyit. Minden esélye megvolt rá, hogy a világ legismertebb botanikusa legyen. Ám mialatt a csapat bujdosott, a szolga az egészség elvesztette. Jussieu megőrült. Úgy döntött, hogy nem megy haza, elhelyezkedett a Limai Egyetemen. A csapat egy másik tagja is megőrült, a rajzoló szörnyethalt, mert összeomlott alatta egy állvány, Condamine, aki nem is örült meg és nem is halt meg, gyalog haza indult. A trópusi betegségektől és az úti viszontagságoktól fél fülére megsüketült, fél lábára megsántult. A valóság azonban még tartogatott meglepetéseket. A mérések végeztével Jussieu Condamine-nal Párizsba akart indulni, de a matematikus ragaszkodott az Amazonas-on át vezető, hosszú, költséges úthoz. Jussieu-nak erre nem volt pénze, így Condamine, aki nem tudott vagy nem akart neki kölcsönadni, egyedül indult haza. Jussieu Limába ment, hogy rendezze pénzügyeit. Minden fillérje elfogyott, ezért elhelyezkedett orvosként Quitóban. Amikor elegendő pénze gyűlt össze, fekete-himlőjárvány tört ki, s mivel ő a maroknyi európai orvos egyike volt, nem engedték hazautazni. Segítségét azzal hálálták meg, hogy házi őrizetben tartották, és szigorú büntetéssel fenyegettek meg mindenkit, aki a megszőkötésében esetleg segédkezne. Idejét azzal töltötte, hogy ragályos betegségeket tanulmányozott. Jussieu végül 1747-ben kapta meg az engedélyt Quito elhagyására. Limába indult, hogy hajóra szálljon hazafelé. Útja során megvizsgálta a kanellafát (ennek kérgéből készül a fehér fahéj). Mintáit ismét hazaküldte-nagy részük azonban ismét elveszett. 1748.-ban érkezett Limába, ahol az eredeti expedíció egyik tagjával, Godinnel találkozott. A két férfi fárasztó útra indult az Andokba, hogy a telet Buenos Airesben töltsék. Útbajtották a hoiancaveli ezüst és higanybányákat. La Pazba érve Jussieu felfedezte, milyen gazdag az ottani növényvilág, s egyedül kutatni kezdett. Pár év múlva már a kokát tanulmányozta a Yungas völgyeiben. Pénze azonban ismét elfogyott, így 1750-ben arra kényszerült, hogy orvosnak álljon La Pazban. A kormányzó annyira megkedvelte, hogy nála kellett laknia, s jó ideig nem is engedte szabadon. Négy évvel később sikerült meggyőzni a kormányzót-már teljesen kimerülten-hogy engedje szabadon. Ekkor érte a hír, hogy gyűjteménye és jegyzetei elpusztultak. Amikor közölték vele, hogy édesanyja és fivérei meghaltak-megroppant. Ismét orvosként helyezkedett el. Egy levelében azt írta, hogy a botanika és az orvostudomány tönkretette, ezért mindkét tudományággal felhagy, matematikus lesz. Egy sötét, koszos limai kunyhóban nyomorgott még 10 éven át. Végül francia utazók adtak róla hírt, gyűjtést rendeztek neki, és erőnek

erejével felrakták egy Franciaországba induló hajóra, harminchat év távollét után. Két barátja várta, de egyiküket sem ismerte meg. A balszerencse Párizsba is elkísérte. Újabb gyűjteményét nem merte maga előtt útnak indítani Limából, hanem egy megbízható szolgáljára bízta, mondván, majd érte küld valakit. A szolga váratlanul meghalt, a gyűjteményt a tűzbe vetették, az összes tudományos dolgozattal együtt, amit valaha is írt. Hazatérve az Akadémia a sorai közé fogadta, a tájára se nézett. Elmebajából soha nem gyógyult ki. Egyetlenegy dolog maradt utána: egy általa gyűjtött koka-növény, a róla készült rajzokkal, amit maga Lamarck osztályozott. A kokain története, kultur-históriája, tiltása, kereskedelme- még ennél is izgalmasabb.

Fegyverek, erőszak, puccsok, bűnözők, pénzhegyek, és persze a kokain csillogása és misztikuma bármennyire igyekszünk is távol tartani magunktól, mindannyiunk életében ott van az áldott növényből készült ezerszer átkozott fehér por, a kokain. Ha nem közvetlenül, akkor közvetve szól bele az életünkbe: mindenütt jelen volt az inkáktól a harmadik birodalomtól az amerikai kontinensig. Háborúk törtek ki miatta, hadvezérek, tudósok és művészek, gazdagok, átlagemberek és a legszegényebbek függtek tőle, politikusok, pártok és rezsimok bukását okozta. Végtelen gazdagság vagy szörnyűséges nyomor, a játékos elme és lélek kényeztetése, a fantázia serkentése vagy véres, kegyetlen bűnözés valahogy mindenütt jelen van. De vajon hogy tehetett szert ekkora hatalomra egy ártatlan növény, vagyis inkább a belőle készült, gyógyszerként oly sok életet megmentő, drogként viszont oly sokkal több életet tönkretevő szer. Hogyan jutottunk el ide? Látjuk-e, és ha igen, jól látjuk-e az okokat és az okozatokat? Dominic Streatfeild brit újságíró 1999-ben eszement zarándokútra indult. Két földrészen két teljes éven át járt könyvtárakba, börtöncellákba, laktanyákba, orvosi rendelőkbe és politikusok irodáiba, hogy felkutassa a kokain nyomát és megtudja történetét. És végül eljutott oda, hogy a magam buta gringo módján végre megértettem a dolog lényegét. Ezt az élményt és a hozzá elvezető utat, a felfedezéseket, rácsodálkozásokat, homlokra csapásokat és megdöbbenéseket osztja meg velünk, és veled, Tom.

Mark Twain humora a londoni felolvasó körútján mondott beszédéből a Picwick Klubban:

"Ha mindig igazat mondasz, semmire sem kell emlékezned."

"Valójában az a bátor ember, aki ellenáll a félelemnek, aki legyőzi a félelmét – nem pedig az, akiből hiányzik a félelem."

"Ha magunkhoz veszünk egy éhező kutyát és enni adunk neki, akkor az soha nem fog megharapni. Ez a különbség a kutya és az ember között."

"Nem igazság, hogy a ráncok éppen a mosoly nyomán jelennek meg."

"Mindig őszintén ismerd be a hibáidat. Ez elbizonytalanítja a lesben állókat, és lehetőséget ad arra, hogy továbbiakat kövess el."

"Mindig legyél tisztességes! Ez majd sok embernek örömet okoz, a többi pedig megdöbben."

"Egy olyan ember, aki nem olvas könyveket, semmivel sem különb annál, mint aki nem tudja elolvasni őket."

"Ne járkálj fel-alá, azt hajtogatva, hogy a világnak kellene eltartania téged. A világ nem tartozik neked semmivel, hiszen a világ volt itt előbb."

"Klasszikus: olyan könyv, amit az emberek magasztalnak, de sosem olvasnak."

"A hazugságnak három fajtája létezik: hazugság, szemérmetlen hazugság és a statisztika." "A jó módor az, hogy eltitkoljuk, milyen sokat tartunk magunkról és milyen keveset a többiekről."

"A kedvesség az a nyelv, amelyen a süket hallani tud, a vak pedig látni." "Az időjárás az az állapot, amire mindenki panaszkodik, de senki sem csinál semmit ez ügyben."

"A megbocsátás az az illat, melyet az ibolya hint arra a cipősarokra, amely eltapossa őt."

"Sosem hagytam, hogy az iskoláim befolyásolják a képzettségemet."

"Nincs annál idegesítőbb dolog, mint amikor félbe akarod szakítani két ember beszélgetését, és egyszerűen csak tovább folytatják."

"Húsz év múlva sokkal jobban fogod sajnálni azokat a dolgokat, amiket nem csináltál meg, mint azokat, amiket igen."

"Add meg minden napnak az esélyt, hogy életed legszebb napja legyen!"

"A rég várt is váratlanul ér, amikor végre bekövetkezik." "A sikerhez semmire sincs szükséged ezen a

világon, csak tudatlanságra és magabiztosságra.” “A hírnév illanó, a népszerűség véletlen. Az egyetlen biztos dolog ebben az életben - a mulandóság.”

“Április 1: Az a nap, amelyen emlékezetünkbe idéztetik, hogy micsodák vagyunk az évnek a többi háromszázhatvannégy napján” “Több jó védekezési mód van a kísértésekkel szemben, de a legbiztosabb a gyávaság.” “A macska, ha egyszer ráült a forró kályhalapra, soha többé nem fog forró kályhalapra ülni. De hideg kályhalapra sem.”

“Hja, a szokás! Senki sem hajíthatja ki az ablakon keresztül: ki kell kísérni a lépcsőházba, s azután fokongként lecsalogatni.”

“Egy hazugság már félig körbejárta a világot, miközben az igazság még csak a cipőjét húzza.”

“Az ember sok mindent hajlandó csinálni, hogy szeressék, de mindent hajlandó megtenni, hogy irigyeljék.”

"Az ember a munkahét végén teremtődött, amikor már elfáradt az Isten." "Üzleti megfontolásból vagyok kénytelen megőrizni az épelméjűség látszatát." "Tegyük föl, hogy hülye vagy. És tegyük föl, hogy kongresszusi képviselő vagy. De miért mondom kétszer ugyanazt?"

Folytatása következik. A Szerk.

B. TÓTH KLÁRA

Egy alexandriai pálmaligethez

Pálmák boltíve szent liget eleven oszlopcsarnoka – levélrácsod megrostálja az eget

Zöld	lombod	várgó	hajtok
sávjaid	azúrba	sugara -	magam
kimet-	ájult	ikat a	is hogy
szett	felhőket	datolya-	méltó
rései	legyez	szőnyegbe	őrzője
között	fény-	beállok	legyek
földre	ujjaid	hát osz-	a leké-
lopóz	bele-	lopaid	redzke-
nak a	szövik	közé	dó vég-
kékek	átszi-	levelet	telennek

H. TÚRI KLÁRA

Senkiföldjén nő a fű

Tó tükre:
ég végtelenje
/parti fák koszorú-fonata/
- tarlók békéje,
képék nyugalma,
határ rendje,
s egy álom Ne tovább!-ja:

hol ver a múlt
s rohamra már
nem diktálnak csaták

reggeleink'
hol sebzett álmok álmodják tovább,
s Trianon földig hajlított
minden eddigi büszke kopjafát;

-kinek
kezeből ették a rét fűvét
a szelíd állatok,
s...mert Istennél jónak találtatott
megrázta magát érte
édes gyümölcsével
az almafa -

-óh, boldog halott:
állama által...ha
föl nem zabáltatott,
ha pappá nem szenteltetett:
s ősi jel-üzenet
egy volt világgal
magánál többé
nem marasztal

a Szent Szűz nyugalma,
- Krisztusnak békéje,
s Teremtő Atyja rendje óvja,
táplálja őt kenyérrel, borral
- senkiföldjén a fű ha nő -
egy Úr-asztallal
a jövő

DOBROSI ANDREA

Vigasz

Az idő filmkockáin megkopottak a percek,
a bánat pergamentekercsét szorongatod már.
Erős vagy tudom, ha gyengeséged elfelejtet...
de nehéz a járás, míg az ember csak botorkál.

Az út olykor sárdagasz, vagy épp túl könnyű préda,
de úgy jó, ha haladsz, mint eke forog a földben,
s ahogy a szántóvetőnek fordul a barázda,
ott a mag mélyen, növeszd, gondolatban se öld meg!

Az önmarcangolni vágyó magának vermet ás,
pedig a simát könnyebb bejárni a gödörnél;
fáj, hogy megteszed, helyett inkább előre láss.
Ha a szem szívekig hatol, győzelmet ír a cél.

Az evezőket egy hajóba rejtette a kéz:
ha nem lapátolsz, lemaradsz, ha sietsz, messze mész.

ELBERT ANITA

Kronosz pajzsa

Nagy teknősbékapáncél szolgál lantként, s máskor pajzsként,
A kicsinyített világ benne kuksol, redőit gyúri az idő,
Zöldre festve szolgálja a korokat. Mert a tárgyak
Változnak az évmilliók alatt, egyesek eszközökké
Érnek, mások eltűnnek az idő fodra alatt.
Szent állatok szolgálják a sajgó világot,
Mintegy írként lakozva a csendben,
Már a jelenlétük gyógyító forrás,
El nem odázandó, örök jelkép.
Megtelik csordultig a szív, ha az alapok
Töredeznek, s a tartópillérek megremegnek
Az éj alatt, illó anyagok terjengnek a szélben,
S a megfigyelő megfigyelt marad.
Sorakoznak a vének a gyűlés előtt,
Sóvárognak a létre, elfelejtik gyorsan a múltat,
Nehogy hibáikra fény derüljön.
Szót ereget a hajnal, kortyolva az ég tavából,
Színeket pörgetve ki a napvilágra, döcögve,
Akár egy rozzant húzós-kocsi a jégen.
Szomjas a fény, és vágyik önmagára,
Hiába forगतod, az mindig ugyanaz marad.
Kegyetlen az idő, mert hol gyorsabb, hol
Pedig lassabb, mint kellene. Ám amíg el
Nem fogadja ember, mindennek úgy kell
Lennie, amint az meg van írva, addig
Csupán testlakó, nincsen annak lelke,
S szelleme. Csak védeni magadat, amíg csak
Lehet, pajzssal felvértezve állni, s szolgálni
A véneket, vágyakozni, sírni, egy jót nevetni,
S a mennyben majd megpihenni. Szólni, mikor
Bátran ki kell állni az igazad mellett, s csendben
Lenni, mikor egyedül vagy otthon a kandallód
Mellett. Lehetetlen távokat lefutni, még akkor is,
Ha megöszült a Föld, s ősz hajszálak a fűszálak,
Deres az ég alja, haza kéne menni, ébred a világ,
Nappá kéne válni. Üzenet lassan pereg,
Szívtől szívig barangolva, elhagyva az ősi földet,
Új világ kapuját kitarva. Egy, csak egy szó
Vontam emlékezetembe még: örök élet,
A síron túli, halk fényekben úszva ölelem
Át a világmindenséget. Kronosz pajzsa
A küldetés, megállítani az időt, s
Szárnyas lélek éke alatt a sors majd eldől...

HÖRÖMPŐ GERGELY

Börzsönyvidéki szél...

Éjjel hozza a síkság üzenetét.
Ma is ugyanúgy mint rég.
Talán benne van kelet illata,
amit érzett a tatár kán lova,
és ami a honfoglalók haját,
meg a török zászlókat cibálta... odaát,
a lét túlsó partján a katonák
és az anyák, a csecsemők a csöndben
fekszenek, megfoghatatlan fürgetegben,
hát fúj a szél, meleg tavaszi szél
"kinemmondott" érzelmekről beszél,
s a hűvös őszi fuvallat keze
levéllel hinti sírunkat tele.
Fúj egy szél, zúgását hallod,
"honnan jó és hová megyen...",
hol született és hol fog meghalni,
tengerparton, vagy Csóványoshegyen?

A pillanatok jöttek-mentek
tekinteted úgy elsuhant.
Most szélcsend van, és egyre hallom
halk, szelíd, kedves hangodat.

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Hervadás

A szomorúság öl. Kavargó felhők
gyülekeznek. A kertben a kopasz fák
ide-oda hajlanak; fénynek, nyárnak
nem látod többé megszokott, szép arcát.

A sok megsárgult, halott fű mind megdőlt,
fekszik a sárban, ónos eső hullt rá;
az utolsó virágok is szétáztak.
Ez az ősz elcsüggeszt, félig ájulttá

tesz, kábán, tehetetlenül szemléled
a gyors változástól haldokló tájat,
és csömört érzel. Csók utáni vágyad,

szerelmes érzéseid kialudtak.
Gyöngédség sem kell; az egyre gyanúsabb
lét mély, ingoványos talajra tévedt.

Inkább kokettálj!

Ha affektálnék, egy cipőben járnánk;
kikenceficézném magam, s becsúsznék
inged alá, vagy ízes szádba bújnék,
mielőtt még nyafkán elsírdogálnád

rólam szóló panaszaid. Ó, drágám,
ma ez túl sok! Ahelyett, hogy kiinnád
vélt szenvedéseid kelyhét, nem bánám,
ha szép faroddal kokettálnál inkább.

Ne szakadj el a tényektől! Bár kissé
igazad is van, az egész oly semmi.
Minden úgy hajlítható jobbra-balra,

ahogy akarjuk: szörnyű dráma viccé
zsugorodhat, de ugyanúgy mákszemnyi
dologtól is felmászhatsz a falra.

Kaleidoszkóp

Azok az unalmas, téli misék
gyermekkoromban, s az ijesztő álmok.
Látni, hogy szád sarkából vér szivárog,
s anyámat amint a kádból kilép,

elcsúszik, s szörnyen beveri fejét.
Ronda, halálfejes tetoválások
Alfréd karján, s hogy roppant rossz szag szállong.
A soha meg nem valósult ízék.

Mesekönyv törpéi és hupikék,
hegyes sapkájukon vörös virágok.
Az épp kikelt s már futkosó csibék.

Izmos suhancok, könnyűvérű lányok,
akikről itt egy gyűrött, régi kép
nálam, amitől meghatódva állok.

Ki számított rá?

Erős fejfájása estére megszűnt,
de kínszenvedése látszott az arcán:
a ráncok elmélyültek, s az is feltűnt,
eléggé sápadt. Merev szemmel, bambán

nézett maga elé. Ott a sarokban:
mozdulatlanul, szótlanul órákig.
Már éjfélre járt. Csak, amikor szóltam:
„Mama, jöjjön aludni!” látszott, ásít,

kikecmereg székéből, s megfontoltan
elindul a vécé felé. „Segítsek?”
– kérdeztem, de nem válaszolt csak intett,

az egyik kezével, hogy gyorsan jöjjenek.
Mire odaértem, a perzsaszőnyeg
előtt összeesett; úgy halt meg nyomban.

BEMUTATJUK

Pongrácz Ágnes

Spangár-díjas költőnő, művelődésszervező,

a mohorai Tolnay Klári Emlékház munkatársa

“1968 májusában született Balassagyarmaton. Terényben nőtt fel. Salgótarjánban járt közgazdasági szakközépiskolába. A főiskola elvégzése után Bujákon, majd a volt általános iskolájában, Szandán tanított. Jelenleg is itt dolgozik művelődésszervezőként.

Rendkívül fontos számára a megye, a nógrádi táj, az itt élő emberek, a falu, ahol lakik. “Ha akarnék, sem tudnék elszakadni innen, a Cserhát fogva tart.” - vallja magáról.

2008-ban Mohorán lett tárlatvezető a Tolnay Klári Emlékházban. Tavasztól őszig az Emlékház - a megálmodójának, Balla Istvánnak köszönhetően - a komolyzenei koncertek, a képzőművészeti kiállítások, a színi-előadások és az író-olvasó találkozók otthona, de mindezek mellett meghittséget, harmóniát sugároz, megjeleníti a “nyugalom és a béke szigetét” talán éppen abban a felfogásban, ahogyan a művésznő Mohorát mindig is emlegette.

Önkéntes munkájának elismeréseként Pongrácz Ágnes 2010-ben Tolnay Klári Emlékplakettel jutalmazták. A Tolnay Klári Kulturális és Művészeti Egyesület életében azóta is tevékenyen részt vesz.

Diákként próbálkozott versírással először, hat éve kezdett el írni újra rendszeresen. Több irodalmi pályázaton szerepelt díjazottként, eddig kilenc antológiában jelent már meg verse. Nagyon szerencsésnek tartja magát, hogy Karaffa Gyula viszonylag korán felfigyelt rá, így 2008 nyarától közli a Börzsönyi Helikon az írásait.”

(Pongrácz Ágnes munkáját megbecsülve, a következő oldalakon bemutatjuk a Tolnay Klári Emlékházat is! A Szerk)

Tolnay Klári életrajza

Budapest egyik klinikáján született 1914. július 17-én, de felnevelő faluja a Nógrád megyei Mohora volt. Édesapja négyszáz holdon gazdálkodott, nyolcszobás kúriában lakott a család. György bátyja két évvel idősebb volt, apja evangélikus vallását gyakorolta, Klári édesanyja katolikus hitében nőtt fel. A keresztségben a Rózsi nevet kapta, Klárivá Gaál Béla filmrendező nemesítette 1934-ben a Meseautó című film forgatása előtt.

Elemi iskoláit Mohorán végezte, Balassagyarmaton bejáró diákként járta ki a polgáriskola négy osztályát, majd a nyíregyházi Angolkisasszonyoknál tanult két esztendeig, végül a debreceni felsőkereskedelmiben érettségizett.

Családi indíttatásként rengetget olvasott, édesanyjától zenét tanult, bátyjával és szüleivel kamaramuzsikált és énekelt. A színház világával Bókay János író és tekintélyes lapszerkesztő révén ismerkedett meg, a szívélyes rokon otthonába fogadta a szárnypróbálgatások idejére. A falusi kislány hamar feltalálta magát a korabeli színes, hangulatos bálók világában. A nagyreménynek bátorságával kopogtatott be privát meghallgatásra Rajnay Gábor neves színészhez, majd Heltai Jenő színidirektorhoz és végül Hevesi Sándorhoz, a korszak egyik legnagyobb színházcsinálójához. A meghallgatások félsikert hoztak, gyöngé biztatással párosultak, ám eredménnyel nem kecsegtettek. A próbálkozások a Hunnia Filmgyárban folytatódtak, ahol pártfogásba vette Gaál Béla rendező, aki tanodájában ifjú, csinos lányokat oktatóként a filmszínészi mesterség alapismereteire. Tolnay Klári itt átmenetileg otthonra lelt, statisztált, egymondatos szerepeket kapott, míg nem megkínálták egy jelentősebb szereppel a Meseautó című sikerfilmben. A filmgyárból a Vígszínházba vezetett útja, ahol voltaképpen teljesítmény nélkül figyelt fel rá Jób Dániel rendező és színházigazgató, aki csekélyke ösztöndíjjal a színház nagyjai közé fogadta azzal a szándékkal, hogy a színiskolát nem végzett növendék Somlay Artúr, Gombaszögi Ella, Rajnay Gábor, a Góth házaspár környezetében kijárja a vígszínházi iskolát.

Naivaként számos darabban szerepelt, kiugró sikert 1938. október 15.-én aratott Jacques Deval könnyű kézzel megírt vígjátékában, a Francia szobalányban. 1936-ban férjhez ment Ráthonyi Ákos ismert filmrendezőhöz. Zsuzsanna lányuk 1940-ben látta meg a napvilágot, három évvel később fiúnak adhatott volna életet, ha egy váratlan robbanás, amely a Mátra rengetegében érte utól, nem indítja el az idő előtti szülést.

A háború elpusztítja a Vígszínházat, ideiglenes játszóhelyen folytatják életüket a társulat életben maradt művészei. Tolnay Klári a háború utáni esztendőkből magára maradt, Ráthonyi Ákos külföldre távozott. Várkonyi Zoltán Művész Színházában, ahol két esztendőt töltött, hozta össze jó sorsa Darvas Ivánnal. A legendás szerelemből házasság lett. A művészpáros útja 1958-ban elvált, Zsuzsi még 1956 lázas napjaiban vonatra szállt, hogy Londonban megkeresse édesapját. Ráthonyi Zsuzsanna később Bécsbe költözött és férjhez ment egy filmoperatőrhöz. Nyugdíjazásáig a bécsi közszolgálati televízió elismert könnyűzenei szerkesztője volt. Édesanyja színi karrierje 1948-ban különös fordulatot vet. Benkő Gyulát, Somló István társaságában a Vígszínház igazgatójává nevezik ki. E művész-hármasnak köszönhető, hogy a Vígszínház visszatért egykori önmagához.

Tolnay Klári, amidőn politikai okokból szétkergették a polgári értékrend őrzőit a Vígszínházból, 1950-ben a Madách Színházban lelt otthonra. E nagy hírű színházban immár modern hősnőként - sikert sikerre halmozott. 1951-ben, majd egy esztendővel később Kossut-díjjal jutalmazták, elsőként vált érdemes művésszé 1950-ben, négy év múlva elnyerte a kiváló művész címet is. 1997-ben Budapest díszpolgárává avatták.

Színészi másodvirágzását 1990 és 1998 között élte; volt olyan esztendő, amikor öt színmű főszerepében láthattuk. 1998 őszén a Nemzeti Színház méltó szerepet szánt neki, Szabó Magda Régimódi történetében egy szeretetreméltó apácafőnök megformálására készülhetett. Október 28-án éjszaka, talán e szerepről álmodván, itthagyt bennünket.

Párkány László író, újságíró (forrás: www.tolnayklariemlekhaz.blogspot.hu)

Képek a Tolnay Klári Emlékházból, emlékházról

Pongrácz Ágnes előad az emlékházban

Balla István bőrészt a mohorai polgármesterrel

A kiállítás részlete

A csodálatos épületbelső

Buddhista tárgyak

A palóporta tornáca

CSÁKY KÁROLY

Öröklét

A gyökerek
a mélyben is
egymásra lelnek,
hogy erőt vegyenek
az ölelésből.

S amint a sötétből
kiteljesednek
fent a fények,
beérnek
és termést hoznak
a szerelmek.

De egyszer
képletesen
a mélybe zuhan
fenti léte is a testnek,
aztán értelmét veszti
a realitás
és minden szimbólum.

Igaz,
itt marad majd
utánunk
utódainkban
s általuk a mindenségben
az örökkévalóság,
ahogyan az ősök lelke
is beragyogja
tisztítótüzeik után
földöntúli helyeit
a meg-
vál-
tás-
nak.

(2013. 6. 25-26.)

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

A kuruc-kor Vácott és környékén

Jakus Lajos (1915 jan.20-2004 aug. 18.) penci kántortanító, később magyar-történelem szakos tanár, iskola és múzeum igazgató könyvét lapozgatom. Azt írják róla, hogy a magyar irodalom csöndes, szerény, szorgalmas munkása volt, aki a Pest és Nógrád megye peremén felkutatta, összegyűjtötte a Cserhát-vidék régészeti, néprajzi emlékeit.

A Rákóczi – szabadságharc Vác és környékén című könyvében, mint írja; legyen bár akármilyen jogos és igazságos egy háború célja, azért mindig pusztítással és sok kegyetlenséggel is jár.

A könyvet 2003-ban jelentette meg a *V.Offset Kft.* A borítólapon *II. Rákóczi Ferenc (1676-1735)* Drezdában, 1712-ben készült portréja. A portré alkotója a Börzsöny-vidék kis falujában, Szokolyán született *Mányoki Ádám (1673-1757)* a szokolyai református pap fia volt.

Az összefoglaló mű, a Rákóczi szabadságharc kezdetének 300. évfordulóján, az 1935-2003 között keletkezett irodalom alapján készült. Nem csupán a korszak dicsőséges napjairól szól. Budavárnak, a töröktől 1686-ban történt visszavételétől, az ország felszabadításától kezdve a sok áldozattal járó talpra állásért a legsúlyosabb áldozatot a jobbgáyságnak kellett vállalnia.

Jakus Lajos könyve első fejezetének *Porció Pál és Forspont Péter a címe. „Vagyon hazánkban két gonosz ember, Porció Pál és a nagy Forspont Péter. Ez a Porció mindent földhöz vér; az a Forspont pedig lovat, ökröt kér”*-idézi a korabeli szólás-mondást a szerző. (A Forspont előfogat, amit ingyen kellett szolgáltatni. A porció katonának, vagy lovának eltartására kivetett adó.)

Buda ostromának idején Pest megye váci járásában 40 helység lakói közül egy ideig csak Vác polgársága maradt a helyén. A porció miatt többiek 3-4 év múlva tértek csak haza.

Mint azt más forrásból is tudhatjuk, a franciák és a németek közt zajló spanyol örökösödési háború miatt két éve folyik már a háború, amikor 1703-ban *Höchstädt*nél a franciák győznek. Ez a körülmény is szerepet játszott abban, hogy Rákóczi elfogadta Esze Tamás és néhány, még a *Thököli szabadságharc* idején katonáskodók hívását és Lengyelországból hazatérve elindította a háborút. Vác a szabadságharc egyik fontos központja volt. Innen indult ki a Dunátúlra és a Duna-Tisza közére sok támadás.

Az 1950-es években épült fel Vácott az időközben már megszűnt híradós laktanya, amely az Esze Tamás nevet kapta. A leszármazott *Esze Tamás történész* ekkor kiállítást rendezett öse életútjáról és haláláról. 1708 Pünkösdjén tábori istentisztelet alkalmával, a katolikusok és a reformátusok összeverekedtek. Esze Tamás közéjük rohant, szétválasztani a civakodókat. *”Ekkor, amelyik ezerhez(ezredhez) tartoztak, azok kommandírozói két seregbontó ágyúval közéjük lövettek.”* A kurucvezér is az áldozatok közé került.

A török alól felszabadult városnak egy ideig *”Vak Bottyán”* volt a kapitánya. Érdekes pálya volt az övé is. 1703-ban még az esztergomi vár lovasparancsnoka. Az osztrákoknak Visegrádnál védi a partot, hogy *„által ne jöjjenek a kurucok”* Szeptember 28-án azok ellen küld katonákat Vácra, ahol már két felkelő zászlóalj megjelent.

„Én a Dunát Váczig és Komáromig megőrzöm, hogy által ne jöjjenek. A kurucokat, mint az Istent, úgy várják az innenső félön”-jelenti a felettesének. Am egy év múlva, amikor árulás vádjával letartóztatják és a börtönéből megszökik, Selmecen Rákóczinál tesz hűségesküt. Öt évig harcolt a fejedelem oldalán, s leginkább a rácokkal viaskodott.

Az oszd meg és uralkodj elve már akkor is működött. A történelem furcsasága, hogy *Vác és Szentendre*, egymással ellenséges városok voltak. A rácok nem ismertek kegyelmet. *Divényi Anna* a fejedelemhez írt levelében tudatja, hogy férjét a rácok *Várad* alatt megölték. Két gyermekét a szeme láttára elevenen megsütötték. Az ilyen kegyetlenségek miatt, a kurucok sem hagyták életben a hadifoglyokat.

Bottyán, bár szigorú, de jószívű ember volt. A lakossággal szemben elkövetett visszaéléseket szigorúan megbüntette. 1709 a tragikus esztendő számára. Vác elhagyása után *Tarnaórsön* agyvelőgyulladást kap és belehal.

Tragikus esztendeje ez a városnak azért is, mert a pestisjárvány 395 áldozatot szed, 59 halottja van. A városban tartózkodó egyetlen pap, *Barna János* nem győzi jegyezni. De ez még nem elég. A budai rácok rárontanak a városra. Kifosztják, felgyújtják, elhamvasztják.

A *Janus-arcú vikárius* című fejezetben a szerző arról ír, hogy ebben a korban *Dvornikovics Mihály* püspök, egyházfő és egyben földesúr, elmenekül Vácról és mindennel helyettesét, *Berkes András*, kállói plébánost bízta meg. Az önkényeskedő vikárius elveszi a kosdi reformátusok templomát. A közbirtokos nemeseket áttérésre kényszeríti katolikusnak, a prédikátoraikkal együtt. Ezt teszi ezután *Rádon, Hartyánban, Rátóton* és ugyanezt a luteránusokkal is. Másrészt viszont rugalmas magatartást tanúsít a kurucokkal. A város vezetői elismeréssel nyilatkoznak azért, hogy sok német nemzetiségű polgárt mentett meg a haláltól. Rákóczi még az ónodi országgyűlésre is meghívta.

Különös epizód, amit a történész feljegyzett: Ónodon Berkes épp jelen volt és a fejedelem mögött tartózkodott, amikor *Bercsényi Miklós* Túróc megye követét levágta.

A pestis után a vikárius visszatért Vádra. A szabadságharc után folytatta kánoni látogatásait, hogy a kurucok által a reformátusoknak visszaadott templomokat ismét elvegye.

A nőtinci bírónak megparancsolta: *”Az isteni szolgálaton mind a három renden levők elmennyenek, mert másképp mihelyt a szent innepek el mennyenek, kinek-kinek az ő büntetésük meg fog lenni”*

Reverzál adással, bebörtönzéssel kényszerítette a kálvinista prédikátorokat a váci egyházmegye elhagyására. A *Postamesterből ezeres (ezredes) kapitány* című fejezet jellemző képet ad, a fejedelem tisztikaráról is. *Szabó Máté* hatvani postamester, a *Thököly-féle* szabadságharc katonája lehetett. 1703-ban Bercsényi levelét Szentendrére próbálja egy odavalósi asszonnyal továbbítani. Ebben Bercsényi Miklós pátens levele a rác nemzethez szólva, minden szabadságot biztosít.

Szabó Máté 1704. január 13-án öt zászlóalj rácot ver meg Üllő és Ócsa között Pakony területén. Vácott tovább szervezi a csapatát.

Távollétében a kurucok sok visszaélést követnek el a lakossággal szemben. Szabó kényszerítene néhány váci nemes a hadba vonulásra, de a város vezetősége panasszal fordul Rákóczihoz, mert így védelem nélkül maradna a helység, melyet minden oldalról fenyeget az ellenség.

1704 április 12-én a diósjenőiek levele érkezik a fejedelemhez:

„Méltóságodnak ezt akarjuk értésére adnunk: A Duna melléke lepusztul. A mi kicsin tartományokon, úgy Esztergomtól fogván Vácig egy falu nincsen, mindenek pusztulnak, az népe eloszlott szerte szével, hanem Szokolya, Nógrád, Nőtincs, Kosd a karajsó helyek és így nagy félelemben vagyunk. Éjjel sem merünk a házunkban maradni: mert az esztergomi hatalmasoktól félünk leginkább, jöllehet a budai rácoktól is.”

Szabó Máté hamarosan a Dunántúlon harcolt, mialatt helyettese *Újfalussy Ferenc* ingyen osztogatta hajdúinak, katonáinak a szőlőskerteket. *Csöváron*, mivel a bírák nem adtak elegendő pálinkát, egy nagy dézsa vizet vitetett be, azt erőszakkal itatta velük. Aki nem ivott, azt kegyetlenül verte.

A fejedelem dorgálása kellett ahhoz, hogy Újfalussy megjuhászodjon.

A várost fenyegető német és rác támadások veszélyére hivatkozva több fegyverfogásra szólított nemes kér felmentést. Ezek közül *Ányosy Pál, Ányosy Mátyás és Kecskeméthy Ferenc* nevét ismerhetjük meg. Utóbbinak nem kellett fegyvert fognia, mivel a város bírása is volt.

A kecskeméthyek testvére volt *Kecskeméthy István*, dunakeszi plébános, később Vácott a Szent Mihály templom parókusa.

Ismerős váci határnevek bukkanak elő a könyvben. Pinkevölgyi szőlők. Ma Pincevölgy.

Foglalkoztat a kérdés; Lehetett a Naszályban az időtájt templom? Vagy arra a kis gombási határrészen levő kápolnáról lehet szó, amelyikben ma is miséznek vasárnaponként?

A penci múzeumban van egy nagy becsben tartott kőasztal, amely mellett még Jakus Lajos bácsival tanyáztunk, amikor elmondta, hogy a nagyságos fejedelem is ült mellette a rádi kastélyban, amikor *Vay Ádám* generálist meglátogatta.

A szécsényi országgyűlés után aszerint akarták rendezni a templomok használati jogát, hogy az a többségi felekezethez legyen. Nógrád vármegyében *Feja János, Okolicsányi Gáspár és Kántor István*, kosdi előljárókat *Nagyoroszi*ban kihallgatták a templom ügyében. 1705. október 23-án bizonyítottnak látták, hogy az a kálvinisták használatában van. Ezért a javukra határoztak. Így döntöttek többek között *Vérőce* ügyében is. Ám ezeket a határozatokat a pozsonyi országgyűlés már a szabadságharc bukása előtt megsemmisítette.

A vesztes romhányi csata (1710 jan. 22) után egy ideig a kuruc csapatok a Galga-völgyi településeken tartózkodtak. Élelmezésük, ellátásuk rettenetesen megviseli a lakosságot. *Hévízen (Galgahévíz)* a fejedelem maga hordta ki éhező katonáinak a templomban elrejtett 26 zsák lisztet.

(A templom úgynevezett asilumnak számított. Menhelynek, amit tiszteletben kellett tartani, de azt többször megszegették.)

A reakció siettetta a szabadságharc bukását. *XI. Kelemen pápa* intő levelet küld a klérusnak, hogy ismerjék el a császárt törvényes magyar királynak. Az összes katolikus tisztek és nemesek kezdik követni a klérus példáját.

Az epilógus című fejezetben írja a szerző, hogy Rákóczi felismerte a hadvezetés hibáit, de nem tudott segíteni. Minden nagyobb csatát elveszítettek. Oka a régi hadvezetési mód volt és a stratégiai képzetlenség. Az ellenség erősebb harci tapasztalatokkal rendelkezett, és jobb tűzfegyverei voltak. Az erőszakkal hadviselésre kényszerített katonaság, a lerongyolódott, éhező, rendszertelenül fizetett kurucság nem tudott végleg győzni. Rákóczi szerint, meg sem kezdte volna a háborút, ha nem számít a francia segítségre, de az elmaradt, többek között, a franciák 1704-ben Höchstädtnél a második csatában elszenvedett veresége miatt is.

Jakus Lajos végigszemlélte a Rákóczi szabadságharcról szóló több évtizedes heves vitáktól sem mentes irodalmat. Volt idő, amikor hallgatni kellett, máskor éles bírálatok tüzebe került ez a téma, s volt súlyos elmarasztalás és túlzó romantika is. *Szekfü Gyula* történészt idézi, aki kénytelen volt ezt írni: „*Ez a nemzet a legnagyobbjait szokta meggyötörni, hogy sírva keresse őket, mikor már nincsenek. Ebben az országban a hazaáruló nevet minden időben a legjobbak szokták viselni, súlyos és nemes szent kereszt gyanánt erős vállaikon.*”

Más hang, romantikától mentes, reális nézőpontból írt könyv Jakus Lajosé. Aki múltunk tükrébe akar nézni, annak érdemes elolvasnia.

Örömmel tudatom olvasóinkkal, hogy Végh József mkl. helytörténész, lapunk állandó szerzője 2013. júniusától a penci Jakus Lajos Múzeum igazgatója lett. Munkájához sok sikert, kitartást és jó egészséget, hosszú életet kívánok. A Szerk.

PONGRÁCZ ÁGNES

versei

júniusban

nem érzem a friss széna illatát
elhalványult az emléke is
pedig éreznem kellett volna
ma este szénagyűjtés közben

garádolunk
mondta anyám

már nem érzem a friss széna illatát
- biztosan ellopták tőlem a nikotin-démonok-
a ligetszépe
megeszi a Napot
ezért ilyen sárga
és ezért nyílik ki virága
az utolsó fénysugárra
ahogyan öregszem
egyre bölcsebb vagyok
mégis bánt
hogy nem éreztem ma
a friss szénailatot

garádolunk
mondta anyám
a kert felett az erdő hallgatott
a széna egy széles sávból egy keskeny sávba tért

garádoltak
mondta az erdő
garádoltak
bólintott az ég
fölem egy negyed-Holdat rakott
s hazagyalogoltam

gyökerek

gyökerek?
gyökereim nekem nincsenek
a semmiből lettem fényanyag
hajam a szél
az arcom a Nap
madarak neveltek kékre

s nem tudok röpködni mégse

gyökerek a családfámon?
ezerhétszázkilencvennégy januáron
Pongrácz György jött Kiss Annához
Lócból Terénybe
így lettem én kimérve
duplán
bolond-Pongrácz vérbe
negyed szerb Gyurkovics
negyed tót Grenyó
fél rész Pongrácz
János ág
Mihály ág
az apám
az anyai nagyanyám
másod-unokatestvére -
mesék lettek Ők
egy furcsa kis kalapban
de mi ezt szeretjük
nekünk ez van

gyökerek?
a Megye
a Cserhát
a dombok - a völgyek - a hegyek
enyém a falu
és belőlem lélegeznek az emberek

minek nekem gyökerek?
földdé válok
s itt vagyok

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

ZSENI, ALULNÉZETBEN

Ifjabb Fabula József, vagy ahogy szűk családi és még szűkebb baráti körében nevezték: Jocó, ha megkérdezik tőle, miért és mikor hasonlott meg a világgal szemben, aligha tudta volna megmondani. Gyermekkorától apja, anyja a tenyerén hordozta, s a széltől is óvták. Ötéves korában hasra esett a játszótéri homokozóban, ezért a háztartási alkalmazottat elbocsátották. Tíz éves volt, amikor az iskola udvarán, nagyszünetben, egyik osztálytársa húsz méterről fején találta egy gumilabdával. Jocó elbőgte magát, a dobálózó fiút azonnali hatállyal a város túlsó végén lévő iskolába irányították.

Jocó túhegyes, vézna, örökösen duzzogó, berzenkedő fiatalemberré serdült, aki képtelen volt önmagához méltó barátot, vagy barátnőt találni, igaz, nem is nagyon keresett. Minden szabadidejét a szobájában töltötte, éjjel-nappal unatkozott és kereste a lét és a tudat értelmét.

A család nem ismerte az anyagi gondokat: a papa minisztériumban dolgozott, s legalább öt nagyvállalatnál volt igazgatótanácsi elnök, a mama egy neves magánbank főosztályvezetőjeként húzott tekintélyes jövedelmet. Fiacskájuk számára az egyetemi felvételi vizsga üres formáság volt csupán, amire saját, vadonatúj Mazdájával ment, a leendő évfolyamtársak nem kis irigységére.

A bölcsészkar egyhangúsága nem kötötte le a figyelmét, közönyösen bukdácsolt át a félévi vizsgákon, hiszen nem maszatos képű gyerekeket akart majdan tanítani – ezt különben is méltóságán alulinak tekintette –, hanem írónak készült. Írónak – ám nem közönséges, átlagos filosznak, amilyen minden bokorban akad. Álmaiban úgy látta magát, amint enervált mosollyal átveszi az irodalmi Nobel-díjat, s már azt is tudta, mit fog kezdeni a pénzzel: szétesztja a nála kevésbé tehetséges, kezdő írók között. Húsz évesen fogott hozzá élete első nagyobb lélegzetű művéhez, aminek egyelőre csak a címe volt meg, de már az is nagyon sokat ígérően hangzott:

A VILÁGEGYETEM HIBÁI ÉS AZOK KIJAVÍTÁSA

Amikor megmutatta szüleinek a dőlt betűkkel, vastagon aláhúzott címsort, mindketten a zsebkendőjük után kaptak, anyja zokogott a meghatottságtól, apja férfiasan kezét rázott szépreményű fiával, magához ölelte és azt mondta:

– Apád eszét és mértéktartását örökölted, Jocóka, büszke vagyok rád! Ideje, hogy új kocsit válassz magadnak. Ilyen tehetség nem járhat két éves öreg ócskasággal. Vegyél egy új Mercedest!

Jocó – afféle előtanulmányként – kisebb elbeszélést szándékozott megjelentetni. Ez nem az ő ötlete volt, sőt kifejezetten sértette önértetét, hogy nem azonnal egy háromkötetes trilógiára buzdítják, de nem volt mit tennie: a család barátja, Hunszegi Aurél költő és egy – Jocó apai nagybácsikája tulajdonában lévő – művészeti folyóirat főszerkesztője adta a tanácsot; irodalmi kérdésekben az ő szava törvény volt a Fabula család szemében, feltéve, hogy az drágalátos fiacskájuk javát szolgálta.

– Írj valami olyasmiről, amiről eddig soha senki - ajánlotta az idős költő és mindjárt útmutatással is szolgált. – Foglalkozz például a mai ifjúság helyzetével, körülményeivel, írd örömeiről és gondjairól, vizsgálj meg, mi érdeklí a korosztályodat leginkább, s miként lehetne bevonni őket még jobban a közéletbe. Gyönyörű, hálás téma! Először okvetlenül készíts vázlatot. Ha nehézségeid adódnának, szólj, örömmel segítünk...

Jocó az utolsó mondatot nagyvonalúan elengedte a füle mellett: még hogy nehézségei!... Neki?!

Miután kénytelen-kelletlen elfogadta a témajavaslatot, nekiállt anyagot gyűjteni a novellához. E célból beszélgetést kezdeményezett néhány évfolyamtársával, akikről feltételezhető volt, hogy képesek megközelítően értelmes, használható válaszokat adni.

Elsőként egy jelentéktelen külsejű, szolid arcú fiút szólított meg, Láposa Lajost.

– Hát nem könnyű most egyetemistának lenni, annyi szent – mondta Laposa, amikor Jocó előadta, mi járásban van. – Én például úgy oldom meg, hogy délutánonként középiskolásokat tanítok matekra, angolra, németre, este, vagy éjszaka vagonkirakást vállalok. Apámat leszázalékolták, anyám pedagógus, nem várhatom el, hogy ők fizessék helyettem a drága tandíjat. Nem is volna miből.

A következő beszélgetőtárs egy harmadéves, vidéki lány volt, akinek derékig érő hosszú szőke haja, értelmesen világító kék szeme, nyúlánk termete általános feltűnést keltett. Mellesleg az egyetem kosárlabda-csapatának erősségeként emlegették.

– Ritkán járok haza, mert drága az utazás – mesélte –, pedig az öregeimre ráférne, hogy segítsék nekik. A kishúgom csípőficammal született, gyakorlatilag mozgásképtelen. Most minden filléremet, amit keresek, félrerakom, hogy egy tolokocsit vehessek a számára – ezzel faképnél hagyta a csalódott Fabula Jocót, aki megállapította, hogy ilyen buta falusi libával lehetetlenség komoly dolgokról értekezni. A harmadik beszélgetésnél több szerencséje volt. Egyszerre hárman is vállalkoztak arra, hogy riportalanyai legyenek, két fiú és egy egyénies frizurájú, divatosan öltözködő leány, valamennyien fővárosiak. A lány folyamatosan, nyitott szájjal rágózott és olyan élvetegen, kacéran viselkedett, hogy Jocónak melege lett.

– Tényleg írni fogsz rólam? – lelkesedett hangos csámcsogások közepette a lány. – Tök buli!

– Nem rólad, hanem általában az egyetemistákról – hűtötte le Jocó. – Szeretnék minél átfogóbb képet festeni a mai ifjúságról. Alulnézetből.

– Mi vagy te, szociológus? – ugratta a másodéves Körös Feró, egy hírneves rockzenekar basszusgitárosa. – Ilyen dilikkel pocsékolod az idődet, ahelyett, hogy lejárnál a klubunkba?

– Amúgy jól vagy? – vigyorgott Sajó Karesz, a Sajó & Sajó utazási iroda tulajdonosának egy szem gyermeke. – Apuskám, ha nem tudod mivel eltölteni az estéidet, csak szólj nekem, én szervezek neked oltári szociális programokat. Csajok, pia, fű, tableta, amit akarsz. Hozzá baromi dögös kégli!

– Nem, köszönöm, megvan a magam bandája – hazudta Jocó, csak hogy szabaduljon tőlük. – Majd egyszer összejövünk. Oké?

– Oké, haver, de ne csórókat hozzá! Öt rongy a beugró! Világos? S ami még hozzájön.

Jocónak sikerült megszerveznie egy tartalmasnak ígérkező beszélgetést Kalotai Árpáddal, a fiatal adjunktussal. A találkozóra az egyetem presszójában került sor, s már az elején majdnem összevesztek.

– Nagyon dicséretes, hogy ilyen témán dolgozik – kezdte Kalotai. – Az új autójából ítélve aligha lehetnek megélhetési problémái, éppen ezért megkapó, hogy figyelemmel kíséri a nehezebb sorban élő diáktársai helyzetét. Ez mindenképpen a javára szól.

Ha Jocónak van magához való esze, itt sürgősen abbahagyja a beszélgetést, de ő minden áron el akarta kápráztatni az ostoba adjunktust.

– Én író vagyok, tanár úr! Az egyéni problémák nem érdekelnek.

Kalotai jól megnézte magának a fiatalembert, aztán csendesen elmosolyodott.

– Ó, bocsásson meg, kolléga, ezt nem tudhattam. Így persze egészen másként fest a dolog! Gratulálok! És milyen munkái jelentek meg idáig?

– Izé... szóval... egyelőre még semmi, de már készül. Először meg kell ismernem az élet minden oldalát, s a legegyszerűbb, ha megkérdezem azokat, akik más körülmények között élnek, mint én.

– Hát ez is egy lehetőség... – vágott fanyar képet Kalotai. – Éppenséggel el tudnék képzelni más módot is ahhoz, hogy tapasztalatokat szerezzen az élet sűrűjéből. Engem például, így ránézésre, hová sorolna? Könnyítésül elárulom, hogy a feleségem is tanít, és két gyermeket nevelünk. Nos? Mi a véleménye?

Jocó vállat vont. Dühítette, hogy őt kérdezik, ahelyett, hogy a másik válaszolna. Elvégre ki az író kettőjük közül? De hiába, nem mondhatott ellent az adjunktusnak.

– Gondolom... – kezdte óvatosan, mivel nem akart hízelgőnek látszani –, valamelyik külső kerület zöldövezetében három-négy szobás, kertes ház, viszonylag kisméretű úszómedencével, két autó, elvégre a feleségének is kell valamivel járnia. Egyébként hallottam, hogy a pedagógusokat nem fizetik valami fényesen, már elnézést...

– Ne folytassa, Fabula, magának halvány fogalma sincs a valóságról, maga nem hallott semmit, csak amit az apukája jónak lát néhanapján az orrára kötni. Szerintem újságot sem olvas. Az egészségből annyi igaz, hogy a pedagógusokat rosszul fizetik. Egyébként hetedik emeleti másfél szobás lakásban lakunk, Újpalotán, autónk nincs, nem is tudnánk fenntartani, úszómedencét utoljára két éve láttam közelről. Eddig fél tucat tudományos publikációval jelentkeztem, de azért írónak nem memém nevezni magam. Kíváncsi még valamire?

– Nem, köszönöm... – dadogta Jócó zavartan. Nagyon kínosan érezte magát, mert rájött, hogy az adjunktus nyilvánvalóan hazudik. Szándékosan vezeti félre, hogy megnehezítse számára az anyaggyűjtést. Az első két riportalany is azért sajnáltatta magát, hogy kölcsönt vasaljon ki tőle, de nem akarták rögtön az első alkalommal lerohanni. Igen, erre figyelmeztette a papa. Lám, milyen igaza volt! Megértette, hogy csak fölöslegesen pazarolja az idejét, úgysem őszinték az emberek. Sokkal egyszerűbb, ha korábbi olvasmányaiból merít, s azonnal beleveti magát a munkába. Még aznap este elkérte apja írógépét.

– Miért nem használod a szövegszerkesztőt? Már két éve, hogy megkaptad a komputert.

– Mert nem értek hozzá, papa. Csak a játékokat mutattad meg.

– Jó, legközelebb, ha lesz időm, elmagyarázom. Vagy még jobb, ha elküldöm egyik emberemet, tudod, az az igazság, hogy ez a masina kissé nekem is titokzatos. De neked okvetlenül muszáj megtanulnod. Tiéd a jövő!

– Tehát már a papa is ellenem van! – szögezte le magában keserűen Jócó. – Bezzeg, neki nem fűlik hozzá a foga, de tőlem elvárná, hogy ilyen hiábavalóságra vesztegessen az írásra szánt értékes időmet, holott lám, ő is egész jól elvan nélküle. Na nem, erről szó sem lehet.

Papírt fűzött a gépbe és két ujjal, ahogy az apjától látta, leírta élete első novellája címét:

DIÁKÉLET ALULNÉZETBEN

Írta: ifjú Fabula József író

Valósággal meghatódott, ahogy a neve mögött ott látta mosolyogni a szót: *író*. Annyira megtetszett neki, hogy egy egész oldalt telepötyögött, azzal, hogy *Fabula József író... író... író... író...* Egy pillanatig eltűnődött, hogy vajon nem hosszú í-vel kell-e az “író” írni, de aztán hagyta a fenébe: ez most lényegtelen apróság! Majd a szerkesztőségben kijavítják, ha tévedett.

Később, megelégedve a játszadózást, belekezdett a komoly munkába. Mindenek előtt vázlatot kell készítenie – emlékezett Hunszegi Aurél költő szavaira.

Nos, akkor jöjjön a vázlat!

Jó, jó, de *hogyan* kell vázlatot készíteni? Milyen egy vázlat? Írja le előre, mit kíván elbeszélni? Ez marhaság! Szedje rendszerbe, sorolja fel a szereplőket, a cselekményt? De hiszen még nincsenek is szereplők, ami pedig a történetet illeti, egyelőre sejtelve sincs, miről fog szólni a novella.

Nincs kifogás, látta be keserű szájjal, kénytelen lesz segítséget kérni. Bekopogtatott apja dolgozószobájába. Ha valaki, hát ő biztos tudja, miként kell vázlatot csinálni.

– Ne haragudj, papa, elmondanád, hogy néz ki egy irodalmi vázlat?

– Hogy izé... hogy irodalmi... Miről van szó? Most ne, fiacskám!... Nem látod, hogy dolgozom? Ha valamit nem értesz, kérdezd meg anyádat.

A mamánál még lehangolóbb eredménnyel járt. Vendégei voltak, három barátnővel cseverésztek vidáman, előttük vodka és gin, kezükben römikártya, izgalmas kanasztapartit folytattak.

– Megörültél, kisfiam, ilyenkor zavarsz? Menj apádhoz, majd ő segít. Miről van szó?

– A vázlatom... – dadogta a fiú. Szégyellte a nők előtt kérdezősködni. Elvégre nem gyerek már!

– A holmiaidat ott találod az emeleten, a régi gyerekszobádban. Most akarsz rajzolni, este?

– Nem, mama, nem erről van szó... – A barátnők bűbájos mosollyal nézték lángvörös arcát.

– Akkor jó. Pá, drágám, nem tartóztatlak tovább. Menjél a szobádba vázlatolni.

Jócó elkullogott. Minek ez a rohadt vázlat? – lázongott. Nem lehetne egyszerűen elkezdni a történetet?

Na persze, ha volna történet! Legalább ebben segíthetnének a szülei. Kénytelen lesz mégis Hunszegi Aurél bácsihoz fordulni, pedig ki nem állhatta az öreget.

A költő idegesen fogadta a telefonhívást.

– Aurél bácsi, hogyan kell vázlatot csinálni?

– Miféle vázlatot?

– Hát... a novellához. Azt tetszett mondani, hogy először a vázlat... hogy okvetlenül...

– Ezt mondtam volna?... – Hunszegi hangjából kiéreződött a türelmetlenség. – Tudod, édes fiam, ez nem ilyen egyszerű, hogy csak úgy telefonban elmagyarázzam. Mellesleg, miért ragaszkodsz a vázlatához?

Vannak írók, akik soha nem készítenek vázlatot. Azt javaslom, ne sokat vacakolj, hanem kezdj el írni, aztán majd kilyukadsz valahová.

Jocó nem tehetett mást, visszaült az írógéphez és maga elé bámult. Próbálta elképzelni, milyen a *diákélet alulnézetben*, de nem jutott eszébe az égvilágon semmi. Talán a felvételi vizsgákkal indíthatna, hiszen ott kezdődik minden, leszámítva a gimnáziumi éveket, de azokban nincs semmi érdekes.

Hogy is volt? Új papírt fűzött a gépbe és igyekezett maga elé idézni a napot, amikor ő volt felvételin. Úgy van, ez jó lesz. Persze, első szám, harmadik személyben kell szerepelnie.

“József leállította elegáns Mazdáját az egyetem parkolójában és kiszállt a kocsiból...”

Az utolsó két szót kihúzta: hát persze, hogy kiszállt, ha a kocsiban marad, sosem jut be az épületbe.

“...parkolójában. Magához vette táskáját, benne az összes jegyzetét...”

Ez is hülyeség! Még szép, hogy nem rakodott ki az ülésre. *“Magához vette a táskáját”* – és kész.

– *“Táskáját hóna alá szorítva, belépett a nagy ajtón, körülötte lámpalázás fiatalok nyüzsögtek. táskáját...”* – Hoppá, már másodszor szerepel közel egymáshoz a *“táskáját”* szó, vigyázni kell, mert szóismétlés. Emlékezett rá, hogy erről tanultak hajdanán a gimnáziumban – de kit érdekelt ez akkor!

Legyen helyette, mondjuk... mi van hasonló kifejezés?... *Holmi!* Nagyszerű! De mit is akart azzal a harmadik táskával? Nem számít, menjünk tovább...

Észre sem vette, hogy már éjfélre jár, de még mindig csak 2-3 sort sikerült nagy keservesen kiizzadnia.

Némileg megcsappant önbizalommal állapította meg, hogy az írónak lenni nem is olyan könnyű mesterség, amíg bele nem tanul az ember. No de nem is kell egyetlen estén megírnia a teljes 25 oldalt.

Hogy miért pont 25-öt? Talán, mert felütött egy könyvet – a címét meg se nézte – és az abban talált novella véletlenül éppen ennyi volt. Nyilvánvaló, hogy akkor ő sem adhatja alább.

Hetek teltek el így.

Fabula Jocó, ha lehet, még jobban lesoványodott, szemei megkarikásodtak és szívből megutálta az írói pályát. Nem lehetne inkább elméleti fizikus, mint Einstein? Majd a papa segít, vigasztalta magát –

csakhogy Hunszegi Aurél állandóan rágta a fülét és szülei szétkürtölték a társaságban, hogy a fiacskájukból író lett, hamarosan megjelenik egy nagyszabású műve, ami minden bizonnyal

korszakalkotó értékű lesz, sziporkázóan tehetséges a fiú, ők valósággal sajnálják, és a szívük szakad érte, amint az alkotás súlya alatt már-már összeroppan, de aztán bátran felszegi a fejét és ír tovább.

Hunszegi mindenáron látni akarta a készülő művet. Jocó meg is mutatta volna boldogan – csakhogy nem volt mit! Azt az öt-hat oldalnyi agyonjavított lapot mégse adhatta a költő kezébe. Helyette titokzatos arcot vágott, sejtelmesen mosolygott, s csak annyit mondott.

– Alakul, alakul! Sokakat fog meglepetés érni, ha elkészül!

A mama könnyezve csókolta fia arca mellett a levegőt, apja pezsgőt bontott.

– Igyál! - dörögte acélosan – Egy írónak innia kell, hogy ihletet szerezzen! Nesze, itt van ez a pár forint, menj mulatni, gyűjts élményt, merülj le az éjszakába – és egy marék ötezrest dugott a fia zsebébe.

Hunszegi Aurél nem szólt semmit.

Időközben Jocó külsejében további jelentős átalakulás következett be. Haját loboncosra növesztette és zsirosan, korpásan omlott keskeny vállaira, nem borotválkozott, öltözéke még a divatosnál is

elhanyagoltabban lötyögött vézna testén. Az egyetemre ritkán járt be, csak ha elkerülhetetlen volt, modora kimért lett és elutasító. Sokan ezt érdekesnek találták és igyekeztek a közelébe férközni,

különösen a lányok, de ő elhárította az átlátszó, célratörő közeledéseket. Gondterhelt arccal olyanokat mondott, hogy *“túlságosan sok felelősség nehezedik rám”*... *“Még meg kell oldanom a társadalom problémáit...”* – és hasonló ökörségeket. Volt aki komolyan is vette.

Azért lassan körvonalazódni kezdett a novella. Egy fiatalemberről szólt, aki nagy terveket szövöget – hogy miket, az nem derült ki az írásból – és ezen tépelődött oldalakon át. Megjelent a történetben egy különös, álomból és valóságból fel-felbukkanó lány is, hol tűzvörös, hol meg ébenfekete hajjal, attól függően, milyen hangulatban volt éppen a szerző. Ha jókedve volt, a lányt hosszú, aranyszőke hajkoronával ábrázolta és bölcsességeket mondott, dicsérte a nagyreményű ifjút, ódákat zengve tehetségéről és hősiességéről. Ennél több szerepe nem is volt, még nevet sem adott neki, egyszerűen csak *“a lány”* –nak nevezte mindvégig.

S egy szép napon pontot tett a nagy mű végére.

Szüleinek bejelentette, hogy hamarosan bemutatja nekik korszakos munkáját, de előtte szükségesnek tartja hozzáértővel is konzultálni, éppen ezért szeretné elolvasatni Hunszegi Auréllal, hátha akad egy-két

apróság, amin javítani kell. Állítólag a legnagyobbakkal is előfordul, hogy itt-ott belepiszkálgatnak a kész alkotásba, miért ne tehetné meg ő is, már csak a tradíciók iránti tiszteletből is.

Hunszegi a lakásán fogadta a végsőkéig elcsigázott, mosdatlan, enyhén bűzlő, torzonborz szakállú írójelöltet. Jocó ernyedten leereszkedett a fotelba, kirakta a kéziratot maga elé, s csak annyit mondott kimerülten.

– Tessék. Elkészültem. Azt hiszem, ilyet még nem olvasott a világ.

A költő gyanakodva vette kézbe a gyűrött, dupla sortávolsággal írott, összevissza javítgatott lapokat. Már a címnél összeráncolta a homlokát. Aztán eszébe jutott a magas fizetése, erőt vett magán és sóhajtva olvasni kezdett.

Az első néhány sornál még úgy-ahogy türtőztette magát, de amikor odaért, hogy *“a fiú szenvedélyesen eltolta magától a lányt és a fülébe ordította: az élet vajúdik!... És buzgó unokákat ellik!”* –

Hunszegi elsápadt. Főszerkesztőként eléggé megedződött, de ez már neki is sok volt. Hogy fog ő Jocó helyett valódi novellát faragni ebből a zagyvaságból? Mert hogy így nem lehet kiadni, az nyilvánvaló, ugyanakkor azt is tudta, ha visszautasítja, az apával és a tulajdonos nagybácsival gyűlik meg a baja, attól pedig az ég őrizzen, akkor már inkább jöjjenek a kritikusok.

Köhintett kettőt és nagyon felelősségteljes arcot vágva, azt mondta.

– Kérlek, beszéljünk, mint férfi a férfival, vagy ha úgy tetszik, író az íróval. Ez a munka túlságosan értékes ahhoz, hogy itt és most felületesen átfussak rajta, mint egy közönséges, rossz krimin. Ehhez elmélyülés kell, csönd és teljes koncentráció. Ezért szeretném, ha itt hagynád néhány napra.

– Ha muszáj... – nyelt csalódottan Jocó. Arra számított, hogy Aurél bácsi a nyakába borul és zokogva ismeri el, hogy minden idők legragyogóbb remekművét tartja a kezében. Mit akar ezen elmélyedni? Egy ilyen mű már első pillantásra magával kell, hogy ragadja értő olvasóját. Na persze, az öregek maradiak, imádnak fontoskodni, leragadtak a saját megszokott, langyos posványaikban. Sértődöttségét alig leplezve állt fel és emelt fővel, köszönés nélkül kivonult Hunszegi szobájából.

Hunszegi Aurél piros ceruzát vett a kezébe és elkezdte aláhuzigálni a felhasználható részeket, de úgyszólván csak az írásjelek maradtak meg az eredetiből.

Egyszerűbbnek látszott, ha előlről veszi az egészet. A címmel kezdte: a *Diákélet alulnézetben* helyett beírta: *Diákszerelem*, de később ezt is kihúzta, mivel kiderült, szó sincs semmiféle szerelemről, a főhős önnön nyavalygásával van elfoglalva, a lány szerepeltetése csupán ürügy ahhoz, hogy idétlen vívódásait fitogtassa. Lerövidítette a címet *Diákok*-ra. Még ez is soknak tűnt, mert a főszereplő egyetemistaként volt ugyan ábrázolva, de magáról a diákság problémáiról egy árva szó sem esett.

– Mit akart ez a szerencsétlen elmondani? – káromkodott Hunszegi.

Fogta magát és leírta: *Egy fiatalember gondolatai*. Lesz, ami lesz!

Innentől kezdve már könnyebb dolga volt. Hosszasan elmélkedett azon, mennyi egymásnak ellentmondó benyomás éri a mai huszonéveseket, s ez mekkora káoszt idéz elő a gondolkodó ifjú fejekben. Hiába keresnek világos, egyértelmű válaszokat a kérdéseikre, az őket körülvevő élet maga is zavaros, összefüggéstelen, nem csoda hát, ha következtetéseik zaklatottá, a valóságtól elrugaskodóvá válnak:

– *“...amiként a mellékelt példa is igazolja...”*

Ide beiktatott egy rövid szakaszt Jocó zagyva szövegéből, majd ismét a saját gondolataival folytatta. Ezt követte egy újabb Fabula-idézet. Így haladt oldalról-oldalra, s már maga is élvezte a munkát.

Az új szerzemény nyomokban sem emlékeztetett az eredetire, s inkább tanulmánynak hatott, mint novellának, de annyi baj legyen, gondolta. Sokkal nehezebb lesz elfogadtatni a szerzővel, hogy ilyen mértékben megváltoztatta a művét.

A novella megjelenésének napján Hunszegi bejelentkezett a Fabula családnál, azzal, hogy szeretne a család nyilvánossága előtt gratulálni az ifjú szerzőnek, s egyben fel is olvasná a művet.

Fabuláné a nevezetes alkalomra meghívta legkedvesebb irigyeit, a barátnőket, és a férj is odarendelte mindazokat, akikről tudhatta, hogy megfelelő módon hajlandók értékelni zseniális fiacskája érdemeit.

Mintegy ötvenen várták türelmetlenül a szellemi élményt követő díszvacsorát.

Jocó volt az egyetlen, aki nyugodtan készült Hunszegi szereplésére. Csupán azt sajnálta, hogy nem készített másodpéldányt a kéziratról, így emlékezetből lesz kénytelen összehasonlítani a saját szavait az

esetleges változtatásokkal, de bizott kiváló memóriájában.

Mert nézzük csak... hogy is kezdődött? Hm... Mi volt a címe? No persze, egyszer leírta, aztán többé nem volt vele dolga, azért nem emlékezhet rá. A diákélet... ? Igen, mintha valami ilyesmi lett volna.

Mindegy, úgyis meghallja, amikor a felolvasás elkezdődik.

Hunszegi Aurél felhajtott egy dupla adag konyakot, aztán rázendített:

– Hölgyeim és uraim, irodalomtörténeti pillanatnak lesznek tanúi, egy különlegesen tehetséges író első jelentkezését hallhatják az én szerény és méltatlan tolmácsolásomban. Fiatal barátom és író-pályatársam megtisztelt azzal, hogy rám bízta sorsindító művét, oly célból, hogy a szokásos és elvárható kezdeti bizonytalanságokat kiszűrjem, s ha kell, erőteljesebbé tegyem jelzőit. Nem voltam kíméletes: az igazi tehetséggel szemben többszörösen is keményebbnek kell lennünk, mint a középszerűekkel – de hiába mocorgott bennem a szigorú és könyörtelen bíráló, nem találtam hibát. Kérem, hallgassák illő figyelemmel ifjabb Fabula József író szellemi gyermekét, melynek címe: *Egy fiatalember gondolatai*. Jocó hűledezve hallgatta Hunszegi bevezetőjét.

Ennyire jót írt volna? A cím újszerűségén meglepődött, de nem túlságosan. Bizonyára tervezte, hogy a diákélettel is foglalkozik majd, aztán valahogy megfeledkezhetett róla. Igen, rémlik valami... !

Hunszegi hatásos felolvasó volt, az a fajta, aki a tőzsdei hírekből is képes drámát csinálni. Időnként félszeggel az ifjabb Fabulára sandított, vajon észreveszi-e, hogy egy merőben más témát, az övétől homlokegyenest eltérő szavakat és stílust hall, aztán megnyugodott. Nem hogy Jocó, de a hallgatóság sem ismerte fel Hunszegi agyoncsépett, bonyolult szóvirágait – hiszen tőle sem olvastak egy sort sem. Az az igazság, hogy soha nem olvastak semmit a tőzsdei híreken és a társasági pletykarovaton kívül. Jocó lehunyt szemmel ült, arcán önelégült mosoly derengett, fejét hátrahajtotta. Egy árva kukkot sem értett a szövegből, csupán a nevét hallotta ki, minden más elmosódottan kóválygott körülötte a levegőben. Elegáns kifejezések, sosem hallott idegen szavak halmozódtak egymásra, amitől roppant magas színvonalúnak hatott az egész. A jelenlévők között elvéve sem akadt, aki akár csak megközelítően sejtette volna, miről szól a felolvasás, s hogy mitől novella, hiszen cselekmény egy szál nem sok, annyi nem volt, a szereplők, melyeket Jocó olyan verejtékes iparkodással teremtett, kivétel nélkül eltűntek, maga a főhős és *“a lány”* is csak nyomokban jelent meg. Ködös filozofálás, semmitmondó frázisok végeérhetetlen szövevénye áradt a felolvasó szájából megállás nélkül, és Hunszegi, élvezve saját hangját s az áhítatos csöndet, csak mondta, mondta, mondta... Pontosan 25 oldalon keresztül.

Amikor végzett, a hallgatóság főbekólintva, dermedten meredt rá.

Legjobban a fiatal szerző volt megdöbbenve. A felolvasás izgalmanak hatására, a megindultágtól félájultan egyre csak azt hajtogatta: *Ezt én írtam? Nagy ég! Mekkora tehetség vagyok!* – és sírva fakadt.

Kitört a vastaps, a vendégek egymást lökdösve tolongtak az ifjú Fabula körül, a kezét szorongatták, a hátát ütögették, egy kövér hölgy olyan erőteljes, cuppanós puszit nyomott a képére, hogy kis híján hanyatt esett. Jocó öntudatos méltósággal, magától értetődő természetességgel viselte a siker megpróbáltatásait, lanya beletörődéssel fogadta a gratulációkat, finoman éreztetve, hogy mindez kijár neki. Apja magához ölelte fiát, szólni képtelen volt, annál hangosabban sikongatott a boldog mama.

– Most értem meg, milyen sokat jelentett, hogy annyit foglalkoztunk veled, drágám!

Hunszegi félrevonta a diadalittas szerzőt és halkán megkérdezte:

– Nos? Elégedett vagy?

– Igen! – bólintott Jocó kegyesen. – Nagyon szépen olvastál, Aurél bácsi. Köszönöm!

– Ennyi az összes mondanivalód? Más nem tűnt fel?

– Nem értem... – csodálkozott a fiú. – Minek kellett volna feltűnnie?

– Nos, a szöveg... Helyenként kissé eltértem az eredetitől.

– Nem probléma – legyintett nagylelkűen a szerző. – Majd kihúzgáljuk a nem odaillőket.

– Tálalva van! – jelentette a fogadott pincér, és a vendégsereg átvonult az ebédlőbe, elfogyasztani a jól megérdemelt díszvacsorát. Az asztalfőn az ünnepelt ült, jobbán a büszke apa feszített, baloldalt a mama villogtatta ékszereit.

– Hol van Aurél bácsi? – kérdezte Jocó. – Nem látom az asztalnál.

Az egyik pincér válaszolt:

– Hunszegi úr elnézésüket kéri, nem érzi jól magát. Mint mondta, valami *megfeküdte a gyomrát* és nem akarja feszélyezni a tisztelt társaságot. Engem bízott meg, hogy mentsem ki őt az ünnepelnél.

– Szerintem az irigység ártott meg neki – vont vállat az ifjú Fabula. – Annyi baj legyen! Az ő szerepének amúgy is vége van. Néha már zavar, hogy olyan mindentudónak hiszi magát. Kérlek, papa, vedd át nekem egy saját lapot, ahol kizárólagosan az én műveim jelennek meg. Nem tűnt fel neked, mennyire irigykedik rám az öregúr? Hiába, ezek az idős, kiégett írók az örökös szakmai féltékenykedésükkel!... Lassan már az idegeimre mennek!... – és kezébe vette a folyóiratot, hogy még egyszer elolvassa a novelláját, mert egyre jobban tetszett neki.
Kár, hogy nem tudta, miről szól.

KÖSZÖNTŐ

Németh Péter Mikola

60

(Fotó: Karaffa Gyula)

A Wikipédia szerint:

Németh Péter Mikola (Miskolc, 1953. július 15. –) költő, esszéíró, performer, szerkesztő-rendező. A Mikola nevet (Mykola, Mikwla, Mycoola, Micholoht) versei megjelenésekor 1979-ben, illetve első színházi rendezései, költői performanszai bemutatása alkalmával megkülönböztető keresztnévként vette fel, választott szülőföldje, az Ipoly-táji Vámosmikola tiszteletére.

Diósgyőrben született. Az *ELTE* Btk. filozófia szakán szerzett tanári diplomát. A „Fiesta” Színháza (1984-1996) művészeti vezetője. A Katedrális című irodalmi, művészeti és társadalmi folyóirat (1991-1993) alapító- főszerkesztője. Az E(x)KSZPANZIÓ Kortárs Művészeti Találkozók (1989-2000) társszervezője, 2001-től a társulás alkotó-rendezője. A *Magyar Írószövetség* tagja. A Magyar Írószövetség Avantgárd Szakosztálya Bohár András Körének elnökségi tagja.

Felesége: Köpöczi Rózsa művészettörténész; gyermekeik: Zsófia Nóra (1987), Balázs Kristóf (1990).

Művei: Főbenjáró üzenet (versek, 1986, Vác), Mysterium carnele (vesek, 2006. Budapest), Expediál(t) Európa (konkrét költészet, 2008. Budapest), VisszaSejtesít (versek, 2008. Budapest)

Szakmai életrajza:

A Mikola nevet (Mykola, Mikwla, Mycoola, Micholoht, etc.) hátravetett névváltozatként versei megjelenésekor 1979-ben, ill. első színházi rendezései, költői performanszai bemutatása alkalmával megkülönböztető keresztnévként vette fel, választott szülőföldje, az Ipoly-táji Vámosmikola tiszteletére. Több életet élni egyetlen egyben, lehetséges-e? Életútjának egyik sarkalatos kérdése ez, amelynek legfontosabb állomásai a következők: az általános iskola nyolc osztályát a Heves megyei Pétervásáran végezte el, ahol szülei: Dr. Bartal Hilda és Dr. Németh László dr. gyógyszerészek voltak; középiskoláit a Bodrog-parti Athénnek becézett Sárospatakon a II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban, majd a reáltanodájáról ismert nagykanizsai Landler Jenő Gimnáziumban, végül a Dunakanyar egyik legpoétikusabb szegletében Szobon, az Általános Iskola és Gimnáziumban fejezte be: - 1972-ben érettségizett.

Pedagógiai pályáját az 1974-75-ös tanévben kezdte meg a Pest megyei Kóspallag Általános Iskolájában, ahol képesítés nélkül tanított. 1977-ben, sorkatonai szolgálata alatt, felvételt nyert a Budapesti Tanítóképző Főiskola nappali tagozata tanítói szakára. Ettől az időponttól kezdve publikál rendszeresen diáklapokban, napi- és hetilapokban, irodalmi, művészeti és bölcséleti folyóiratokban, valamint internetes oldalakon. Ezek közül is a fontosabbak: Tanítani, Pest Megyei Hírlap + Váci Napló, Új Aurora, Tiszatáj, Új Forrás, párizsi Magyar Műhely, Mozgó Világ, Élet és Irodalom, Új Hölgyfutár, Katedrális, Árgus, Napút, Palócföld, Látó, Gömörország, Muravidék, Pannon Tükör, Agria; Árkád, Börzsönyi Helikon, eirodalom online, Irodalmi Jelen, Spanyolnátha, Szabad Szalon, Terebess Online, stb.

1983-ban megalapította Vácott a MADÁCH Színkört, majd később „FIESTA” Színháza néven ismertté vált drámapedagógia műhelyt, amelynek tizenkét éven át művészeti vezetője és rendezője volt. 1986-ban a Ho Si Minh Tanárképző Főiskola budapesti tagozata népművelő-pedagógia szakán végez. Ugyanakkor jelenik meg első verseskötete, FŐBE(n)JÁRÓ Üzenet címmel, a Göncöl Csillagászati és Planetológiai Társaság gondozásában, magánkiadásként.

1988-tól, és azóta is a váci MADÁCH-Kör ügyvezető elnöke.

1991-ben az ELTE Bölcsészettudományi Karán, filozófia szakon szerez középiskolai tanári diplomát, s ezzel egy-időben a KATEDRÁLIS című irodalmi, művészeti, társadalmi folyóirat alapító főszerkesztője lesz. Az 1989-ben Vácra életre-hívott Hétvégi Expanzió, majd, Ex-Panzió néven folytatott Kortárművészeti Fesztiválok társszervezője; 2001-től az EKSZPANZIÓ Nemzetközi Kortárs Művészeti Társulás alkotó-rendezője.

Az 1983-2000 közötti időszakban közalkalmazottként a váci Madách Imre Művelődési Központ, ill. a Madách Rádió és Televízió munkatársa, felelős szerkesztője, majd 1995-től az egységes intézmény igazgatója volt.

1989-től több irodalmi, művészeti társaság tagja, úgymint: Drámapedagógiai Társaság (Bp.); Magyar Szín-Játékos Szövetség (Bp.); Madách Irodalmi Társaság (Bp.); Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társaság (Hévíz); Berzsenyi Társaság (Kaposvár).

1992-ben a Madách Kör Tár című könyvsorozat felelős szerkesztője lesz; 1992-1994 között a váci Madách Gimnázium filozófia szakos tanára; 1993-tól a „Fiesta” Színházi és Kiadói Tevékenységet Szolgáló

Kortárs Művészeti Alapítvány elnöke. 1994-től az Ipoly (Eurorégió) Szabadegyetem társalapítója, oktatója. 1999 óta a Balassagyarmat központú IPOLY EURORÉGIÓ Határon Átnyúló Együtműködés elnökségi tagja, magyarországi titkára; 2005-2008 között a Visegrádi Országok Eurorégiói Konzultatív Tanácsa Kulturális Bizottságának elnöke; 2008-ban VisszaSejtesít címmel jelenik meg válogatott és új verseinek kötete a Napkút és a Magyar Műhely Kiadó gondozásában. 2010-től a Magyar Írószövetség tagja, 2011-ben a Magyar Írószövetség Avantgárd Szakosztálya, Bohár András Köre elnökségi tagjává választják.

Szerintem:

Németh Péter Mikolát először 1986-ban „ismertem meg”, amikor is Nyíregyházán voltam utcai könyvárus. Bejárásom volt tehát a könyvesbolt raktárjába, ahol is verseskönyveket válogattam árusításra. (Már akkor is hittem a versekben, ám csapnivaló üzleti érzékkel vittem ki a könyveket, sem akkor, sem azóta a versek nem hoznak a konyhára.) Így került kezembe Péter *Főbenjáró üzenet* című verseskönyve, amiből egy versét a „hét verse” címszóval kiplakátoztam a könyves pavilonom falára. „Álmomban verset pisiltem a hóba,/ pointilista hőskölteményt. . .” írta a számomra igen szimpatikus költő. Mindannyian a „hóba pisilünk”, nyomunkat az olvadás nyomtalanra olvasztja. Így van ez feleim, nincs mit tenni!

Aztán másodszeri „megismerkedésünk” Vácott történt, megláthattam élőben a barettsapkás költőt, számomra A Költőt, aki akkoriban a művelődési ház igazgatója volt. Persze személyes kapcsolatba csak később kerültünk, amikor is egy váci költészeti antológiába én magam is bekerülhettem, mint a Dunakanyar egyik költője. Nagy megtiszteltetés volt számomra, ám a hozadéka a Péterrel való szorosabb irodalmi-baráti kapcsolat lett. Bár más utakat járunk, néha keresztezik útjaink egymást. Ilyenkor ismét megsüvegelem az egykor megismert lázlelkű, mindig tenni-változtatni akaró „avangárdista prófétát”, s talán remélhetem, ő sem rosszakat gondol rólam.

Emlékszem, egyszer hidat vertünk az Ipolyon. Virtuális, de mégis kézzel fogható hidat Ipolyszakálloson, nemzetiszín szalagokból. Szép performansz volt!

Igazi öröm volt számomra az is, hogy jónéhány évben Mikolával és csapatával én is mehettem betlehemezni a Felvidék, és Magyarország kis településeire. Csodákat láttunk, tapasztaltunk ezeken az utakon! Hétköznapi „hit-csodákat”. És azt láthattam meg pluszban, hogy az embernél nincs csodálatosabb! Mikola és szerettei is tudják ezt, ezért a soha meg nem állás, az irodalmi estek, performanszok, kiállítások, könyvek, versek.

Péter! Isten éltesen sokáig, „bis hundert und cvancig” téged, de szeretett családotat is, mert nélkülük nem érne semmit a következő hatvan év!

Szeretettel üdvözl, Karaffa Gyula, a Szerk.

KÖNYVAJÁNLÓ

H. Túri Klára

Teremtésből élő

"A bővelkedő élet egyszerre két dolgot jelent: akinek Jézusa van, mindene van; akinek Jézusa van, annak mindig elég az, amije van, mégpedig úgy, hogy másnak is jut belőle. "- Gyökössy Endre: Életet adó örömhír c. könyve szellemében kíván verseihez jó olvasást:

a Szerző

*...Higyj a csodákban - hisz
miként víz vagy te magad is,
és égsz mégis... álomban,
vágyban s indulatban is:
hinne kell minden más csodát!...*

*...Ne hagyd a gondok felszínén
Süllyedni néped Istenünk!
Ne hagyd gondjai f e l s z í n é n
Add ha szomjúhozza kedve,
Add szellemed és add a szemnek
Fényét s igéid igazát neki -...*

*...Fáradt szívvel a múltó napokra
az ember csak kedvetlen legyint,
de bizva hangol az a holnapokra
kinek egy isteni karmester beint...*

*...Téveteg magamban hordva a Mindenséget -
emberül teszem, amit tehetek
-semmitől nem kell tartanom
s mindig lesz hely, fejem lehajtanom
-ösvényemen Ő az oltalom
: az ÚT, az IGAZSÁG és ÉLET!...*

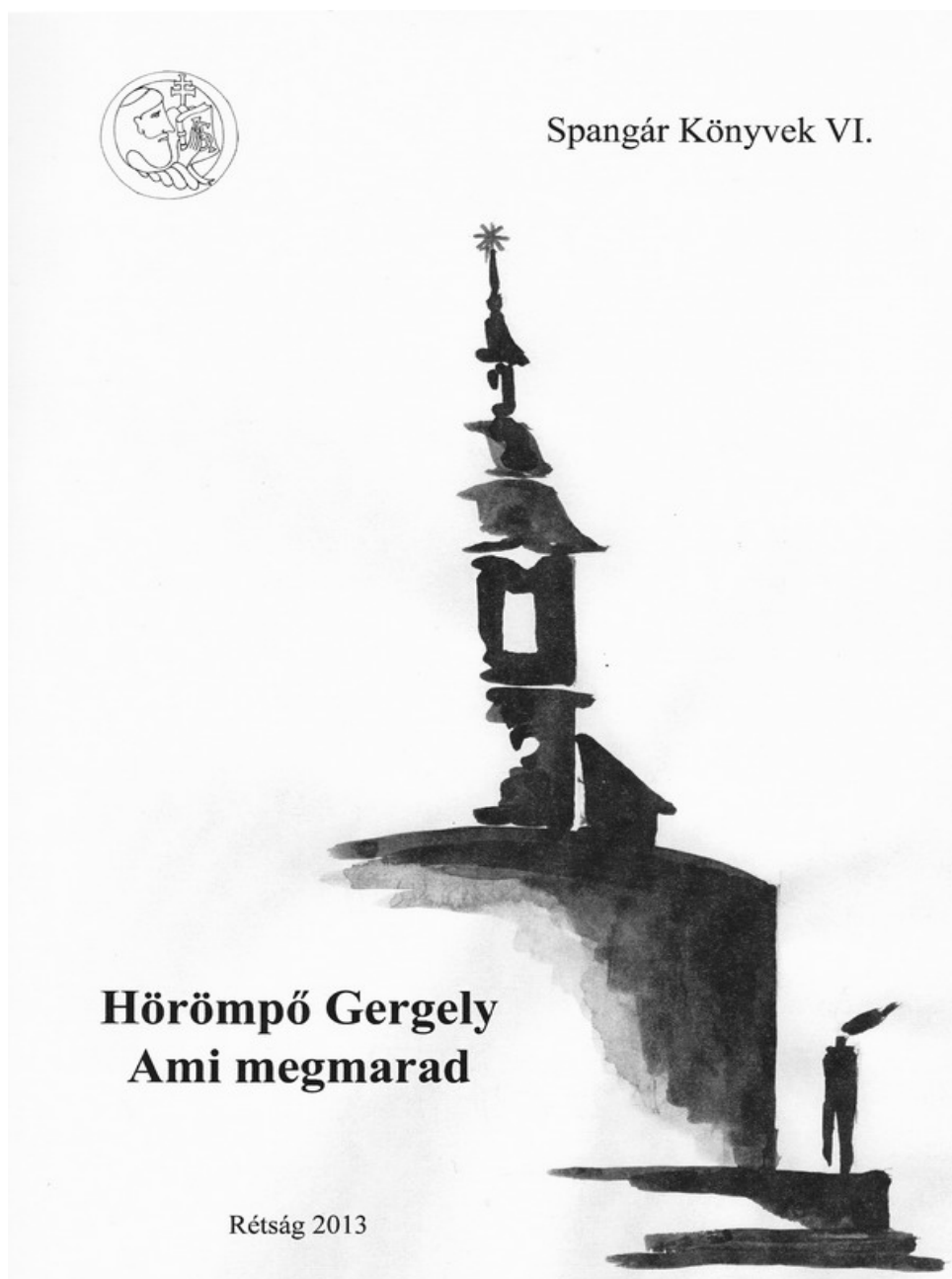
Megjelent Hörömpő Gergely új kötete: Ami megmaradt címmel

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör néven bő tíz évvel ezelőtt egy kezdeményezés született a rétsági művelődési központban, mely a térség tollforgatóinak nyújt bemutatkozási lehetőséget. A névadó Nógrád község szülötte, a 18. század elejének jelentős irodalmi egyénisége volt. Az évente meghirdetett irodalmi pályázatra a világ számos pontjáról érkeznek írások. A Költészet Napján adjuk át a legjobbnak ítélt művek szerzőinek a Spangár-díjat. Hörömpő Gergely már csak posztumusz elismerésként kaphatta meg a míves tűzzománc-plakettet.

A Spangár Kör azonban továbbra is ápolni kívánja Hörömpő Gergely szellemi hagyatékát. E törekvés mentén született meg ez a kötet is. Az illusztrációkat Dovák B. József művész-tanár készítette. Csakúgy, mint a Spangár-díj kézzel fogható jelképét, a tűzzománc-remeket. Köszönettel tartozunk érte.

E kötetbe a prédikációihoz készített írásaiból válogattam. Némelyiknél szerepel a prédikáció időpontja is. Van olyan, amely évtizedekkel ezelőtt íródott, s mégis mai korunkra is igaz annak mondanivalója. Bízunk abban, hogy a könyv olvasói számára sem lesz haszontalan e gondolatok felidézése. S ahányszor csak fellapozzák, tovább él Hörömpő Gergely hite. Ami megmaradt....

Végh József mkl

Megjelent Csáky Károly verseskötete: Fohászok Isten árnyékából címmel

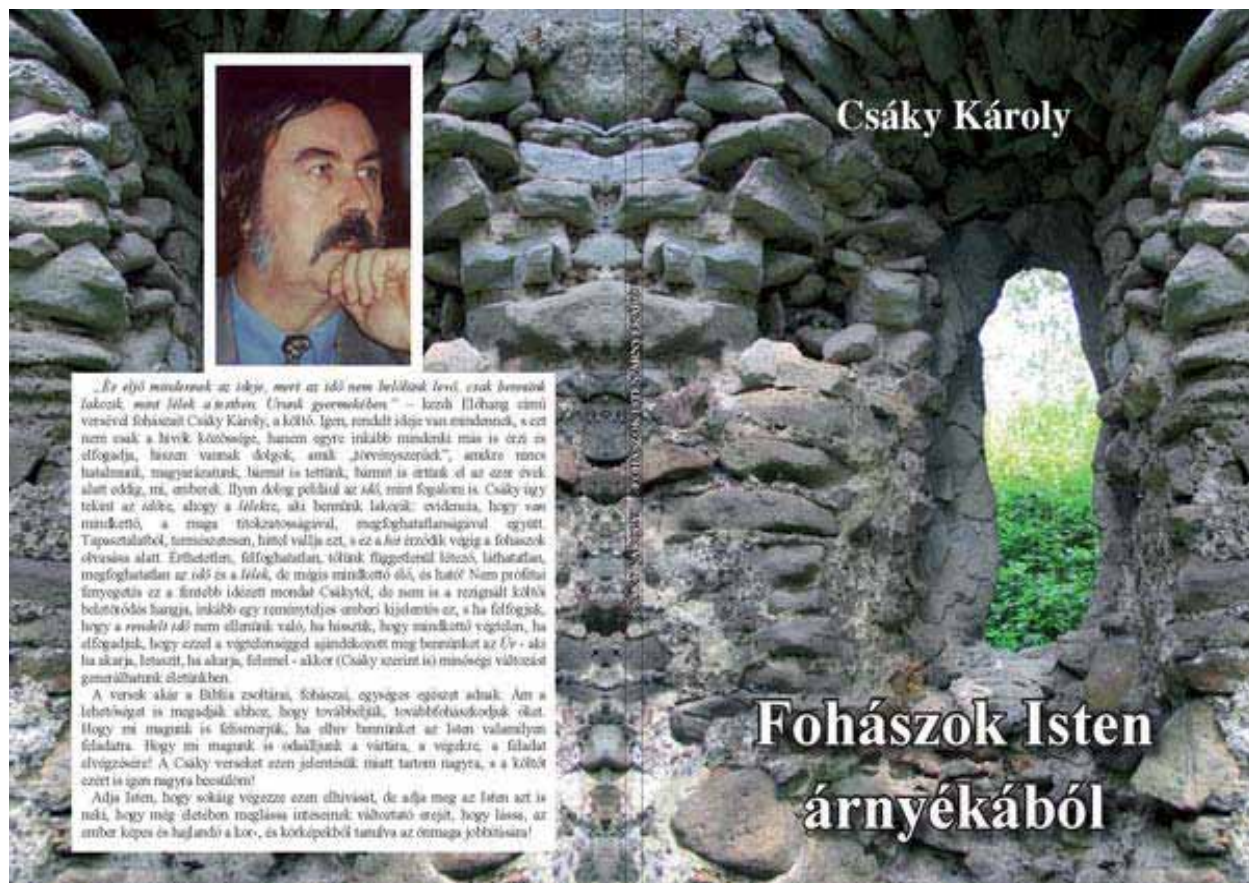
Öt ciklusba szedte össze legújabb verseit Csáky Károly, s ezekből a ciklusokból elkészült egy szövet, egy kor-, és kórkép. Találó ez az alcím, hiszen minden *ima*, *fohász* egyben vallomás is az emberi lélek (s így a világ) éppen aktuális állapotáról, vágyairól, szándékairól, s arról, mit szeretne megváltoztatni jelenvaló világunkban a gondolkodó (fohászzkodó) ember. Sajnos, a világ olyan, hogy állandóan lenne mit megváltoztatni benne.

A *költők* és a *próféták* általában sötét képekkel festik le a *világot*, általában „munkájuk” s a feladatuk a figyelmeztetés. Figyelmeztetni pedig csak szigorral, kemény, sokszor az emberi fülnek kellemetlen szavakkal lehet. Ám míg a *próféta* a *feladatát* konkrétan az *Istentől* kapja az *írások szerint*, addig a *költőnél* ez az *elhívás* nem ilyen egyértelmű, főleg a mai napokban. Sok önjelölt „próféta” támad az „írástudók” között, s azt gondolják, feladatuk csupán a szórakoztatás, a szavakkal való zsonglörködés, a brillírozás. (Manapság az irodalom többnyire ilyen. Nincs küldetéstudata, feladata, elhívása, kapott feladata.) Általában önmagukkal is lehitetik ezek a „próféták”, hogy erre a „feladatra” Isten jelölte ki őket, ám ahogy a jó fa is a gyümölcséről ismerszik meg, őket is tevékenységük eredményeiről ismerhetjük fel/meg.

A versek akár a Biblia zsoltárai, fohászai, egységes egészet adnak. Ám a lehetőséget is megadják ahhoz, hogy továbbéljük, továbbfohászkodjunk őket. Hogy mi magunk is felismerjük, ha elhív az Isten valamilyen feladatra. Hogy mi magunk is odaálljunk a vártára, a végekre, a feladat elvégzésére! A Csáky verseket ezen jelentésük miatt tartom nagyra, s a költőt ezért is igen nagyra becsülöm!

Adja Isten, hogy sokáig végezze ezen elhívását, de adja meg az Isten azt is neki, hogy még életében meglássa intéseinek változtató erejét, hogy lássa, az ember képes és hajlandó a kor-, és kórképekből tanulva az önmaga jobbítására!

A Szerk.

BESZÁMOLÓK

Ekszpanzió XXV.

2013. június 21-22.-én Verőcén tartotta az EKSZPANZIÓ 25. Nemzetközi Kortárs Művészeti Találkozóját. Szervezője, motorja (a júniusban 60 éves) Németh Péter Mikola.

Láthattuk Brenner Zoltán: „*Satuban / Ég és Föld között/ Kapuban*” élő Haiku installációját, Sáry Bánk: *Ritmus-folyó* c. ütőhangszeres kompozícióját a váci ütősök előadásában.

Megnyitotta a programot Dr. Vihar Judit a Magyar-Japán Baráti Társaság elnöke.

Szügyi Zoltán Pillangóhaikuja után Weixelbaum Hildebrandt Laura énekét hallhattuk, önmagát kísérte tekerőlantján, majd a jelenlévő szerzők olvasták fel haikuikat.

Az eseményen 21.-én meghívottként én magam is részt vettem. A két nap témája a HAIKU volt. Ennek apropóján mutattuk be barátaimmal a Salgótarjánban a Költészet Napjára megjelentetett *Dombok mögött* című közös kötetünket, amit a *Balassi Bálint Asztaltársaság* adott ki, Handó Péter hatalmas szervezőmunkája eredményeképpen, sok szerző, képzőművész részvételével.

Verőcén a kötetből felolvasott *Handó Péter; Kupcsulik Ágnes, Zsibói Gergely* és jómagam, illetve egy külön teremben a kötet képeiből ad-hoc kiállítást raktak össze a tarjáni barátaim. Másnap a kötet más szerzői is eljöttek Verőcére, így egy tágabb régiós irodalmi találkozóvá is vált a program.

Az eseményről Németh Péter Mikola képeivel számolok be. A Szerk.

Betyártábor a Börzsönyben

A penci székhelyű KIFI, azaz a Keresztyén Fiatalok Társasága Egyesület által megfogalmazott céljai között olvashatjuk, hogy szerveznek klubokat és táborokat, ahol a fiatalok barátokra találnak, biblikus példát láthatnak életvezetésük, problémáik megoldására úgy, hogy mindeközben a környezetünk védelme, óvása kap hangsúlyt, s az erre való tudatos nevelés eszközeivel élve egy életre szóló élményekhez juttatják a résztvevőket.

E törekvés mentén hirdették meg a Börzsöny mélyén, Deszkápusztán szervezett betyártáborukat. Ott, ahol nincs villany, nincs térerő az okostelefonokhoz, de van madárdal, friss levegő, s rengeteg élmény. A patakban fürdenek, rengeteget kirándulnak, ismerkednek az erdők fáival, virágaival, állatvilágával. Megküzdnek az eső okozta kellemetlenséggel, s megismerkedhetnek a betyárvilágnak a távolból immár megszépülő romantikájával. Sisa Pista a térség utolsó betyárja volt, kinek legendás történeteit minden településen mesélik mind a mai napig. Róla mesélt a táborlakóknak egy látogatása során Végh József mkl., a penci múzeum vezetője, de szó esett a varázslatos Kámor kincséről, a közeli Drégely vára hősi emlékezetéről is.

Sisa Pista a börzsönyi betyár

A tábor, és betyár lakói

Kápolnaszentelő, 2013. június 20. Borsosberény

A borsosberényi Szent Márton Katolikus Iskola nagy ünnepe volt a kápolnaszentelés június 20-án. A tanévzáró után dr. Beer Miklós megyéspüspök celebrált szentmisét, amin részt vett Tarnai Imre esperes Nagyorosziból, és Cserey András atya, Borsosberény plébánosa is. A szentmisén az iskola tanulóin és a falu hívő közösségén kívül részt vett Balla Mihály országgyűlési képviselő, Molnárné Gere Rita polgármesterasszony, és a környéki katolikus iskolák igazgatói, tanárai, családtagjaikkal együtt. Babicz István iskolaigazgató mondott köszönetet a résztvevőknek és a támogatóknak, akik segítségével újulhatott meg az iskola kápolnája. A szentmise után a közösség az iskolaudvarra vonult, ahol a püspök úrral együtt az atyák felszentelték a kápolnát. Közben a nagyoroszi templom kórusa énekelt, majd verseket hallhattunk Szücs Ildikó és Lengyel György tolmácsolásában. A kápolna freskóit, falát egy fiatal érsekvadkerti festőművész, Sipos Dávid készítette.

Sipos Dávid bemutatkozása:

1984-ben születtem Balassagyarmaton, tanulmányaimat az Érsekvadkerti Általános Iskolában kezdtem, ahol tizenhárom évesen festettem meg iskolám névadójának, Petőfi Sándornak a portréját, ami azóta az iskola jelképévé vált. Tanulmányaimat Budapesten, az Építőipari és Díszítőművészeti Szakközépiskolában folytattam ahol díszítőfestő szakmára tettem szert, amiben ma is hivatásszerűen dolgozok. A középiskola elvégzése után Pécssett, festő szakon diplomáztam 2008-ban.

Tizenkét éves koromban önálló kiállításom volt, tizenöt évesen pedig a Kapu folyóirat több számában is bemutatták alkotásaimat.

Tizenkét éves voltam mikor először találkoztam Kolozsvári Grandpierre Miklós festő-szobrászművésszel, akitől sokat tanultam, ezáltal egyik nagy mesteremnek tartom őt. Nagyban befolyásolta további ismereteimet, képi világomat. A műtermében eltöltött közös órák során bevezetést nyertem a szürrealista festészet mivoltába. Ennek hatására fejeztem ki mondanivalómat a saját magam elképzelt, olykor groteszk, vicces módján.

Egyetemi éveim alatt Tolvaly Ernő festőművész volt a mesterem, aki segítette témáimnak szürrealista felfogásban való megvalósítását, amely diplomamunkámban teljesebben ki.

Képeim az akt témája köré szerveződnek. A jól sikerült aktokban a spontán vázaltszerűség, kidolgozott, felépített kép, a megörökített mozdulat és a test teljességére törekvő kifejezésének találkozását látjuk.

Kedvelem a szabadban való festést is, a képek az alkotótáborokban, művész barátaim körében születnek általában.

Képeim már sok helyen voltak láthatóak, így: Pécssett, Szegeden, Budapesten, Vácott, Kaposvárom, Rétság, Salgótarjánban, Pincehelyen és Szolnokon.

Nagy örömmre szolgált, mikor „szülőfalum”, Borsosberény iskolája felkért, hogy díszítsem ki a mocsári kápolnát. Kihívás volt számomra a belső tere elkészítése, valamint annak megvalósítása, mivel nem volt korábbi anyagom arról, hogy valaha voltak-e rajta díszítő elemek. Ebből adódóan saját kútfőből, illetve az akkori kornak utána járva állítottam össze a színeket, mintákat, melyek ma már a kápolna falait díszítik.

Köszönöm mindazok bizalmát, akik lehetővé tették, hogy e munkát megkaphattam, s hogy maradandót alkothattam „szülőfalum” számára.

PROGRAMAJÁNLÓ

TOLNAY KLÁRI EMLÉKHÁZ

2698. Mohora, Kossuth u. 30 Tel.:+36/35-373-106

Tisztelettel meghívja Önt és kedves családját
a Tolnay Klári Emlékház kamra galériájába

BALLA ISTVÁN
BŐRÉSZ - IPARMŰVÉSZ

"Újrahangolva"
című kiállításának megnyitójára

2013.július 13-án ,szombat 16 órára

A kiállítást megnyitja:

Klenyán Csaba
Liszt Ferenc- díjas klarinétművész

köszöntőt mond:

Fridrich Béla
Mohora község polgármestere

A kiállítás megtekinthető:
2013.július 13-tól 2013.augusztus 13-ig
további információ:

<http://ballaboresz.blogspot.hu/>

<http://tolnayklariemlekhaz.blogspot.hu/>

TOLNAY KLÁRI

EMLÉKHÁZ

MOHORA, KOSSUTH UTCA 30. TEL: 06/35 373 106

Tisztelettel meghívja Önt és kedves családját
a Tolnay Klári Emlékházba
2013. július 14-én, vasárnap 15 órára

"MÚLTIDÉZŐ" PÓDIUMBESZÉLGETÉS

PÁSZTOR ERZSI

Kossuth-díjas
színművésznővel

Beszélgetőtárs

BALOGH ERIKA

Jászai Mari-díjas
színművésznő

Közreműködik

TOMISNÉ CSELÉNYI NOÉMI

gitárművész

BÁNYAI NIKOLETT

gitáron

A Móricz Zsigmond Társaság a
Váci VilágiVigalom
keretében

Vidám költészet

címmel

Karinthy Frigyes, Romhányi József és Péter Péter
írásai alapján irodalmi-karikatúra előadást szervez

2013. július 28-án, vasárnap, 17 órakor

a Vác-nagyállomástól 20 méterre lévő

Mároki Kocsma udvarán

(Vác, Széchenyi utca 40.)

— *Esős napon az emeleti teremben.* —

A műsort szerkesztette: Székelyhidi Ferenc és Péter Péter
A táncdal-paródiákhoz a zenét: Kocsis György komponálta
Előadják: Kocsis György, Péter Pál és Péter Péter

„Karinthy új műfajt teremtett, amelyet ő maga irodalmi karikatúrának nevezett. Az egyes, paródlaszerű írások nem csupán a mű stílárís sajátosságait veszik célba, hanem az írók egész munkásságáról, alkotómechanizmusuk szerkezetéről, értékükről, az irodalmi életben elfoglalt helyükről festenek kiméletlenül őszinte, mindig szellemes és rendszerint találó képet.” (Legeza Ilona)

Belépés díjtan

TÁJÉKOZTATÓK

K16 Kortárs Galéria Vácon a Káptalan utca 16. szám alatt

A K16 Kortárs Galéria a váci művészek kezdeményezésére a városi önkormányzat támogatásával jött létre, és a Madách Imre Művelődési Központ fenntartásában működik.

A Káptalan utca 16-os szám alatti épület kamaratermében tartja rendezvényeit és rendezi kiállításait.

Az alapítók és a kiállító művészek legfontosabb célként a kortárs, modern művészet támogatását és megismertetését tűzték ki maguk elé. Nem kötelezték el magukat egyetlen stílus, vagy művészeti irányzat mellett sem, éppen ellenkezőleg: szabad teret kívánnak biztosítani minden csoportos, vagy egyéni törekvésnek, biztosítva a stílusbeli szabadságot.

Egyetlen kritériumot fogalmaztak meg követelményként: a művészi értékben megnyilvánuló humanitást.

Céljaikat kiállítások és kapcsolódó rendezvények szakmai támogatásával valósítják meg. Kapcsolatot tartanak a város közművelődési és oktatási intézményeivel valamint az országos szakmai szervezetekkel /Magyar Alkotóművészek Egyesülete, Magyar Képző-, és Iparművészek Szövetsége, Magyar Festők Társasága/.

Olyan magas színvonalú programot kívánnak megvalósítani, amely méltó a város hagyományaihoz és „Vác a Kultúra Magyar Városa” kitüntető címhez.

Az alapítók közül többen rendszeres résztvevői az országos szervezésű kiállításoknak Ezen az úton haladva nyílik lehetőség egyénileg bekapcsolódni az ország művészeti vérkeringésébe.

A Galéria ehhez szakmai háttérrel tud biztosítani.

A K16 a város kortárs művészetének meghatározó helyszíne és kiállítóhelye.

A galéria szakmai háttérét öttagú kuratórium biztosítja:

Iványi Károlyné, MIMK igazgatója,
Koltai-Dietrich Gábor, festőművész, MIMK

munkatársa,

Fekete István fotóművész,
Németh Árpád festőművész,
Orvos András festőművész

A kiállítások előzetes bejelentkezéssel látogathatók, szakszerű tárlatvezetést biztosítunk:

Kapcsolat: Koltai-Dietrich Gábor 06-30-3773337
Németh Árpád 06-30-9737293
Orvos András 06-70-2405908

K16

Kortárs Galéria

Vác, Káptalan utca 16.

Alapító művészek:

Adorján Attila, Debreczeni Zsófia

Dóra Ádám, Fekete István

Garay-Nagy Norbert

Koltai-Dietrich Gábor

Lehotka László

Markó Erzsébet, Mészáros Ágnes

Molnár László József

Nagy Boglárka, Németh Árpád

Orvos András, Száraz Kata

Tóth Angelika, Tumbász András

Zubovics Györfkös Erzsébet

K16

Kortárs Galéria

Vác, Káptalan utca 16.

A K16 Kortárs Galéria a váci művészek kezdeményezésére a városi önkormányzat támogatásával jött létre és a Madách Imre Művelődési Központ fenntartásában működik. A Káptalan utca 16-os szám alatti épület kamaratermében tartja rendezvényeit és kiállításait.

Az alapítók és a kiállító művészek legfontosabb célként a kortárs, modern művészet támogatását és megismertetését tűzték ki maguk elé. Nem kötelezték el magukat egyetlen stílus, vagy művészeti irányzat mellett sem, éppen ellenkezőleg: szabad teret kívánnak biztosítani minden csoportos, vagy egyéni törekvésnek, biztosítva a stílusbeli szabadságot.

Egyetlen kritériumot fogalmaztak meg követelményként: a művészi értékben megnyilvánuló humanitást.

Kapcsolatot tartanak a város közművelődési és oktatási intézményeivel valamint az országos művészeti szakmai szervezetekkel: Magyar Alkotóművészek Egyesülete, Magyar Képző-, és Iparművészek Szövetsége, Magyar Festők Társasága.

Olyan magas színvonalú programot kívánnak megvalósítani, amely méltó a város hagyományaihoz és „Vác a Kultúra Magyar Városa” kitüntető címhez.

Az alapítók közül többen rendszeres résztvevői az országos szervezésű kiállításoknak. Ezen az úton haladva nyílik lehetőség egyénileg bekapcsolódni az ország művészeti vérkeringésébe és ehhez a K16 Galéria szakmai háttérrel tud biztosítani.

A K16 a város kortárs művészetének meghatározó helyszíne és kiállítóhelye.

KÖR

RÉTSÁG KÖRNYÉKI KÉPZŐMŰVÉSEK, ÉS MŰVÉSZETBARÁTOK TÁRSASÁGA

Az alkotómunka elmélyült magányosságot igényel, de minden alkotó szükségét érzi időnként, hogy összemérje, kontrollálja tevékenységét. A Rétság vonzaskörzetében élő képzőművészekben 2010 tavaszán fogalmazódott meg az igény egy nyitott közösség létrehozására. Első közös találkozóinkon létrehoztuk független, önfenntartó közösségünket. A KÖR elnevezés a kerek asztalt szimbolizálja, a csúcsok nélküli egyenrangúságot. A KÖR nem szolgáltatás, azt vehetsz ki belőle, amit beletettél. A kezdeményezés életképessége elsősorban azon múlik, ki mit tud adni a többieknek. A közös beszélgetések, programok kristályosíthatják ki az együttműködés szintjeit. Nem szándékunk alkotói egység, iskola kialakítása, egymás befolyásolása. Annál inkább szándékunk olyan ösztönző légkör megteremtése, amelyben kibontakozhatnak a képességek.

A KÖR egy kísérlet a Rétságon és környékén élő képzőművészek és művészetbarátok együttműködésére. Célja az alkotók elszigeteltségének feloldása, szellemi, szakmai közösség létrehozása. A csoport munkájával hozzájárul a térség kulturális felemelkedéséhez, élő kapcsolatot tart más társművészetek képviselőivel. Központunk a rétsági Művelődési Ház, de egymást is meglátogatjuk, találkozásaink alkalomszerűek. A KÖR – ben mindenki megkeresheti, megtalálhatja a számára fontos értékeket (megjelenési lehetőség, szakmai fejlődés, kontroll, emberi kapcsolatok, kulturális partnerség). A csoporton belül létrehozhatók kisebb, szakmai alapon működő közösségek (pl. festők). Más művészeti csoportosulásokkal való kapcsolataink erősítésére közös kiállításainkra vendégművészt is meghívhatunk.

KÖR – társak: Dovák B. József *tűzzománc* Diósjenő
Egyházy Gábor *keramikus* Hont
Girasek Károly *fotós* Rétság
Havasréti Pál *zenész* Tolmács
Kazsimérszky Róbert *festő* Rétság
Kolozsvári Grandpierre Miklós *festő, szobrász, grafikus*

Hont

Kovács László *keramikus* Szendehely
Krasznainé Konczili Éva *festő* Nagyoroszi
Krasznai Gyula *író bördízműves* Nagyoroszi
Lengyel László *festő* Rétság
Makrai Adél *festő* Érsekvadkert

Nagy Gabi	<i>keramikus</i>	Tolmács
Óvári János	<i>festő</i>	Rétság
Pekáryné Mindszenti Csilla	<i>dekoratőr</i>	Rétság
Végh József	<i>író, múz. ig.</i>	Rétság
Vigyinszki Attila	<i>festő</i>	Nagyoroszi
Záhorszki Mónika	<i>grafikus</i>	Nagyoroszi
Zsoldos Emőke	<i>zenész</i>	Rétság

A Kör nyitott a belépők, kilépők számára. A belépés alapfeltétele a jelen okirat és a partnerek elfogadása. Nem feltétel az aktív művészi tevékenység, elegendő a művészet szeretete. Akadályoztatás esetén lehetőség nyílik az ún. levelező tagságra is. A Műv. Központ helyet ad, tájékoztat, esetenként módot ad a közös megjelenésre, egyeztetés alapján dönt az esetleges támogatásról.

A közösségnek nincs vezetője, döntéseinket közösen hozzuk meg. Ügyvivők: Óvári János, Kazsimérszki Róbert és a műv.ház. igazgatója.

E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Elbert Anita ( ) Veszprém, tanár, író, költő
Farmosi László (Budapest, 1955) Budapest, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kisecset, író
Kiss-Simon Miklós ( ) Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Peröcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Szúk Balázs (Eger, 1960) Debrecen, középiskolai tanár, író, költő
Vasvári Zoltán (Budapest, 1958) Budapest, etnográfus, művelődéstudományi kutató
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász
Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, múzeumigazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:

Karaffa Gyula

Helytörténet:

Végh József mkl.

Képzőművészet:

Konczili Éva

Szerkesztőség címe:

2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:

+3630-383-5385

+3630-531-4698

Email cím:

karaffagy@ gmail.com

borzsonyihelikon@ gmail.hu

hgev@ freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu

www.karaffagy.freewb.hu

www.karaffaboros.freewb.hu

www.retsag.net

Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

A Tolnay Klári emlékház Mohorán (részlet)